

ZPRAVODAJ

ORNITOLOGICKÉHO KLUBU PŘI LABSKÝCH PÍSKOVČÍCH
ROK 2025 | ČÍSLO 21

OBSAH

- ♦ **Přední strana** – konipas luční severoevropský (*Motacilla flava thunbergi*), Velký rybník, foto: D. Klouček
- ♦ **Zadní strana** – včelojed lesní (*Pernis apivorus*), Šluknovský výběžek, foto: V. Šena

2–4

Úvodní slovo | Zápis ze setkání Ornitologického klubu 2025

4–9

Výsledky monitoringu ptačí oblasti Labské pískovce v roce 2025

10–11

Ornitologické novinky ze Saského Švýcarska za rok 2025

12–17

K potravě výra velkého (*Bubo bubo*) v NP České Švýcarsko

18–21

Akustický monitoring ptáků Českého Švýcarska v roce 2025

22–23

Zimující vodní a mokřadní ptáci 18.–19. 1. 2025

24

Sčítání zimujících kormoránů velkých na nocovištích v sezóně 2024/25

25

Sčítání skorce vodního (*Cinclus cinclus*) v ptačí oblasti Labské pískovce v roce 2025

26–29

Jak se daří ořešníkům?

30

Havrani polní v Rumburku v roce 2025

31

Havrani polní (*Corvus frugilegus*) ve Varnsdorfu v roce 2025

32

Čáp černý – report XXIV

33

Čáповé bílí v roce 2025

34

Monitoring hnízdních kolonií volavek popelavých

35

Monitoring hnízdicích břehulí říčních v roce 2025

36–37

Zpráva o hnízdění kavek obecných (*Corvus monedula*) v letech 2024 a 2025

37–40

Kroužkovaní ptáci v roce 2025

41

Výjimečná ptačí rarita poprvé v České republice zjištěna v Děčíně

42–44

Hnízdění a migrace včelojeda lesního (*Pernis apivorus*)

45–47

Zajímavá pozorování na Velkém rybníku

48–49

Rozbor kořisti sokola stěhovavého na komíně teplárny Děčín v roce 2025 | Hnízdění ostříže lesního (*Falco subbuteo*) ve Šluknovském výběžku v roce 2025

50–51

Neobvyklé zranění vyvedeného mláděte čápa černého (*Ciconia nigra*)

51–52

Co vězí za neúspěšným hnízděním čápů černých?

53–55

Labutě na Zámeckém rybníce v Děčíně v roce 2025

56–57

Úhyn sýčka obecného ve Vysoké Lípě

58

Pozorování slavíka modráčka střeoevropského v Labských pískovcích

59

Husy na skalách ve Hřensku v roce 2025 | Zajímavé hnízdo jirčičky obecné v Děčíně

60–61

Dětská práce Naturgeschichte der Vögel (1858–1860) princezny Felicie Radziwiłł (1849–1930) v archivu v Děčíně

62

Čištění budek u Zámeckého rybníka a na Mariánské louce

63

Vítání ptačího zpěvu v Českém Švýcarsku 2025

64–67

Island 2025

68–70

Finsko 2025

71–72

Biebrzański Park Narodowy

73–75

Putování po severozápadních Čechách

ÚVODNÍ SLOVO

Vážené kolegyně, vážení kolegové, milí čtenáři,

do rukou se vám dostává další číslo našeho Zpravodaje Ornitologického klubu při Labských pískovcích. Tento zpravodaj vychází bez přerušení jednou ročně již od roku 2005 a jeho nejnovější vydání tedy nese číslo 21. Za tu dobu prošel mnoha změnami. Začátky byly ve znamení spíše samizdatového vydávání, kdy se jednotlivá čísla tiskla jednotlivě na služební tiskárně a sešivala ručně svorkovačkou. Okruh autorů byl také dosti omezený a veškerou redakční práci jsem obstarával já. Nicméně zpravodaj plnil a stále plní to, co jsme si při jeho zakládání předsevzali, a to předávat informace z naší oblasti, zapojovat co nejvíce ornitologů do terénní práce a také inspirovat kolegy a kolegyně pro psaní příspěvků. To je mimořádně důležité, protože „Co je psáno, to je dáno“. Lidská paměť je nedokonalá a také velmi selektivní. Věci, které si myslíme, že si budeme pamatovat celý život, posléze blednou a pomalu mizí s tím, jak je jiné zážitky překrývají. Proto každý příspěvek, ať se již jedná o zajímavé pozorování, zážitek či paměti, je velmi cenný, a věřím, že ti, co po nás přijdou a převezmou „ornitologickou štafetu“, budou rádi pracovat s tím, co jsme jim v písemné formě předali. Svět se mění a to, co bylo před 10, 20 či 30 lety normální a běžné, nemusí být v budoucnu takové. Proto si velmi cením každého příspěvku, postřehu či komentáře.

Od roku 2015 (číslo 11) vychází zpravodaj již v odborné grafické úpravě a tištěný profesionální tiskárnou. Tím jsme mohli výrazně zvýšit i jeho náklad. Máme tak krásnou možnost prezentovat naši práci i mimo náš ornitologický klub, a to nejen z hlediska množství zajímavých ornitologických příspěvků, ale také důstojnou formou. Obrovským bonusem je také to, že řada našich členů ráda fotografuje, a to na profesionální úrovni, tak je možno využít nepřeborné množství překrásných fotografií ptáků, které výrazně vizuálně povznesly náš zpravodaj.

Děkuji tedy všem, kteří přispívají a budou přispívat do našeho zpravodaje, dále těm, kteří podporují jeho vydávání, jmenovitě Správě národního parku České Švýcarsko a firmě JUROS, s. r. o., a v neposlední řadě také těm, kteří se starají o jeho redakci, zejména pak kolegyně Renatě Procházkové.

Všechna čísla jsou k dispozici v pdf na stránkách Správy národního parku České Švýcarsko, odkaz „ornitologický klub“.

Pavel Benda

Velký rybník v roce 2025

Foto: V. Šena

ZÁPIS

ze setkání Ornitologického klubu při Labských pískovcích
ze dne 1. 3. 2025 v Krásné Lípě

- zahájení P. Benda – 9.10 hod.
- znělka
- přivítání účastníků
- přivítání přednášejícího
Pawła T. Dolaty z Polska a jeho milých kolegů ornitologů, kteří s ním přijeli
- přivítání dalších hostů
- organizace setkání – poděkování
Správě NP České Švýcarsko – zázemí
- bohaté občerstvení zajistily
H. Tomšíková, V. Bendová, K. Bartoňová,
J. Kyjovský, příp. další, nápoje zajistila
Správa NP České Švýcarsko
- přijmutí nového člena Ornitologického
klubu při Labských pískovcích –
Z. Jílka (Děčín)
- noví čekatelé na členství –
J. Kyjovský (Děčín),
D. Klouček (Varnsdorf)
- vzhledem k tomu, že se dlouholetý
člen našeho klubu M. Půlpán
přestěhoval mimo Ústecký kraj,
bylo dohodnuto, že již není reálné,
aby se účastnil našich aktivit. Z tohoto
důvodu své členství ukončil. Moc
děkujeme za vše, co pro ptactvo
našeho regionu vykonal!
- aktuální počet členů Ornitologického
klubu je 41 + 2 čekatelé
- omluvení ze setkání – K. Lohniská,
M. Půlpán, V. Beran, V. Šena,
P. Lumpe, P. Svoboda, R. Neckář,
M. Rohlík, J. Hykl, A. Hulko, J. Rubeš,
M. Valášek (Správa NP)
- přítomni dle prezenční listiny –
– P. Benda, H. Tomšíková, J. Lobotka,
D. Boura, U. Augst, G. Ritschel,
M. Suržinová, R. Procházková,
Z. Jahoda, D. Jahoda, I. Wenischová,
M. Kašparová, V. Sus, M. Horyna,
V. Friml, M. Malý, L. Bartoň, V. Šutera,
Z. Jílek, J. Kmeť, D. Klouček, J. Kyjovský,
J. Kepič, K. Kiričuk, K. Havlíček
+ 13 hostů + vlčák Rex
- výzva k aktualizaci kontaktů
- ukázka ornitologické literatury
jak tuzemské, tak i zahraniční
- k volnému použití byly k dispozici pro-
pagační materiály vydané Správou NP
- prezentováno bylo tematické tričko
s vyobrazením rorýse obecného,
které je společným produktem České
společnosti ornitologické a firmy
Bushman. Část výtěžku z prodeje
tohoto trička je určena na ochranu
ptáků.
- představení nového Zpravodaje
Ornitologického klubu č. 20/2024,
vydání a grafické práce provedla
Střední odborná škola mediální grafiky
a polygrafie Rumburk, grafické práce
finančně pokryla Správa NP České
Švýcarsko, tisk finančně zajistila firma
JUROS, s. r. o. Ústí nad Labem
- poděkování všem, kteří přispěli svými
články a příspěvky do Ornitologického
zpravodaje. V této souvislosti je nutno
připomenout všem autorům, že je
nutné odevzdávat text a obrázky
odděleně. Zjednoduší to tak velmi
práci grafika.
- bohužel se do tohoto čísla zpravodaje
vloudila nepříjemná chyba – část grafu
(vývoj populace sokola stěhovavého)
na straně 12 chybí. Bude napraveno
v následujícím čísle.
- poděkování R. Procházkové
za jazykovou korekturu
Ornitologického zpravodaje
- poděkování kolegyni M. Suržinové
za vedení fotogalerie
- v roce 2025 se cíleně v ptačí oblasti
Labské pískovce monitorují – sokol
stěhovavý, výr velký, včelojed lesní,
strakapoud prostřední, datel černý
a žluna šedá. Metodiky na monitoring
šplhavců a včelojeda budou rozeslány.
Dle zkušeností M. Valáška (zoolog
Správy NP) je u včelojeda možné ještě
mapovat mimo termíny v metodice
také v druhé polovině července,
kdy se intenzivně ozývají vyvedené
rodinky včelojedů. Mapuje se
z vyvýšeného místa s rozhledem.
- dále budou také s velkou pravděpo-
dobností mapováni ořešník kropenatý,
břehule říční (pod záštitou AOPK ČR)
a možná také skorec vodní (aktivita
Správy NP). U tohoto druhu jsem
prováděl plošné mapování v oblasti
Labských pískovců (NP a CHKO)
v roce 1992 a 2007.
- z plánovaných ornitologických aktivit
Správy NP v roce 2025
(info od M. Valáška, Správa NP):
  - plošný akustický monitoring pomocí
nahrávacích zařízení v hnízdní
sezóně 2025 (zadáno externě)
  - monitoring vývoje ptačích
společenstev na vybraných
spálenišťích a kůrovcových plochách
  - průběžná inventarizace velkých
stromových hnízd (prověřování
známých, vyhledávání nových). Toto
je velmi důležité pro ochranu nejen
ptáků, ale přírody vůbec. Zatímco
skalní hnízda jsou v rámci PO
monitorována dobře, o stromových
hnízdech tak rozsáhlý přehled není.
Dochází k tomu, že se často leckde
„musí“ kácet, nebo dělat jiné zásahy,
ale nejsou informace, zda v daném
místě / místech plánovaného zásahu
něco hnízdí či nikoliv. Paušální
rozhodnutím tak může být pokácen
porost, v němž je hnízdo. Správa NP
bude ráda za předání informací
a nálezů z PO Labské pískovce
(ať už v NP nebo v CHKO), a to
na adresu m.valasek@npcs.cz,
případně, pokud bude zaznamenán
konkrétní druh přímo na hnízdě,
je možné vložit do databáze
(NDOP či Avif).
- výzva ke zvýšené pozornosti
u bramborníčka hnědého, který velmi
ubývá. V některých státech západní
Evropy je to již rarita!
- ptákem roku je konipas horský –
– tomuto druhu je věnována většina
obsahu Ptačího světa 1/2025.
V tomto čísle mají fotografie také

- > členové našeho klubu M. Suržinová a J. Kepič. Gratulujeme!
- U. Augst prezentoval zajímavé ptačí druhy ze Saského Švýcarska
  - byla podána zpráva o situaci na Zámeckém rybníce v Děčíně, kde díky nezměrnému úsilí H. Tomšíkové snad už dochází k celkovému zklidnění situace. Děkujeme!
  - situace na Velkém rybníku u Rybníště je stále nepřehledná. Rybník je z větší části vypuštěn. Informace z krajského úřadu nemáme žádné.
  - byl prezentován velmi krásný několikaminutový animovaný film od Joanny Dziedziak z Polska „Zrcadlo“ (pol. „Lustro“) o strace. Autorka osobně film představila a také pohovořila o jeho výrobě a neuvěřitelné pracnosti s animací.
  - byla promítnuta půvabná krátká animace, kterou vytvořil teprve sedmiletý člen našeho klubu Jurka Kmeť, která byla inspirována kroužkováním ptáků
  - byla podána zpráva o nově založeném Ptačím parku Střimická výsypka u Mostu v Ústeckém kraji. Je to již sedmý ptačí park založený Českou společností ornitologickou (ČSO) a má rozlohu 251 ha. Veškeré pozemky jsou již ve vlastnictví ČSO. Aktuálně probíhá výběr profesionálního správce tohoto ptačího parku.

Veřejnost přispěla v rámci dárcovské sbírky neuvěřitelnou částkou 5,7 mil. Kč.

- v letošním roce budou na základě objednávky instalovány ptačí budky do areálu Střední školy zahradnické a zemědělské Antonína Emanuela Komerse, Děčín-Libverda
- stále jednáme s distribučními energetickými firmami o instalacích hnízdních podložek pro orlovce říční na sloupy elektrického vedení
- v letošním roce bude opět v ČR mapování nářečí strnadů obecných. Bližší informace naleznete na www.strnadi.cz a na Facebooku nebo Instagramu (@strnadi).

- prosba o spolupráci při mapování hnízdních havranů polních ve Varnsdorfu
- dále G. Ritschel prezentoval ptačí zajímavosti ze Šluknovského výběžku, včetně zajímavých fotografií
- přestávka
- přednáška Pawła T. Dolaty „Čáp bílý v Polsku a v polské kultuře“ a webkamerový projekt „Blízko čápů v Przygodzicích“. Jedná se o historicky první přednášku na půdě našeho klubu kolegy ornitologa ze zahraničí.

Zapsal: Pavel Benda

Foto: J. Juda

VÝSLEDKY MONITORINGU PTAČÍ OBLASTI LABSKÉ PÍSKOVCE V ROCE 2025

Sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*)

V roce 2025 bylo nalezeno celkem 13 obsazených teritorií (NP – 5, CHKO – 8). Prokazatelně zahníždilo všech 13 párů, z nichž bylo 5 úspěšných (3x v NP a 2x v CHKO) a bylo vyvedeno celkem minimálně 11 mláďat (2x 1, 3x 3, a to 1x 1, 2x 3 v NP a 1x 1, 1x 3 v CHKO). Pozitivní bylo, že díky aktivní činnosti profesionálních a dobrovolných strážců lze neúspěšná hnízdní přičíst na vrub výhradně přirozeným příčinám a ne rušivým činnostem člověka.

Úspěšná hnízdní:

- Kaňon Labe, Růžový hřeben, CHKO (bod 3B) – 3 juv.
- Mezná u Hřenska, Křídelní stěny, Pevnost, NP (bod 6A) – 3 juv.
- Doubice, Dravčí stěny, NP (bod 9A) – 3 juv.
- Jetřichovice, Čerták, NP (bod 13C) – 1 juv.
- Tisá, Rájec, CHKO (bod 15) – 1 juv.

Neúspěšná hnízdní:

- Libouheč, Libouhečské stěny, CHKO (bod 1) – predace, pravděpodobně výr

- Ostrov, CHKO (bod 2)
- Kaňon Labe, Španělská stěna, CHKO (bod 4C)
- Jetřichovice, Táborský důl, NP (bod 7)
- Kaňon Labe, Suchá Kamenice, CHKO (bod 10)
- Děčín, Bělá, CHKO (bod 12)
- Jetřichovice, Ferdinandova soutěska, NP (bod 14) – predace, pravděpodobně výr
- Jetřichovice, Všemily, CHKO (bod 14A)

Pokračování na straně 5, 6, 7, 8, 9 >

- > – zranění samice z hnízdicího páru, později po ošetření (cca za 1 měsíc) vypuštěna zpět na lokalitu

Výr velký (*Bubo bubo*)

V roce 2025 bylo identifikováno celkem 22 obsazených lokalit. Podařilo se dohledat dvě hnízda (body 7B a 7C), obě hnízdní byla úspěšná (7B – původně 2 mláďata, vyvedeno jedno; 7C – 1 mládě, vyvedeno). Byla také identifikována nová oblast výskytu – jedno obsazené teritorium (bod 8D).

Cílené hledání hnízd je velmi obtížné a namáhavé vzhledem k obtížným terénním podmínkám, nepřehlednému terénu a velkému množství popadaného dříví po proběhlé kůrovcové kalamitě. Také hnízdní úspěšnost, vzhledem k úživnosti a predančnímu tlaku bude zřejmě velmi nízká, zejména v centrálních souvisle zalesněných oblastech bez návaznosti na zemědělskou krajinu. V oblastech rozsáhlejších pasek po kůrovcové kalamitě a velkoplošného požářiště (rozsáhlý požár v roce 2022), zhruba mezi Hřenskem, Meznou a Vysokou Lípou, se zřejmě dočasně zlepšila úživnost a dostupnost potravních zdrojů. Negativně se na průběhu hnízdní mohly také odrazit dobíhající lesnické práce (LČR, kůrovec) situované mimo území národního parku. Je třeba také podotknout, že u některých obsazených teritorií v okrajových částech PO mohlo k hnízdní dojít již za hranicí PO nebo k hnízdní nemuselo dojít vůbec.

Vysoký počet míst, kde byl výr velký zjištěn, může být však poněkud zavádějící. Rozhodně, vzhledem k úživnosti, nepřehlednému terénu a vzájemné blízkosti některých míst, kde byl výr zjištěn, nelze vyloučit, že se jednalo o totožné jedince či solitérní samce (malé množství nalezených hnízd, a to i vzhledem k letům minulým). Zároveň nebyli výři zjištěni na některých lokalitách, kde byl jejich výskyt prokázán v roce 2024 (např. body 1, 7E, 8A, 8CH, 11G či 11CH), a naopak. Tato situace se však opakuje při každoročním monitoringu. Nelze jednoznačně určit, zda byly lokality v letošním roce opuštěny a výři se přesunuli jinam, či se je nepodařilo podchytit v rámci letošního monitoringu.

Odhad hnízdních párů (i v kontextu navazujícího Saského Švýcarska v Sasku) by se mohl pohybovat okolo 15 párů.

Obsazená teritoria (viz mapka) – 2, 4, 7A, 7B (prokázané hnízdní), 7C (prokázané hnízdní), 8C, 8D (nová oblast výskytu), 9A, 9B, 10B, 10C, 10G, 10H, 10L, 10M, 11A, 11C, 11D, 12B, 12C, 12F, 14.

Včelojed lesní (*Pernis apivorus*)

Celkem byl v ptačí oblasti Labské pískovce v roce 2025 prokázán výskyt v 5 hnízdních teritoriích. Nebylo dohledáno žádné hnízdo. Některá teritoria zasahují i mimo ptačí oblast.

Teritorium 1:

oblast Libouchec – Jílové;

1. kontrola (7. 5.) – negativní
2. kontrola (28. 5.) – pozitivní (1 ex.)
3. kontrola (11. 7.) – pozitivní (1 ex.)
4. kontrola (1. 8.) – negativní

Teritorium 2:

oblast České Kamenice;

1. kontrola (8. 5.) – pozitivní (1 ex.)
2. kontrola (25. 5.) – pozitivní (2 ex.)
3. kontrola (10. 7.) – negativní
4. kontrola (29. 7.) – pozitivní (1 ex.)

Teritorium 3:

oblast Staré Olešky;

1. kontrola (8. 5.) – pozitivní (1 ex.)
2. kontrola (25. 5.) – pozitivní (1 ex.)
3. kontrola (10. 7.) – negativní
4. kontrola (29. 7.) – negativní

Teritorium 4:

oblast Dravčí stěny;

1. kontrola (20. 4.) – pozitivní (2 ex.)
2. kontrola (24. 5.) – pozitivní (1 ex.)
3. kontrola (4. 7.) – negativní
4. kontrola (28. 7.) – negativní

Teritorium 5:

oblast Růžové;

1. kontrola (2. 5.) – pozitivní (2 ex.)
2. kontrola (28. 5.) – pozitivní (1 ex.)
3. kontrola (3. 7.) – pozitivní (1 ex.)
4. kontrola (23. 7.) – negativní

V rámci celé ptačí oblasti Labské pískovce se tento počet pravděpodobně blíží sku-

tečnému stavu roku 2025. Nicméně vzhledem k obtížnosti monitoringu tohoto druhu, přírodním podmínkám (některé oblasti jsou špatně přehledné), jeho absenci v některých vhodných oblastech a výskytu na lokalitách v minulých letech nelze zcela vyloučit výskyt ještě 1–2 párů, resp. teritorií. Celkový stav hnízdní populace v optimálním případě a na základě aktuálních znalostí je odhadován na 5–7 párů i se započítáním párů, které se vyskytují v hraničních oblastech ptačí oblasti a mohou ve skutečnosti hnízdit již za její hranicí.

Strakapoud prostřední

(*Dendrocoptes medius*)

V roce 2025 bylo nalezeno celkem 31–33 obsazených teritorií na 12 lokalitách:

Lokalita A: Libouchec,

převážně buko-dubový porost a smíšené porosty, 3. 3., 3. 4.; **4 teritoria**

Lokalita B: Jílové,

převážně dubové porosty s příměsí měkkých dřevin, 4. 3., 4. 4.; **7 teritorií**

Lokalita C: Ludvíkovice,

převážně dubové porosty a ostatní listnáče, 8. 3., 5. 4.; **3–4 teritoria**

Lokalita D: Janská, vč. PR Maiberg,

převážně dubové porosty a ostatní listnáče, 8. 3., 6. 4.; **5 teritorií**

Lokalita E: Prostřední Žleb,

převážně dubové porosty a ostatní listnáče, 9. 3., 6. 4.; **1 teritorium**

Lokalita F: Stará Oleška,

převážně dubové porosty a ostatní listnáče, příměs smrků a borovic, výsadba topolů, 9. 3., 10. 4.; **2–3 teritoria**

Lokalita G: Chřibská (nad ČOV),

dubové porosty a ostatní listnáče, 8. 3., 10. 4.; **1 teritorium**

> **Lokalita H: Strážiště,**
dubo-bukové porosty + příměs dalších dřevin, 6. 3., 8. 4.; **1 teritorium**

Lokalita I: Pastýřská stěna,
dubo-bukové porosty + příměs dalších dřevin, 9. 3., 11. 4.; **2 teritoria**

Lokalita J: Kamenec,
převážně dubové porosty a ostatní listnáče, 15. 3., 16. 4.; **2 teritoria**

Lokalita K: Petrovice,
směs listnatých dřevin, 18. 3., 20. 4.;
2 teritoria

Lokalita L: Patevní vrch,
převážně dubové porosty a ostatní listnáče, 13. 3., 22. 4.; **1 teritorium**

Monitoring probíhal plošně v celé ptačí oblasti na, z pohledu mapovatelů, všech vhodných lokalitách.

Oproti monitoringu v roce 2022 došlo k významnému pozitivnímu posunu, a to jak v početnosti, tak i rozšíření. Je to pravděpodobně v souvislosti s obecným trendem šíření tohoto druhu a zvyšováním jeho početnosti v České republice. Ze 4 lokalit, na kterých byl strakapoud prostřední zjištěn v roce 2022, stoupl počet na 12 lokalit v roce 2025! V této souvislosti je třeba poznamenat, že většina nově obsazených lokalit v roce 2025 byla kontrolována i v letech minulých bez pozitivního výsledku. Dokládá to tedy výše uvedený trend a obsazování nových lokalit. Logicky s tím došlo i ke zvýšení počtu obsazených teritorií ze 12 v roce 2022 na 31–33 v roce 2025. K zvýšení počtu obsazených teritorií došlo i na několika lokalitách sledovaných v roce 2022 (lokalita A – 2 teritoria v roce 2022, 4 teritoria v roce 2025; lokalita B – 2 teritoria v roce 2022, 7 teritorií v roce 2025; lokalita D – 4 teritoria v roce 2022, 5 teritorií v roce 2025).

Výskyt strakapouda prostředního je v naší oblasti primárně vázán na listnaté porosty

s vysokým zastoupením dubu s přítomností alespoň několika starých dubů. Nicméně obsazená teritoria byla nově zjištěna i ve starých výsadbách topolů (Stará Oleška) či listnatých porostech, kde zastoupení dubů nebylo dominantní (Petrovice). Oproti minulému monitoringu byla zjištěna obsazená teritoria i v lesních porostech na čistě pískovcovém podloží (např. Pastýřská stěna, Chřibská). Dochází tedy zřejmě k částečnému posunu biotopových nároků od starých dubových porostů i k jiným typům listnatých porostů, vždy však s přítomností alespoň několika starých stromů, a to již bez ohledu na geologické podloží. Tento typ hnízdního biotopu je lokálně rozptýlen zejména v okrajových částech ptačí oblasti. V roce 2022 bylo konstatováno, že odhad hnízdní populace je 12–20 párů a tento odhad se blíží kapacitě hnízdních možností. Tento odhad se na základě zjištění v roce 2025 ukázal jako podhodnocený, neboť došlo v souvislosti s obecným trendem k šíření tohoto druhu a posunu jeho biotopových nároků. Aktuálně odhadujeme velikost hnízdní populace na 31–40 párů, neboť nelze vyloučit, že se výskyt strakapouda prostředního podaří prokázat i na dalších nových lokalitách, kde v roce 2025 nebyl zatím zjištěn. Jedná se zejména o, z pohledu mapovatelů, suboptimální biotopy, u kterých je velmi těžké odhadnout, zda vyhovují hnízdním požadavkům strakapoudů prostředních, a to jak z pohledu složení lesních porostů, tak i jejich velikosti. V této souvislosti je nutno konstatovat, že vcítit se do biotopových preferencí strakapouda prostředního není věcí jednoduchou, dalo by se říci, je ba přímo nesnadnou.

Pro doplnění ještě uvádíme zaznamenané výskyty na krmítkách v zimě 2024/2025:

– **Vysoká Lípa:**
zde byl následně strakapoud prostřední uloven kočkou, při monitoringu nezjištěn

– **Děčín, Maxičky:**
při monitoringu nezjištěn

– **Chřibská:**
při monitoringu zjištěno 1 teritorium (lokalita G)

– **Krásná Lípa:**
při monitoringu nezjištěn

Datel černý (*Dryocopus martius*) a žluna šedá (*Picus canus*)

V roce 2025 bylo nalezeno celkem 106 obsazených teritorií datla černého (NP – 56, CHKO – 47, zbytek PO – 3) a 26 obsazených teritorií žluny šedé (NP – 14, CHKO – 11, zbytek PO – 1). U datla černého bylo na pěti liniích zjištěno celkem 61 teritorií, mimo linie 45, u žluny šedé bylo na pěti liniích zjištěno celkem 18 teritorií a mimo linie 8 teritorií. V rámci celé ptačí oblasti Labské pískovce tento počet odráží pravděpodobně skutečný stav. U obou druhů nelze vyloučit ještě jednotlivá teritoria, která se nepodařila podchytit.

V mezidobí mezi tímto a posledním monitoringem v roce 2022 došlo k velmi dramatickému vývoji biotopů obou druhů.

Hnízdní biotopy **datla černého** prodělaly v tomto období mimořádně dramatický vývoj. Ten je odlišný podle toho, zda se jedná o národní park či chráněnou krajinnou oblast. Po kůrovcové gradaci, kdy došlo k plošnému odumření prakticky většiny smrkových monokultur v PO, byla většina těchto ploch v národním parku ponechána bez lesnických zásahů. Naproti tomu v chráněné krajinné oblasti probíhala intenzivní těžba těchto porostů za vzniku rozsáhlých holin, které plošně výrazně zmenšily vhodný biotop pro datla (v roce 2025 tyto lesnické zásahy v CHKO ještě v menší míře probíhaly). V národním parku se v této fázi rozpadu odumřelých smrkových monokultur negativní trend úbytku biotopů datla neprojevil, ale naopak, díky vysoké potravní nabídce došlo k dočasnému zvýšení jeho početnosti. V roce 2022 zachvátil významnou část národního parku rozsáhlý požár, který negativně plošně ovlivnil biotop datla na cca 10 km². V současnosti datel plošně požárem spálené plochy neobsazuje. Jeho výskyt zde byl prokázán pouze v okrajových částech spáleniště, na které navazují požárem nezasažené či jen málo zasažené lesní porosty.

Žluna šedá je druhem, který má v naší oblasti poměrně širokou biotopovou valenci. >

> Obsazená teritoria mohou být v lesích různého složení, a to jak v podmáčených lesních porostech s vysokým zastoupením olší, tak v doubravách či bukových porostech. Prakticky absentovala ve stejnověkých smrkových monokulturách. Vzhledem k lesnickému hospodaření v minulosti bylo těžiště jejího výskytu soustředěno zejména do starých bukových porostů pralesního charakteru. Jednou z příčin nárůstu početnosti žluny šedé v letošním roce oproti roku 2022 je ponechání velkého množství odumřelého dřeva, zejména v národním parku. Důležitou roli hraje stojící mrtvé dřevo. Pokud je dostatek stojícího mrtvého dřeva, žluna šedá je schopna osídlit různé typy lesních porostů.

Přehled výsledků na jednotlivých liniích:

1. Automobilová linie (červená),

35 zastávek

– Kyjovské údolí – Brtnické údolí – Zadní Doubice – Vlčí deska – Kuní vrch – Doubice

– První brána – Na Tokání – Jetřichovice.

Počet zjištěných obsazených teritorií

datla – 15, žluny – 2

2. Automobilová linie (modrá),

52 zastávek

– Na Tokání – Vosí vrch – Zadní Jetřichovice

– Střelecký důl – Hluboký důl – Mezní Louka

– Ponova louka.

Počet zjištěných obsazených teritorií datla

– 12, žluny – 5

3. Automobilová linie (oranžová),

43 zastávek

– Doubice – Saula – Táborový důl – Česká

silnice – Šaunštejn – Mezní Louka – Malá

Pravčická brána – Mlýny – Mezní Louka –

Hřensko – Labské údolí – Děčín.

Počet zjištěných obsazených teritorií

datla – 18, žluny – 7

4. Automobilová linie (zelená),

30 zastávek

– Jalůvčí – Maxičky – Králův mlýn – Kristin

Hrádek – Telefonka – Sněžník – Tisá – Li-

bouchecké stěny – Libouchecké rybníčky.

Počet zjištěných obsazených teritorií

datla – 12, žluny – 1

5. Pěší linie (černá),

12 zastávek

– Růžák – Kamenická Stráž – Dolský mlýn

– Srbská Kamenice.

Počet zjištěných obsazených teritorií

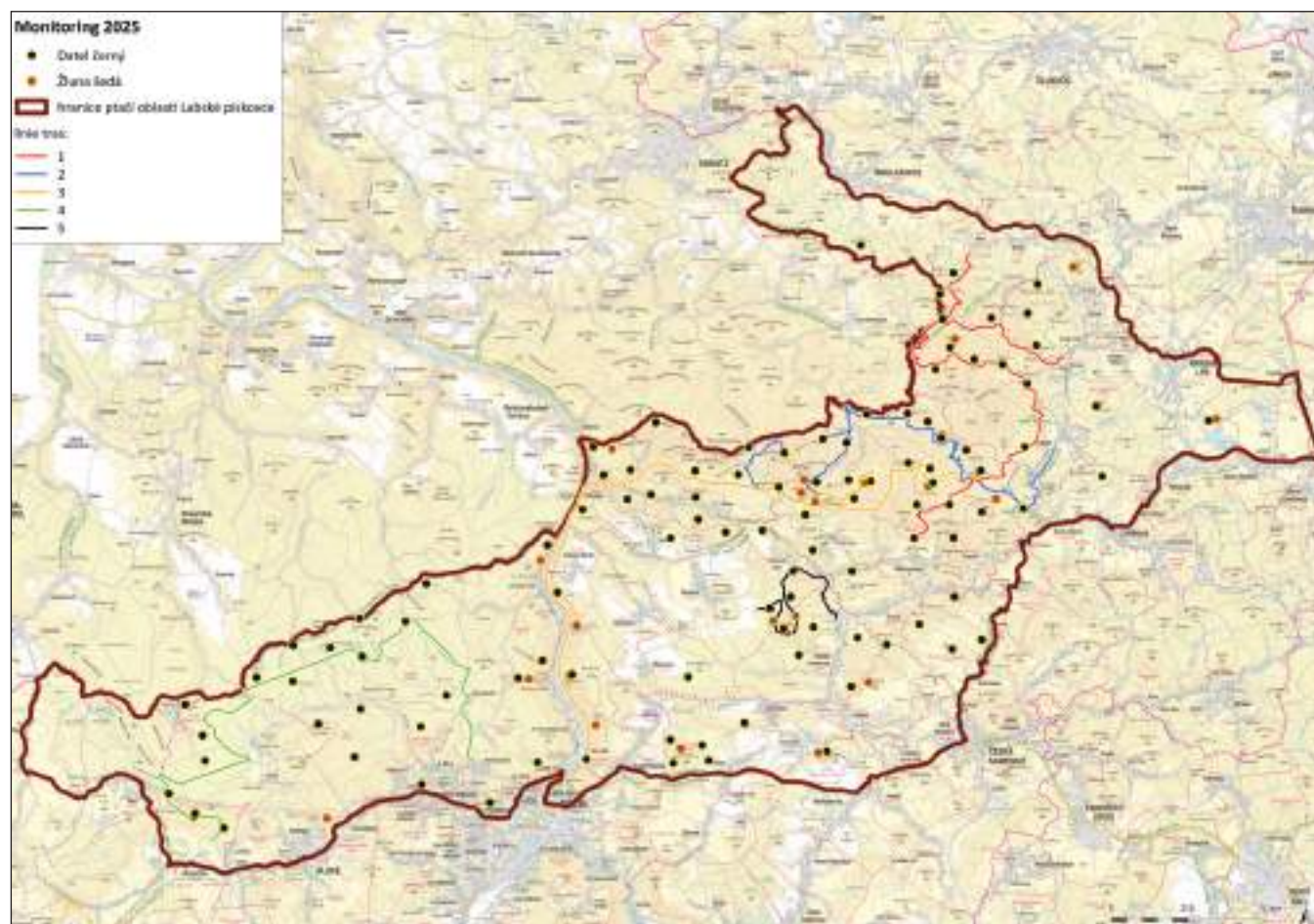
datla – 4, žluny – 3

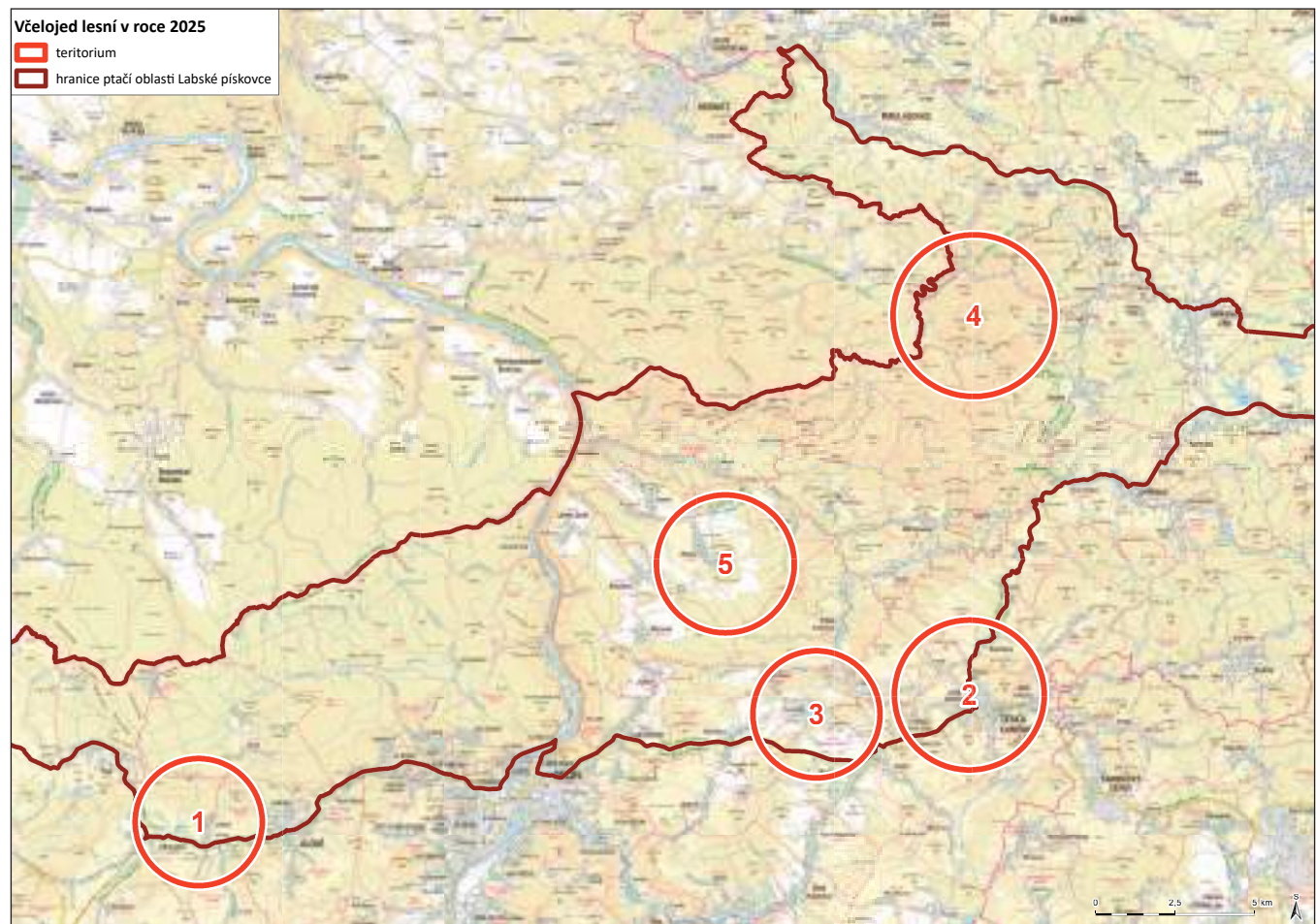
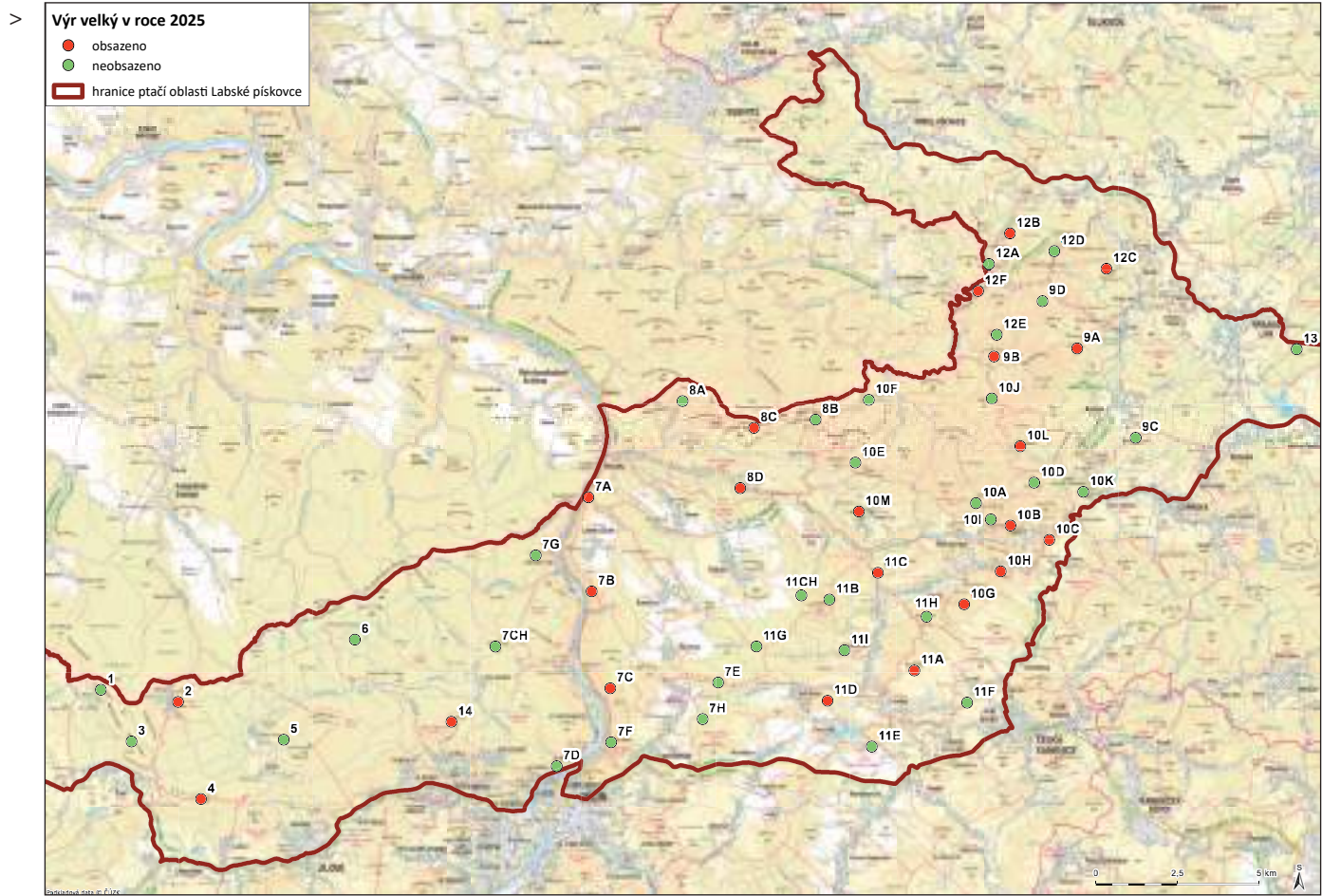
Celkem na 5 liniích

– 61 obsazených teritorií datla černého (42 NP, 19 CHKO) a 18 obsazených teritorií žluny šedé (13 NP, 5 CHKO).

Pavel Benda a spolupracovníci

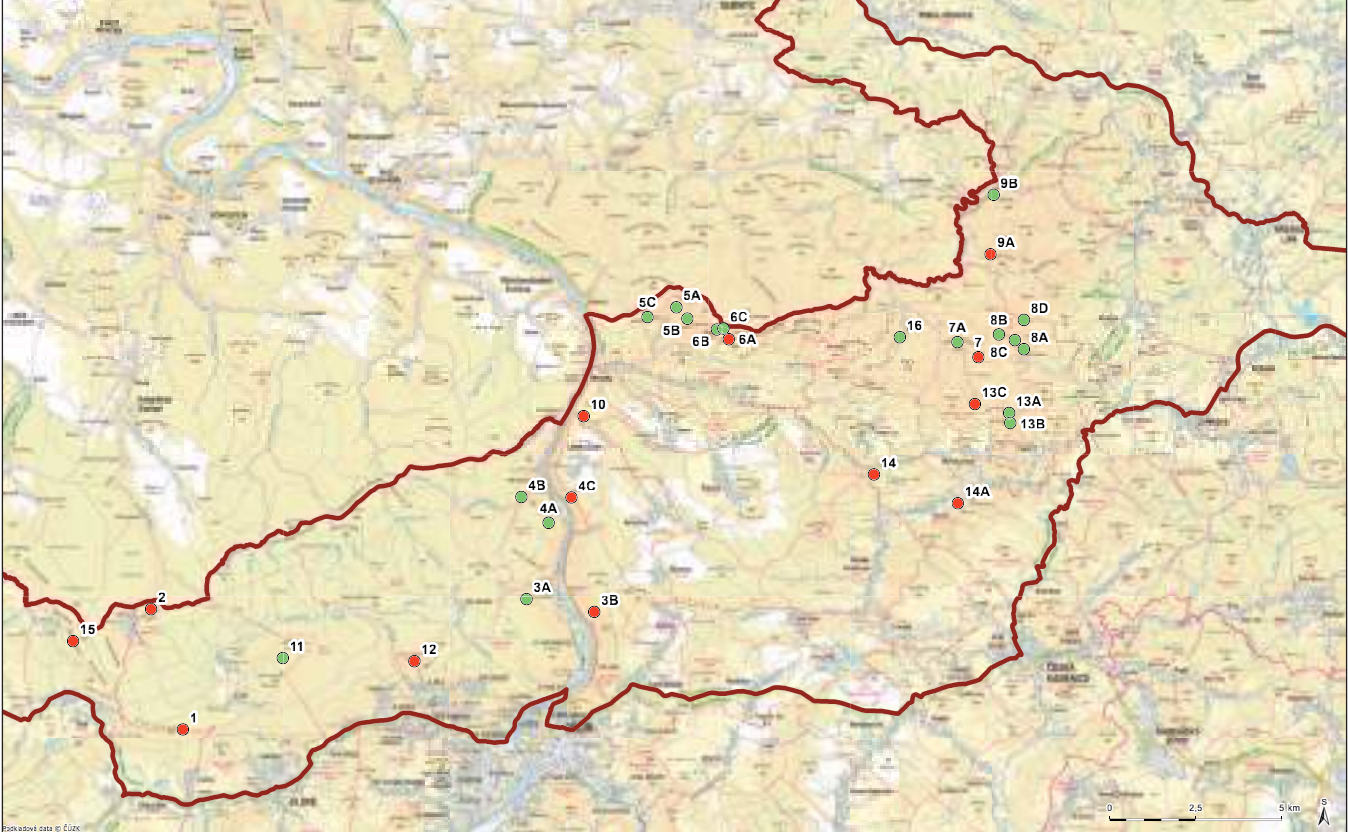
Mapky: O. Holešinský

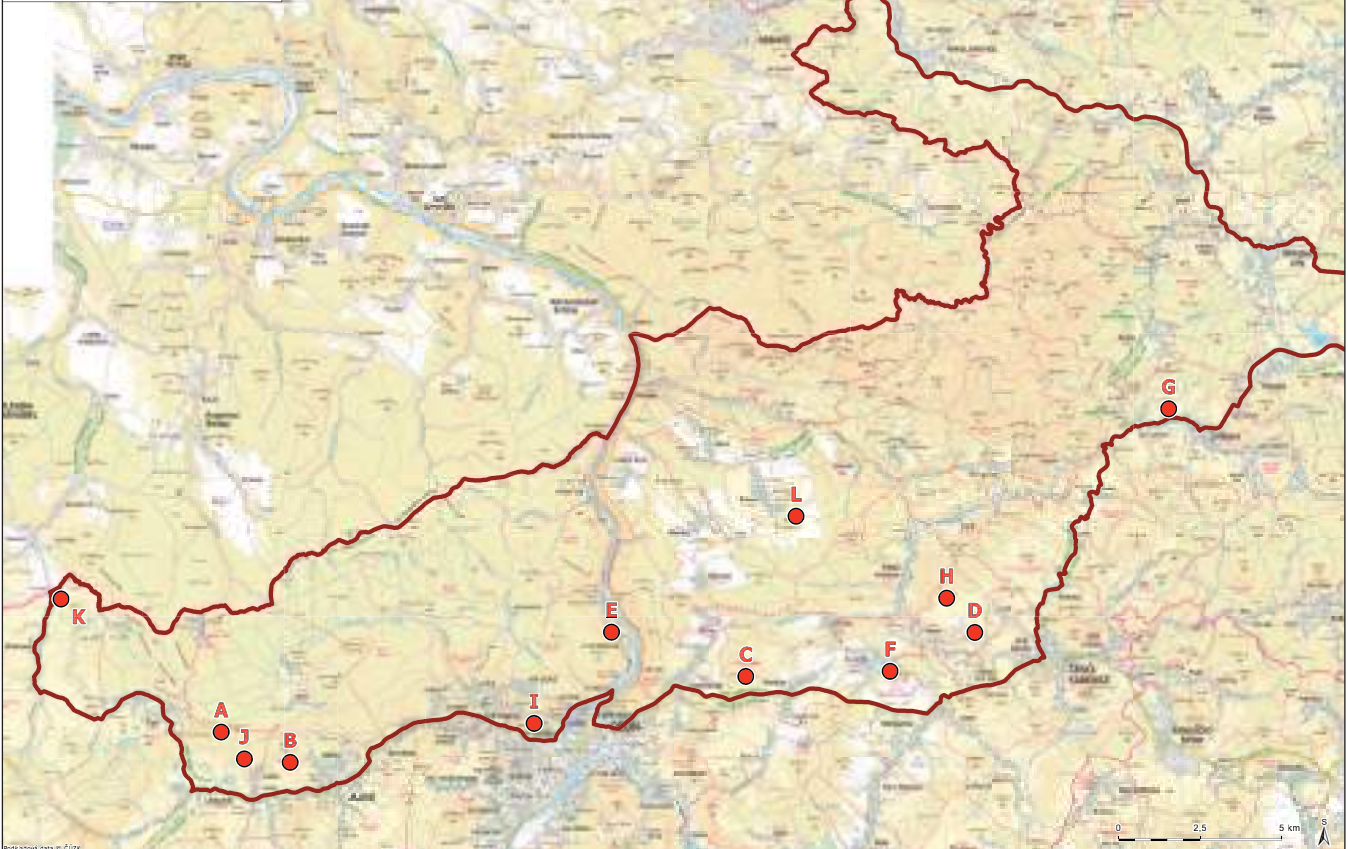
> Sokol stěhovavý v roce 2025

- obsazeno
- neobsazeno
- hranice ptačí oblasti Labské pískovce

Strakapoud prostřední v roce 2025

- lokalita výskytu
- hranice ptačí oblasti Labské pískovce

ORNITOLOGICKÉ NOVINKY ZE SASKÉHO ŠVÝCARSKA ZA ROK 2025

Oproti předchozímu roku, kdy nebyla u našich čápů černých (*Ciconia nigra*) potvrzena jediná snůška či zahájení hnízdění, se tento rok podařilo dvěma ze tří párů vyvést dohromady sedm mláďat (1x 3, 1x 4). Bohužel, ze zmíněného hnízda se čtyřmi mláďaty, bylo jedno z nich nalezeno mrtvé krátce po vylétnutí. U našeho třetího páru bylo pozorováno opakované páření, ale bylo to již příliš pozdě v hnízdní sezóně (koncem května), a tak byl pár bez snůšky.

Tento rok jsme zaznamenali 11 teritorií výra velkého (*Bubo bubo*), z toho šest párů zahnízdilo, avšak vyvedena byla dohromady

pouze čtyři mláďata (2x 1, 1x 2). Dále bylo přítomných pět jednotlivých jedinců nebo párů, které se nám nepodařilo lépe identifikovat, najít hnízdiště, nebo byl slyšen pouze jeden z páru. Další námluvy páru výra velkého byly slyšeny v okolí Hellendorfu, ale pár nejspíš zahnízdil na české straně. V údolí Sebnitztal jsem tento rok našel mrtvou samici zamotanou ve starém elektrickém ohradníku pro ovce (nebyl pod proudem), který byl natažený k oplocení kolem pozemku. Je třeba podotknout, že samice byla v tomto výrazně oranžovém plotě velice málo zamotaná, přesto nepřežila. Plot byl po výzvě majitelům odstraněn.

Skutečnost, že u významné části obsazených teritorií výrů velkých v národním parku nebylo dosud možné prokázat hnízdění, je způsobena zejména obtížnou dostupností hnízdišť kvůli mrtvému dřevu. Dále je třeba poznamenat, že počet výrů velkých v období námluv se v posledních letech pohybuje na konstantně vysoké úrovni. Významné výkyvy nejsou téměř zaznamenány. To by mohlo mít opět negativní vliv na úspěšnost rozmnožování sokola stěhovavého.

Z letošních 14 párů sokola stěhovavého (*Falco peregrinus*) zahnízdilo 13, a z toho

Pokračování na straně 11 >

Sokol stěhovavý při krmení mláďat

Foto: M. Hörenz

> úspěšných bylo šest párů. Vyvedeno bylo celkem 19 mláďat (1x 2, 3x 3, 2x 4). Po vylétnutí mláďat z jednoho z hnízd se třemi mláďaty v Hinterhermsdorfu byl bohužel jeden mladý pták nalezen mrtvý. Dále u skály Große Lorenzstein byl na začátku hnízdní sezóny na místě přítomen dospělý pár, ale pravděpodobně došlo ke ztrátě prvního samce. Později byly u samice pozorovány námluvy a páření se samcem ze sousedního teritoria. Samice snesla vejce, ale nedošlo k jejich vylíhnutí.

Minulé léto se naše hnízdo orlů mořských (*Haliaeetus albicilla*) v levobřežní části Labe zřítilo. Tento rok se nám podařilo v okolí starého hnízda objevit, k naší radosti, hnízdo nové. Páru orlů se podařilo vyvést v novém hnízdě jedno mládě. Také se nám podařilo úspěšně přečíst číslo kroužku samce. Ten byl v roce 2014 okroužkován v Torgau

(vzdálenost přes 100 km). Dále z levobřežní části Labe, ze tří párů jeřábů popelavých (*Grus grus*), bylo nalezeno pouze jedno hnízdo a toto hnízdění bylo neúspěšné.

V národním parku bylo opět potvrzeno mimořádné hnízdění včelojedů lesních (*Pernis apivorus*). Tento pár vyvedl dvě mláďata. Naprostou senzací byly v letošní sezoně čtyři páry lejska malého (*Ficedula parva*), z toho tři s úspěšným hnízděním (1x 3, 1x 5, 1x ≥ 1). Jeden pár měl minimálně jedno mládě (ostatní mláďata již pravděpodobně vyletěla z hnízda).

Dále bylo v národním parku potvrzeno 16 teritorií krahujce obecného (*Accipiter nisus*), dohromady s 39 vyvedenými mláďaty (1x 2, 2x 3, 4x 4 a 3x 5), šest hnízdišť sýců rousných (*Aegolius funereus*), 127 hnízdišť holuba doupňáka (*Columba oenas*), 66 hnízdišť

datlů černých (*Dryocopus martius*) a dvakrát byly nalezeny zbytky peří z predované mladé žluny šedé (*Picus canus*).

Velké poděkování patří všem kolegům ze správy národního parku a ochrany přírody a dobrovolníkům, zejména mému kolegovi Michaelu Hörenzovi, kteří sbírali data v terénu – bez nich by monitorování bylo, mírně řečeno, téměř nemožné. Samozřejmě patří díky také Ulrichovi Augstovi, který již mnoho let píše pro tento zpravodaj ornitologického klubu, stanovil standardy práce v naší monitorovací oblasti Saské Švýcarsko a požádal mě, zda bych v jeho příspěvcích za něj pokračoval.

Jan-Christian Gibson,
pracovník ochrany druhů
Správa národního parku a lesů
Saské Švýcarsko
Foto: M. Hörenz

Zpívající samec lejska malého
Foto: M. Hörenz

K POTRAVĚ VÝRA VELKÉHO (BUBO BUBO) V NP ČESKÉ ŠVÝCARSKO

Pískovcová skalní města České křídové tabule se stala v první polovině XX. století nejvýznamnější oblastí přežití posledních zbytků populace výra velkého. Dnes, kdy v krajině Čech, Moravy a Slezska žije přibližně 1500 výřích párů, je téměř nepředstavitelné, že tento druh byl v první polovině XX. století na pokraji vyhubení. Dodejme, že většina hnízdišť se kupodivu zachovala kvůli potřebě výřů k lovu na výrovce. Mláďata byla vybírána, a buď dále chována, nebo zpeněžena. Na několika lokalitách současně České republiky výři přežili pouze z milosti lokálních pánů myslivosti. Ve skalních městech byla situace mírně odlišná tím, že možností hnízdění zde bylo radikálně víc a hnízdiště nebylo zřejmě snadné vyhledat, což rozhodně dosvědčí i současní ornitologové, kteří hledají hnízdiště jako kroužkovatelé.

Poslední hnízda v Labských pískovcích budila pozornost zejména německojazyčných ornitologů z obou stran hranice, a to nejen kvůli naléhavé potřebě ochrany druhu, ale i kvůli zájmu o možnost výzkumu potrawy. Nejstarší sběry zde vykonal a následně publikoval Robert März, a to ve třicátých letech XX. století. März měl poté více následovníků – badatelů. V XXI. století tyto výzkumné snahy z ne zcela jasných důvodů polevily. Proto jsme se zde rozhodli v potravních analýzách pokračovat.

Sběry jsme provedli na dlouhodobě známých hnízdních lokalitách, a to na hnízdišti ve Ferdinandově soutěsce a na Tetřevích stěnách. Poznamenejme, že obě lokality jsou pro sběry příhodné tím, že jsou to římsy situované pod skalními převisy, které chrání vrstvu zvětralého písku před přímým

deštěm a větrem do té míry, že umožňují kumulaci kostí. Vypozorovanou vlastností výřů je, že jednak dodržují hnízdní a teritoriální tradici, jednak ale v hnízdním teritoriu hnízdiště občas střídají, a hnízdí tak na více, zpravidla ale dvou, ne vzdálených místech. To se děje právě na Tetřevích stěnách. Totéž nastává i ve Ferdinandově soutěsce, kde ovšem druhé hnízdiště není doposud známo.

Ve sběru z roku 2024 bylo nalezeno a určeno 323 obratlovců. Přidáme-li do tabulky výsledků i starší sběr z Ferdinandovy soutěsky, provedený v roce 1998, je zde soubor celkem 609 ulovených jedinců, z toho 605 exaktně určených do druhu, tedy konkrétně 62 druhů. Tento soubor ukazuje velikou druhovou pestrost kořisti ve zkoumaných teritoriích.

Pokračování na straně 13, 14, 15, 16, 17 >

Tabulka 1.: Savci, šest druhů nejčastější doložené kořisti v NP České Švýcarsko

druhy / lokality		1	2	1+2	%	3	4	3+4	%	suma	%
Hraboš polní	<i>Microtus arvalis</i>	57	22	79	19.04	17	25	42	21.65	121	19.87
Hryzec vodní	<i>Arvicola amphibius</i>	84	30	114	27.47	2	1	3	1.55	117	19.21
Potkan	<i>Rattus norvegicus</i>	28	12	40	9.64	2	0	2	1.03	42	6.90
Zajíc polní	<i>Lepus europaeus</i>	21	5	26	6.27	1	4	5	2.58	31	5.09
Ondatra pižmová	<i>Ondatra zibethicus</i>	15	1	16	3.86	0	0	0	0	16	2.63
Ježek sp.	<i>Erinaceus sp.</i>	10	1	11	2.65	3	2	5	2.58	16	2.63

Lokality: 1 Ferdinandova soutěska sběr 1998; 2 Ferdinandova soutěska sběr 2024; 3 Tetřeví stěna, alfa 2024; 4 Tetřeví stěna, beta 2024

Tabulka 2.: Ptáci, pět druhů nejčastější doložené kořisti v NP České Švýcarsko

druhy / lokality		1	2	1+2	%	3	4	3+4	%	suma	%
Pušťík obecný	<i>Strix aluco</i>	0	12	12	2.89	19	18	37	19.07	49	8.05
Kalous ušatý	<i>Asio otus</i>	6	5	11	2.65	4	6	10	5.15	21	3.45
Drozd zpěvný	<i>Turdus philomelos</i>	2	2	4	0.96	6	10	16	8,25	20	3.28
Holub domácí	<i>Columba livia f. domestica</i>	4	2	6	1.45	2	6	8	4.12	14	2.30
Drozd kvíčala	<i>Turdus pilaris</i>	0	4	4	0,96	0	5	5	2,58	9	1.48

Lokality: 1 Ferdinandova soutěska sběr 1998; 2 Ferdinandova soutěska sběr 2024; 3 Tetřeví stěna, alfa 2024; 4 Tetřeví stěna, beta 2024

> Tabulka 1.:

Dominující hraboš polní v kořisti je obvyklý, procento zastoupení tohoto druhu je dokonce většinou výrazně vyšší. Hryzec vodní v této početnosti obvyklý není, navíc jasně vidíme rozdíl v obou lokalitách. Na lokalitě Ferdinandova soutěska je početnost výrazně vyšší, což lze snadno vysvětlit přítomností vodoteče přímo pod hnízdem. Sběr z hnízdiště Ferdinandova soutěska vykazuje také vyšší procento přítomných potkanů, ondatery a zajíců polních. Tyto druhy ve sběru z Tetřevích stěn buď chybí (ondatra pižmová) nebo jsou přítomny výrazně méně. Potkany loví výr v okamžiku jejich dostupnosti, která v minulosti nastávala zejména v důsledku nedokonalého skladování krmiv při velkochovech domácích zvířat. Velké populace potkanů také produkují migranty, kteří se zvláště oblíbenou používají cesty kolem vodních toků, což mohlo kořist dovést až do blízkosti hnízda ve Ferdinandově soutěsce. Ježek je také obvyklá kořist výra, osteologicky

je prakticky nemožné rozlišit konkrétní druh, podle Anděry a Gaislera (2019) se v regionu ježek východní nevyskytuje. Spokojme se tedy s určením do rodu ježek.

Tabulka 2.:

V přehledu pěti druhů nejpočetněji přítomné ptačí kořisti zaujme především vysoké procento dvou druhů sov, puštíka obecného a kalouse ušatého. Dodejme, že je zároveň doložena predace dalších druhů sov (sova pálená, kalous pustovka, sýček obecný, sýcrousý a také výr velký, zřejmě v důsledku kainismu).

Lov drozdů (zpěvný a kvíčala) je spíše obvyklý. Totéž platí i pro holuba domácího.

Tabulka 3.:

Laskavostí Ulricha Augsta můžeme porovnat náš sběr s jeho záznamem z roku 1972. I v tomto malém vzorku potravy je patrná predace sov, převládal ale ježek (tehdy ještě nerozlišený do druhů) a poštolka obecná.

Porovnání s Märvovými sběry (publikovanými 1938 a 1954) ukazuje současnou absenci druhů tehdy přítomných. V našich sběrech zcela chybí křeček polní a králík divoký, druhy v době Märvových analýz v potravě výra hojně přítomné. Z ptáků recentně vymizela koroptev polní (dříve výrem často lovený druh). Právě osteologické doklady koroptve polní částečně pomáhají s datováním stáří sebraného materiálu. V krajině Labských pískovců se koroptev vytratila před nejméně třiceti lety (Pavel Benda in litt). Zcela chybí také tetřev hlušec (v minulých dobách jako kořist přítomný nehojně a dnes pochopitelně vůbec). Samostatnou kapitolou je predace sokola stěhovavého výrem velkým. Tu März konstatuje v obou pracech, poté delší dobu nebyla možná v důsledku nepřítomnosti sokola v regionu. Aktuálně se sokol stěhovavý v kořisti výra opět objevuje (viz Kurka 2024).

Tabulka 3.: Přehled sběru kořisti výra Tetřeví stěny 1972 (Ulrich Augst, in verb.)

Ježek sp.	<i>Erinaceus sp.</i>	8
Káně lesní	<i>Buteo buteo</i>	1
Poštolka obecná	<i>Falco tinnunculus</i>	8 (3 M ad., 3 W ad., 1 M juv., 1 W juv.)
Pušťík obecný	<i>Strix aluco</i>	2
Kalous ušatý	<i>Asio otus</i>	1
Holub hřivnáč	<i>Columba palumbus</i>	1
Vrána černá	<i>Corvus cornix</i>	1
Špaček obecný	<i>Sturnus vulgaris</i>	1
Kos černý	<i>Turdus merula</i>	1
Drozd zpěvný	<i>Turdus philomelos</i>	1

Foto: V. Sojka

>

> K naší škodě v roce 2025 na žádné námi sbírané lokalitě výr nehnízdil. Ve Ferdinandově soutěsce se pár přemístil, zřejmě ne daleko, přesto doposud není hnízdo nalezeno. Na Tetřevích stěnách výří pár také nehnízdil, což je obzvláštní škoda, druhy lovené na regenerujícím se požářišti by bylo zvláště zajímavé sledovat.

Autoři budou regionální ornitologické veřejnosti zavázáni za jakékoli upozornění na výří hnízdiště, jak starší opuštěná, tak i recentní. Sběry a analýza starých kostí i tohoročních vývržků mohou významně pomoci se zpřesněním potravní ekologie výra v regionu Labských pískovců.

Poděkování za cenná sdělení patří Ulrichu Augstovi a Pavlovi Bendovi.

Poděkování patří i všem, kdo jako horolezci vypomohli se sběrem materiálu.

Zusammenfassung

Die vorliegende Arbeit befasst sich mit der Ernährung des Uhus im Gebiet des Nationalparks Böhmisches Schweiz und vergleicht die dokumentierte Nahrung mit älteren regionalen Arbeiten zu diesem Thema. Die ermittelte Zusammensetzung der Ernährung ist sicherlich sehr vielfältig. Die osteologische Analyse der Sammlung von 609 Exemplaren belegt das Vorhandensein von 19 Säugetierarten, 41 Vogelarten und einer Amphibienart (Frosch) in der Ernährung des Uhus.

Von den Säugetieren ist die Feldmaus mit 121 Exemplaren die am häufigsten erbeu-

tete Art, gefolgt von der Ostschermaus mit 117. Von den Vögeln ist der Waldkauz mit 49 Exemplaren die am häufigsten erbeutete Art, gefolgt von der Waldohreule mit 21. Die Eulen sind mit sieben Arten vertreten.

Jan Andreska,

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy,
Magdalény Rettigové 4, 116 39 Praha 1,
email: jan.andreska@pdf.cuni.cz

Ján Obuch,

Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva, Školská 121/4, 031 01 Liptovský Mikuláš, email: jan.obuch@smopaj.sk

Václav Sojka

Správa NP České Švýcarsko

Tabulka 4.: Porovnání 4 sběrů potravy výra velkého (*Bubo bubo*) z NP České Švýcarsko (Zpracováno podle metodiky: Obuch 2001)

druhy / lokality		1	2		3		4	suma	%
<i>Arvicola amphibius</i>	1+	84	30	2-	2	3-	1	117	19.21
<i>Rattus norvegicus</i>	1+	28	12		2	2-	0	42	6.90
<i>Ondatra zibethicus</i>	1+	15	1					16	2.63
<i>Strix aluco</i>	3-	0	12	1+	19	1+	18	49	8.05
<i>Apodemus flavicollis</i>		1	1			1+	7	9	1.48
<i>Turdus philomelos</i>	1-	2	2		6	1+	10	20	3.28
<i>Turdus pilaris</i>	1-	0	4				5	9	1.48
<i>Microtus arvalis</i>		57	22		17		25	121	19.87
<i>Lepus europaeus</i>		21	5		1		4	31	5.09
<i>Asio otus</i>		6	5		4		6	21	3.45
<i>Erinaceus sp.</i>		10	1		3		2	16	2.63
<i>Columba livia dom.</i>		4	2		2		6	14	2.30
<i>Sciurus vulgaris</i>		5	2		2			9	1.48
<i>Scolopax rusticola</i>		2	3		1		2	8	1.31
<i>Turdus merula</i>		3	2		2		1	8	1.31
<i>Tachybaptus ruficollis</i>		4	2				1	7	1.15
<i>Falco tinnunculus</i>					3		4	7	1.15
<i>Perdix perdix</i>		4	2				1	7	1.15
<i>Falco peregrinus</i>					1		5	6	0.99
<i>Anas platyrhynchos</i>		5	1					6	0.99
<i>Microtus agrestis</i>		4	1					5	0.82
<i>Rana temporaria</i>		4	1					5	0.82
Mammalia, 19 druhů	1+	235	78	1-	27	1-	45	385	63.22
Aves, 40 + druhů	1-	46	49	1+	50	1+	72	217	35.63
Amphibia, Pisces		5	2		0		0	7	1.15
Suma		286	129		77		117	609	100.00
								0	
Index diverzity H'		2.55	2.81		2.59		2.86	3.02	

Lokalita: 1 – 10. 9. 1998, Ferdinandova soutěska, leg. V. Sojka; 2 – 30. 8. 2024, Ferdinandova soutěska; 3 – 9. 10. 2024, Tetřeví stěny, alfa; 4 – 1. 11. 2024, Tetřeví stěny, beta >

> Kontingenční tabulka: České Švýcarsko, potrava výra (Bubo bubo)

druhy		1 (2024)	zastoupení (%)	2 (2024)	zastoupení (%)	3 (2024)	zastoupení (%)	celkový počet jedinců	celkové zastoupení (%)
Ježek sp.	<i>Erinaceus sp.</i>	1	0,78%	3	3,90%	2	1,71%	6	1,86%
Krtek obecný	<i>Talpa europaea</i>		0,00%		0,00%		0,00%	0	0,00%
Rejsek obecný	<i>Sorex araneus</i>		0,00%		0,00%	1	0,85%	1	0,31%
Rejsek malý	<i>Sorex minutus</i>		0,00%		0,00%		0,00%	0	0,00%
Netopýr rezavý	<i>Nyctalus noctula</i>		0,00%		0,00%	1	0,85%	1	0,31%
Zajíc polní	<i>Lepus europaeus</i>	5	3,88%	1	1,30%	4	3,42%	10	3,10%
Veverka obecná	<i>Sciurus vulgaris</i>	2	1,55%	2	2,60%		0,00%	4	1,24%
Plich velký	<i>Glis glis</i>		0,00%		0,00%	2	1,71%	2	0,62%
Myšice lesní	<i>Apodemus flavicollis</i>	1	0,78%		0,00%	7	5,98%	8	2,48%
Myšice křovinná	<i>Apodemus sylvaticus</i>		0,00%		0,00%		0,00%	0	0,00%
Potkan	<i>Rattus norvegicus</i>	12	9,30%	2	2,60%	0	0,00%	14	4,33%
Norník rudý	<i>Myodes glareolus</i>		0,00%		0,00%	1	0,85%	1	0,31%
Ondatra pižmová	<i>Ondatra zibethicus</i>	1	0,78%		0,00%		0,00%	1	0,31%
Hryzec vodní	<i>Arvicola amphibius</i>	30	23,26%	2	2,60%	1	0,85%	33	10,22%
Hraboš polní	<i>Microtus arvalis</i>	22	17,05%	17	22,08%	25	21,37%	64	19,81%
Hraboš mokřadní	<i>Microtus agrestis</i>	1	0,78%		0,00%		0,00%	1	0,31%
Liška obecná	<i>Vulpes vulpes</i>	1	0,78%		0,00%	1	0,85%	2	0,62%
Lasice hranostaj	<i>Mustela erminea</i>	1	0,78%		0,00%		0,00%	1	0,31%
Lasice kolčava	<i>Mustela nivalis</i>	1	0,78%		0,00%		0,00%	1	0,31%
Savci	Mammalia	78	60,47%	27	35,06%	45	38,46%	150	46,44%
Potápka malá	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	2	1,55%		0,00%	1	0,85%	3	0,93%
Kachna divoká	<i>Anas platyrhynchos</i>	1	0,78%		0,00%		0,00%	1	0,31%
Jestřáb lesní	<i>Accipiter gentilis</i>		0,00%	1	1,30%		0,00%	1	0,31%
Krahujec obecný	<i>Accipiter nisus</i>	2	1,55%		0,00%		0,00%	2	0,62%
Káně lesní	<i>Buteo buteo</i>	1	0,78%	1	1,30%		0,00%	2	0,62%
Sokol stěhovavý	<i>Falco peregrinus</i>		0,00%	1	1,30%	5	4,27%	6	1,86%
Poštolka obecná	<i>Falco tinnunculus</i>		0,00%	3	3,90%	4	3,42%	7	2,17%
Koroptev polní	<i>Perdix perdix</i>	2	1,55%		0,00%	1	0,85%	3	0,93%
Bažant obecný	<i>Phasianus colchicus</i>		0,00%		0,00%		0,00%	0	0,00%
Chřástal vodní	<i>Rallus aquaticus</i>		0,00%		0,00%	1	0,85%	1	0,31%
Slípka zelenonohá	<i>Gallinula chloropus</i>		0,00%		0,00%	1	0,85%	1	0,31%
Lyska černá	<i>Fulica atra</i>		0,00%	1	1,30%	1	0,85%	2	0,62%
Sluka lesní	<i>Scolopax rusticola</i>	3	2,33%	1	1,30%	2	1,71%	6	1,86%
Racek chechtavý	<i>Chroicocephalus ridibundus</i>		0,00%		0,00%	1	0,85%	1	0,31%

> Pokračování > Kontingenční tabulka: České Švýcarsko, potrava výra (Bubo bubo)

druhy		1 (2024)	zastoupení (%)	2 (2024)	zastoupení (%)	3 (2024)	zastoupení (%)	celkový počet jedinců	celkové zastoupení (%)
Holub domácí	<i>Columba livia dom.</i>	2	1,55%	2	2,60%	6	5,13%	10	3,10%
Holub doupňák	<i>Columba oenas</i>		0,00%		0,00%		0,00%	0	0,00%
Holub hřivnáč	<i>Columba palumbus</i>	1	0,78%		0,00%		0,00%	1	0,31%
Sova pálená	<i>Tyto alba</i>	1	0,78%		0,00%		0,00%	1	0,31%
Výr velký	<i>Bubo bubo</i>	1	0,78%		0,00%		0,00%	1	0,31%
Kalous ušatý	<i>Asio otus</i>	5	3,88%	4	5,19%	6	5,13%	15	4,64%
Kalous pustovka	<i>Asio flammeus</i>		0,00%	1	1,30%		0,00%	1	0,31%
Sýc rousný	<i>Aegolius funereus</i>	1	0,78%		0,00%	1	0,85%	2	0,62%
Sýček obecný	<i>Athene noctua</i>		0,00%		0,00%		0,00%	0	0,00%
Puštík obecný	<i>Strix aluco</i>	12	9,30%	19	24,68%	18	15,38%	49	15,17%
Datel černý	<i>Dryocopus martius</i>	1	0,78%		0,00%	1	0,85%	2	0,62%
Žluna šedá	<i>Picus canus</i>	1	0,78%		0,00%		0,00%	1	0,31%
Strakapoud velký	<i>Dendrocopos major</i>		0,00%		0,00%		0,00%	0	0,00%
Skřivan polní	<i>Alauda arvensis</i>	1	0,78%		0,00%	1	0,85%	2	0,62%
Pěnice černohlavá	<i>Sylvia atricapilla</i>		0,00%	1	1,30%	1	0,85%	2	0,62%
Rehek domácí	<i>Phoenicurus ochruros</i>	1	0,78%		0,00%		0,00%	1	0,31%
Červenka obecná	<i>Erithacus rubecula</i>		0,00%	2	2,60%		0,00%	2	0,62%
Kos černý	<i>Turdus merula</i>	2	1,55%	2	2,60%	1	0,85%	5	1,55%
Drozd kvíčala	<i>Turdus pilaris</i>	4	3,10%		0,00%	5	4,27%	9	2,79%
Drozd zpěvný	<i>Turdus philomelos</i>	2	1,55%	6	7,79%	10	8,55%	18	5,57%
Drozd brávník	<i>Turdus viscivorus</i>	1	0,78%	1	1,30%		0,00%	2	0,62%
Dlask tlustozobý	<i>Coccothraustes coccothr.</i>		0,00%		0,00%	1	0,85%	1	0,31%
Špaček obecný	<i>Sturnus vulgaris</i>	1	0,78%	1	1,30%	1	0,85%	3	0,93%
Sojka obecná	<i>Garrulus glandarius</i>		0,00%		0,00%	1	0,85%	1	0,31%
Krkavec velký	<i>Corvus corax</i>		0,00%	1	1,30%	1	0,85%	2	0,62%
Vrána sp. + Havran polní	<i>Corvus cornix</i> <i>+frugilegus</i>	1	0,78%	1	1,30%	1	0,85%	3	0,93%
	Aves sp.		0,00%	1	1,30%		0,00%	1	0,31%
	Aves sp.juv.		0,00%		0,00%		0,00%	0	0,00%
Ptáci	Aves	49	37,98%	50	64,94%	72	61,54%	171	52,94%
Skokan hnědý	<i>Rana temporaria</i>	1	0,78%		0,00%		0,00%	1	0,31%
Lososovití	Salmonidae sp.		0,00%		0,00%		0,00%	0	0,00%
Ryby	Pisces sp.	1	0,78%		0,00%		0,00%	1	0,31%
Obojživelníci, plazi, ryby	Amphibia, Reptilia, Pisces	2	1,55%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,62%
	Suma / sum	129	100,00%	77	100,00%	117	100,00%	323	100,00%

Lokality: 1 – 10. 9. 1998, Ferdinandova soutěska, leg. V. Sojka; 2 – 30. 8. 2024, Ferdinandova soutěska; 3 – 9. 10. 2024, Tetřeví stěny, Alfa; 4 – 1. 11. 2024, Tetřeví stěny, Beta

>

> Literatura:

- Anděra M. & Gaisler J. 2012: Savci České republiky. Academia, Praha.
- Andreska J. & Andreska D. 2018: K vývoji právní ochrany výra velkého (*Bubo bubo*) v českých zemích. *České právo životního prostředí* 50: 75–99.
- Andreska D. & Andreska J. 2020: Changes in the Eurasian Eagle-Owl (*Bubo bubo*) population in Czechia and their association with legal protection. *Raptor Journal* 14: 29–44.
- Andreska, J., Obuch, J. & Kurka, P. 2021: Potrava výra velkého (*Bubo bubo*) na Českolipsku ve třech periodách v období 1939–2018. *Sylvia* 57: 39–51.
- Hantschmann M. 1932: Der Uhu *Bubo bubo* (L.) in Nordböhmen und die Aussichten für seine Wiederansiedlung in Sachsen. *Mitteilungen des Vereins Sächsischer Ornithologen* 3: 201–211.
- Kurka P. 2024: Predace sokolů stěhovavých (*Falco peregrinus*) výrem velkým v Ptačí oblasti Labské pískovce. *Zpravodaj ornitologického klubu Labské pískovce* 20: 34–35
- Loos K. 1906: Der Uhu in Böhmen. Ignaz Günzel, Saaz.
- März R. 1938: Auf Gewöll- und Rupfungssuche in der Fränkischen Schweiz. *Verhandlungen der ornithologischen Gesellschaft Bayern* 21: 434–453.
- März, R. 1940: Querschnitt durch eine mehrjährige Nahrungskontrolle einiger Uhu-paare. *Beiträge zur Fortpflanzungsbiologie der Vögel* 16: 125–135, 166–173, 213–222.
- März, R. 1954: Neues Material zur Ernährung des Uhus. *Die Vogelwelt* 75: 181–188.
- Michel J. 1929: *Tiere der Heimat*. I. Teil: Die Wirbeltiere als Bewohner und Gäste im Heimatgau. In: *Heimatkunde des Elbe-gaues*. Freier Lehrerverein des politischen Bezirkes Tetschen. Tetschen an der Elbe.
- Obuch J. 2001: Using marked differences from the mean (MDFM) method for evaluation of contingency tables. *Buteo* 12: 37–46.
- Obuch J. 2021: Spatial and temporal changes in the diet composition of the Eurasian eagle-owl (*Bubo bubo*) in Slovakia comparing three historical periods. *Raptor Journal* 15: 17–55.
- Vondráček J. & Obuch J. 1980: Porovnanie potravy výra skalného (*Bubo bubo*) v severných Čechách a na severozápadnom Slovensku. *Ochrana Prírody*, Bratislava 1: 233–245.

Foto: V. Sojka

AKUSTICKÝ MONITORING PTÁKŮ ČESKÉHO ŠVÝCARSKA V ROCE 2025

V roce 2025 byl proveden akustický monitoring ptáků na 54 lokalitách v dubnu (7. – 14. 4.) a na 52 lokalitách v květnu (19. – 24. 5.), přičemž na 50 z nich byl proveden na témže místě jak v dubnu, tak i v květnu, viz obrázek 1. Dohromady byly tedy pořízeny zvukové nahrávky na 56 lokalitách o celkové délce 2 553 hodin zvukového záznamu, který byl analyzován. Průměrná doba nahrávání na jeden záznamník představuje 24,1 hodin. V dubnu

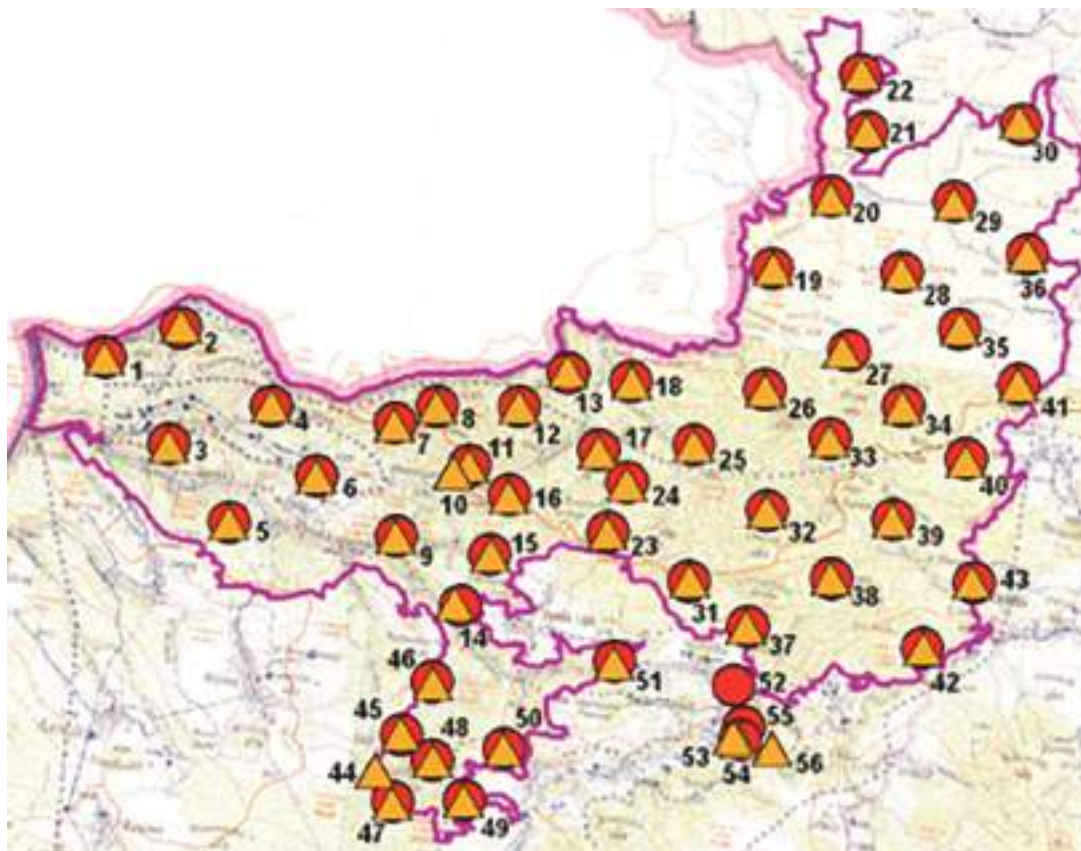
byly pořizovány nahrávky převážně v časových intervalech večer 18:00–22:00 hodin a ráno 1:00–9:00 hodin; v květnu převážně večer 18:0–23:00 hodin a ráno 1:00–10:00 hodin, některé i vícero dnů.

Vyhodnotili jsme vždy kompletní seznamy druhů ptáků samostatně pro každý nahrávací den. Analýzu jsme provedli v programu AM Services, což představuje vizuální zpracování spektrogramů se zvukovou kontrolou

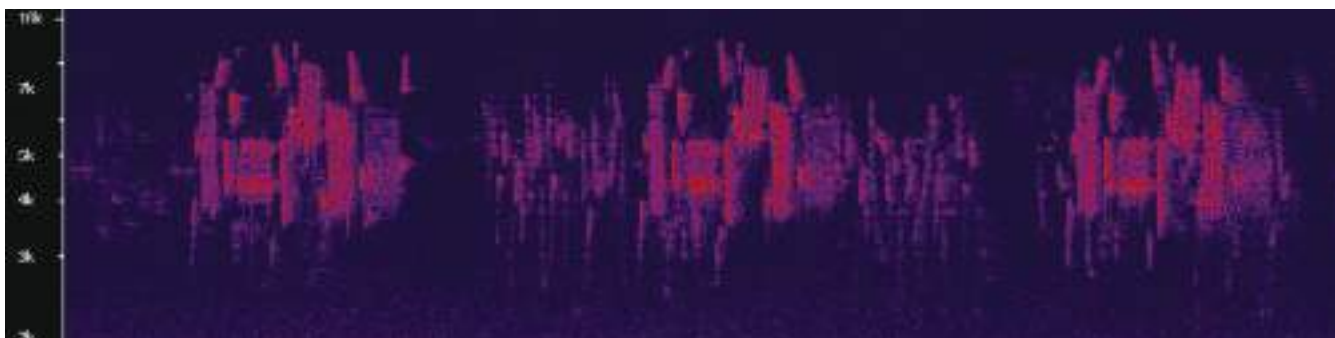
jednotlivých hlasů. Spektrogram je vizuální zobrazení zvukového signálu, které ukazuje jeho frekvenční složení v čase, kde horizontální osa značí čas, vertikální osa frekvenci (výšku) a barva nebo odstín intenzitu (hlasitost) dané frekvence v daném okamžiku, viz obrázek 2. Zpracování bylo provedeno bez využití AI, která je v tomto zatím velmi nespolehlivá.

Pokračování na straně 19, 20, 21 >

Obrázek 1: Lokality akustického monitoringu (trojúhelník = duben, kruh = květen)

Obrázek 2: Ukázka spektrogramu zpívajícího střízlíka obecného v popředí a pěvušky modré v pozadí

> Bylo pořízeno celkem 96 nahrávek na 49 lokalitách na území NP České Švýcarsko a 10 nahrávek na 7 lokalitách v navazující CHKO Labské pískovce. Při instalaci a sběru záznamníků byl většinou proveden kompletní druhový soupis zjištěných ptáků na lokalitě a byly zaznamenávány i příležitostné údaje při přejezdech mezi lokalitami. Tímto způsobem bylo pořízeno 1 582 příležitostných terénních záznamů. V rámci akustického monitoringu bylo získáno 4 826 záznamů. Dohromady se tak jedná o 6 408 unikátních záznamů o výskytu jednotlivých druhů ptáků, což je pro srovnání více než všech dosavadních ornitologických dat z území NP České Švýcarsko zadaných historicky od Nálezové databáze ochrany přírody (NDOP) do konce roku 2024, kterých je 6 129.

Celkem jsme zaznamenali 84 druhů ptáků, z nichž bylo 73 zjištěno na území NP České Švýcarsko a 11 pouze v jeho okolí na území CHKO Labské pískovce. Analýzou zvukových záznamníků bylo zjištěno 68 druhů ptáků, z toho 61 druhů na území NP. Příležitostnými záznamy v terénu bylo zjištěno 70 druhů ptáků, z toho 58 druhů na území NP.

Z celkového počtu 84 druhů ptáků je 32 druhů (38 %) zařazeno mezi chráněné či ohrožené druhy, z toho na území NP 27 druhů. Analýzou zvukových záznamníků bylo zjištěno 24 chráněných či ohrožených druhů, z toho na území NP 22 druhů. Příležitostnými záznamy v terénu bylo zjištěno 21 chráněných či ohrožených druhů, z toho na území NP 15 druhů. Každou z použitých metod sběru ornitologických dat získáme částečně odlišné druhové spektrum. Obě metody se tak vzájemně doplňují, přičemž analýza zvukových záznamníků přináší vyšší podíl zjištěných chráněných a ohrožených druhů.

Mezi 10 nejčastějšími druhy zjištěnými metodou akustického monitoringu byly červenka obecná (7,4 % záznamů), kos černý (7,3), budníček menší (6,0), pěnkava obecná (5,2), střízlík obecný (4,7), sýkora uhelníček (4,5), datel černý (4,3), pěvuška modrá (4,1), sýkora koňadra (3,8) a holub hřivnáč (3,8).

Mezi 10 nejčastějšími druhy zjištěnými metodou příležitostných terénních záznamů byly budníček menší (9,4 % záznamů), červenka obecná (7,8), kos černý (7,3), pěnkava obecná (6,1), sýkora uhelníček (5,9), střízlík obecný (4,9), pěnice černošedá (4,4), pěvuška modrá (4,0), brhlík lesní (3,3) a sýkora koňadra (3,2).

Pouze metodou akustického monitoringu byli zaznamenáni jestřáb lesní, kalous ušatý, křepelka polní (přelet), kulíšek nejmenší, labuť velká (přelet), lyska černá (přelet), ořešník kropenatý, puštík obecný, slípka zelenonohá (přelet), sluka lesní, strakapoud malý, sýc rousný, výr velký a žluva hajní. Naopak pouze v terénu byli zjištěni čáp bílý, čáp černý, husa velká, husice nilská, jiříčka obecná, konipas bílý, ledňáček říční, lejsek černošedý, luňák červený, pěnice pokřovní, stehlík obecný, straka obecná, sýkora lužní, špaček obecný, včelojed lesní, vlaštovka obecná a zvonohlík zahradní.

Z nahrávek bylo zjištěno na jednotlivých lokalitách v dubnu od 13 do 31 druhů (průměrně 20,7) a v květnu od 12 do 30 druhů (průměrně 20,4). Na lokalitách, kde byla pořízena nahrávka v dubnu i květnu, se počty zjištěných druhů dohromady pohybovaly v rozmezí 20–38 druhů (průměrně 26,8).

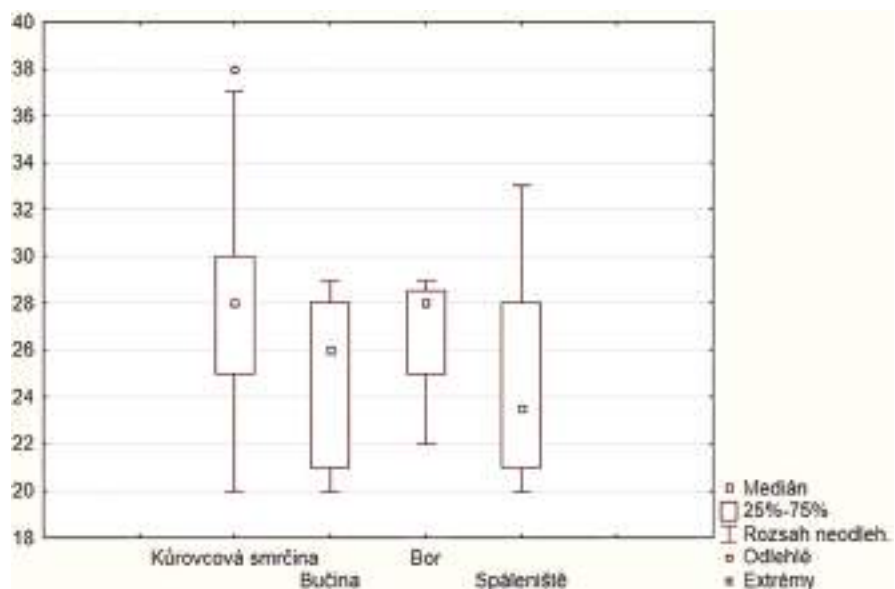
Celková doba nahrávání u lokalit se záznamy v obou termínech se pohybovala v rozmezí

39–56 hodin (průměrně 48,8), přičemž nevyšla pozitivní závislost, že by na různých lokalitách s délkou nahrávání narůstal i počet zjištěných druhů. Lze tak konstatovat, že při pořízení alespoň 40 hodin zvukového záznamu dohromady ve dvou různých termínech během hnízdního období je dostatečné pro vzájemné porovnávání lokalit mezi sebou, neboť delší pořízené nahrávky již nepřidávají statisticky průkazně vyšší počty zaznamenaných druhů.

Zejména u daleko slyšitelných druhů jsou zaznamenáni ptáci ozývající se i několik set metrů daleko. Většinou tak každá nahrávka pokrývá mozaiku různých biotopů a jejich porovnávání by vyžadovalo sofistikovanější analýzu. K většině nahrávacích bodů lze však přiřadit převažující biotop v jeho okolí. Jednalo se převážně o kůrovcové smrčiny (25 lokalit), bučiny (10), bory (8) a spáleniště (6). Nejvyšších počtů druhů dosáhly kůrovcové smrčiny, u kterých je ale zároveň největší rozptyl, viz obrázek 3.

Akustický monitoring je účinnou metodou k zjišťování druhového spektra ptáků a při zopakování v budoucnu nám umožní sledovat změny, které v avifauně Českého Švýcarska probíhají. Největší změny lze očekávat na plochách spálenišť a v porostech kůrovcových smrčín.

Obrázek 3: Krabicové grafy počtu druhů podle převažujícího biotopu

> Obrázek 4: Ukázka instalovaných zvukových záznamníků

Tabulka 1: Seznam zjištěných druhů nepěvců s rozlišením druhů zaznamenaných v rámci této studie formou příležitostných záznamů v terénu při instalaci zvukových záznamníků a přesunech mezi lokalitami (Terén) a analýzou zvukových záznamníků (Záznamníky), a to na celém území včetně okolní CHKO (Vše) a pouze na území národního parku (NP)

Ochrana a ohrožení	Taxon		Terén		Záznamníky		Terén + Záznamníky	
			Vše	NP	Vše	NP	Vše	NP
	Vrbozobí	Anseriformes						
VU	Husa velká	<i>Anser anser</i>	x	x			x	x
	Husice nilská	<i>Alopochen aegyptiaca</i>	x	x			x	x
	Kachna divoká	<i>Anas platyrhynchos</i>	x	x	x	x	x	x
VU	Labuť velká	<i>Cygnus olor</i>			x	x	x	x
	Hrabaví	Galiformes						
§§, NT	Křepelka polní	<i>Coturnix coturnix</i>			x	x	x	x
	Pelikáni	Pelecaniformes						
NT	Volavka popelavá	<i>Ardea cinerea</i>	x	x	x	x	x	x
	Čápi	Ciconiiformes						
NI, §, NT	Čáp bílý	<i>Ciconia ciconia</i>	x				x	
NI, §§, VU	Čáp černý	<i>Ciconia nigra</i>	x	x			x	x
	Dravci	Accipitriformes						
§, VU	Jestřáb lesní	<i>Accipiter gentilis</i>			x	x	x	x
	Káně lesní	<i>Buteo buteo</i>	x	x	x	x	x	x
NI, §§§, CR	Luňák červený	<i>Milvus milvus</i>	x				x	
NI, §§, EN	Včelojed lesní	<i>Pernis apivorus</i>	x	x			x	x
	Krátkokřídlí	Gruidiformes						
NI, §§§, CR	Jeřáb popelavý	<i>Grus grus</i>	x	x	x	x	x	x
	Lyska černá	<i>Fulica atra</i>			x	x	x	x
NT	Slípka zelenonohá	<i>Gallinula chloropus</i>			x	x	x	x
	Dlouhokřídlí	Charadriiformes						
§, VU	Sluka lesní	<i>Scolopax rusticola</i>			x	x	x	x
	Měkkozobí	Columbiformes						
§§, VU	Holub doupňák	<i>Columba oenas</i>	x	x	x	x	x	x
	Holub hřivnáč	<i>Columba palumbus</i>	x	x	x	x	x	x
	Sokoli	Falconiformes						
	Poštolka obecná	<i>Falco tinnunculus</i>	x	x	x	x	x	x
NI, §§§, EN	Sokol stěhovavý	<i>Falco peregrinus</i>	x	x	x	x	x	x
	Kukačky	Cuculiformes						
	Kukačka obecná	<i>Cuculus canorus</i>	x	x	x	x	x	x
	Sovy	Strigiformes						
	Kalous ušatý	<i>Asio otus</i>			x	x	x	x
NI, §§, VU	Kulišek nejmenší	<i>Glaucidium passerinum</i>			x	x	x	x
	Puštík obecný	<i>Strix aluco</i>			x	x	x	x
NI, §§, VU	Sýc rousný	<i>Aegolius funereus</i>			x	x	x	x
NI, §, EN	Výr velký	<i>Bubo bubo</i>			x	x	x	x
	Svištouni	Apodiformes						
§	Rorýs obecný	<i>Apus apus</i>	x	x	x		x	x
	Srostloprstí	Coraciiformes						
NI, §§, VU	Ledňáček říční	<i>Alcedo atthis</i>	x		x		x	
	Šplhavci	Piciformes						
NI	Datel černý	<i>Dryocopus martius</i>	x	x	x	x	x	x
§§, VU	Krutihlav obecný	<i>Jynx torquilla</i>	x		x	x	x	x
VU	Strakapoud malý	<i>Dryobates minor</i>			x	x	x	x
	Strakapoud velký	<i>Dendrocopos major</i>	x	x	x	x	x	x
NI, VU	Žluna šedá	<i>Picus canus</i>	x	x	x	x	x	x
	Žluna zelená	<i>Picus viridis</i>	x	x	x	x	x	x
	Počet druhů		22	18	28	26	34	31

> **Tabulka 2: Seznam zjištěných druhů pěvců s rozlišením druhů zaznamenaných v rámci této studie formou příležitostných záznamů v terénu při instalaci zvukových záznamníků a přesunech mezi lokalitami (Terén) a analýzou zvukových záznamníků (Záznamníky), a to na celém území včetně okolní CHKO (Vše) a pouze na území národního parku (NP)**

Ochrana a ohrožení	Taxon	Terén		Záznamníky		Terén + Záznamníky	
		Vše	NP	Vše	NP	Vše	NP
	Pěvci						
	Passeriformes						
	Brhlík lesní <i>Sitta europaea</i>	x	x	x	x	x	x
	Budníček lesní <i>Phylloscopus sibilatrix</i>	x	x	x	x	x	x
	Budníček menší <i>Phylloscopus collybita</i>	x	x	x	x	x	x
	Budníček větší <i>Phylloscopus trochilus</i>	x	x	x	x	x	x
	Červenka obecná <i>Erithacus rubecula</i>	x	x	x	x	x	x
	Čížek lesní <i>Spinus spinus</i>	x	x	x	x	x	x
	Dlask tlustozobý <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	x	x	x	x	x	x
	Drozd brávník <i>Turdus viscivorus</i>	x	x	x	x	x	x
	Drozd zpěvný <i>Turdus philomelos</i>	x	x	x	x	x	x
	Hýl obecný <i>Pyrrhula pyrrhula</i>	x	x	x	x	x	x
NT	Jiříčka obecná <i>Delichon urbicum</i>	x				x	
	Konipas bílý <i>Motacilla alba</i>	x	x			x	x
	Konipas horský <i>Motacilla cinerea</i>	x	x	x		x	x
	Kos černý <i>Turdus merula</i>	x	x	x	x	x	x
	Králíček obecný <i>Regulus regulus</i>	x	x	x	x	x	x
	Králíček ohnivý <i>Regulus ignicapilla</i>	x	x	x	x	x	x
§	Krkavec velký <i>Corvus corax</i>	x	x	x	x	x	x
	Křivka obecná <i>Loxia curvirostra</i>	x	x	x	x	x	x
NT	Lejsek černohlavý <i>Ficedula hypoleuca</i>	x	x			x	x
§	Lejsek šedý <i>Muscicapa striata</i>	x	x	x	x	x	x
§, VU	Linduška lesní <i>Anthus trivialis</i>	x	x	x	x	x	x
	Ořešník kropenatý <i>Nucifraga caryocatactes</i>			x	x	x	x
	Pěnice černohlavá <i>Sylvia atricapilla</i>	x	x	x	x	x	x
	Pěnice pokřovní <i>Sylvia curruca</i>	x	x			x	x
	Pěnkava obecná <i>Fringilla coelebs</i>	x	x	x	x	x	x
	Pěvuška modrá <i>Prunella modularis</i>	x	x	x	x	x	x
	Rehek domácí <i>Phoenicurus ochruros</i>	x		x		x	
	Rehek zahradní <i>Phoenicurus phoenicurus</i>	x	x	x	x	x	x
	Skorec vodní <i>Cinclus cinclus</i>	x		x		x	
NI, §§, EN	Skřivan lesní <i>Lullula arborea</i>	x	x	x	x	x	x
	Sojka obecná <i>Garrulus glandarius</i>	x	x	x	x	x	x
	Stehlík obecný <i>Carduelis carduelis</i>	x	x			x	x
	Straka obecná <i>Pica pica</i>	x				x	
	Strnad obecný <i>Emberiza citrinella</i>	x	x	x	x	x	x
	Střízlík obecný <i>Troglodytes troglodytes</i>	x	x	x	x	x	x
	Sýkora babka <i>Poecile palustris</i>	x	x	x	x	x	x
	Sýkora koňadra <i>Parus major</i>	x	x	x	x	x	x
	Sýkora lužní <i>Poecile montanus</i>	x				x	
	Sýkora modřínka <i>Cyanistes caeruleus</i>	x	x	x	x	x	x
	Sýkora parukářka <i>Lophophanes cristatus</i>	x	x	x	x	x	x
	Sýkora uhelníček <i>Periparus ater</i>	x	x	x	x	x	x
	Šoupálek dlouhoprstý <i>Certhia familiaris</i>	x	x	x	x	x	x
	Špaček obecný <i>Sturnus vulgaris</i>	x				x	
NI, §, NT	Ťuhýk obecný <i>Lanius collurio</i>	x	x	x	x	x	x
§, NT	Vlaštovka obecná <i>Hirundo rustica</i>	x				x	
	Vrábec domácí <i>Passer domesticus</i>	x	x	x		x	x
	Vrána obecná <i>Corvus corone/cornix</i>	x	x	x	x	x	x
	Zvonek zelený <i>Chloris chloris</i>	x		x		x	
	Zvonohlík zahradní <i>Serinus serinus</i>	x	x			x	x
§§	Žluva hajní <i>Oriolus oriolus</i>			x	x	x	x
	Počet druhů	48	40	40	35	50	42

Kategorie ochrany a ohrožení jednotlivých druhů jsou ve studii znázorněny použitím následujících symbolů (uvedené druhy jsou v rámci této studie souhrnně považovány za „chráněné či ohrožené“):

A) Označení kategorií chráněných druhů podle směrnice Rady Evropských společenství 79/409/EEC – Natura 2000:

NI – chráněný taxon přílohy I

B) Označení kategorií zvláště chráněných druhů podle vyhlášky č. 395/1992 Sb., ve znění vyhlášek

č. 175/2006 Sb. a č. 393/2012 Sb.:

§§§ – kriticky ohrožený

§§ – silně ohrožený

§ – ohrožený

C) Označení kategorií ohrožených druhů podle národního červeného seznamu ptáků ČR (ŠTASTNÝ et al. 2017):

CR – kriticky ohrožený

(critically endangered)

EN – ohrožený (endangered)

VU – zranitelný (vulnerable)

NT – téměř ohrožený

(near threatened)

Monitoring byl finančně podpořen národním parkem České Švýcarsko prostřednictvím Národního plánu obnovy, který je spolufinancován Evropskou unií.

Vojtěch Kodet,

Dana Kodetová

ZIMUJÍCÍ VODNÍ A MOKŘADNÍ PTÁCI

18. – 19. 1. 2025

V tomto termínu byla většina stojatých vodních ploch zcela nebo zčásti zamrzlá.

Václav Šutera:

Nádrž Milada

(okres Ústí nad Labem, kód 23027):

- potápka roháč – 26 ks
- husa velká – 165 ks
- kopřivka obecná – 7 ks
- kachna divoká – 165 ks
- kormorán velký – 109 ks
- labuť velká – 17 ks
- lyska černá – 750 ks
- slípka zelenonohá – 4 ks
- polák velký – 215 ks
- polák chocholačka – 300 ks
- polák malý – 1 ks
- racek (velký, neurčeno do druhu) – 600 ks
- hohol severní – 10 ks (5 samců + 5 samic)
- ledňáček říční – 1 ks
- morčák velký – 25 ks (12 samců + 13 samic)
- morčák prostřední – 2 ks
- polák kaholka – 2 ks
- potápka žlutorohá – 1 ks
- potápka rudokrká – 1 ks
- turpan hnědý – 2 ks

Modlany

(okres Teplice, kód 23010):

- kachna divoká – 14 ks
- volavka popelavá – 1 ks

Kateřina

(okres Teplice, kód 23011):

- racek (velký, neurčeno do druhu) – 20 ks

Úžín

(okres Ústí nad Labem, kód 23020):

- potápka malá – 1 ks
- lyska černá – 15 ks
- racek (velký, neurčeno do druhu) – 2 000 ks
- kormorán velký – 8 ks

Chlumec II

(okres Ústí nad Labem, kód 23029):

- kachna divoká – 10 ks
- volavka popelavá – 2 ks

Nádrž Petri

(okres Ústí nad Labem, kód 23044):

- volavka popelavá – 3 ks
- volavka bílá – 2 ks

Chabařovice rybníky

(okres Ústí nad Labem, kód 22012):

- kachna divoká – 50 ks
- volavka popelavá – 2 ks
- volavka bílá – 3 ks
- kormorán velký – 8 ks

Labe – Litoměřice – Lovosice

(kód 24003):

- labuť velká – 5 ks
- kachna divoká – 180 ks
- husa velká – 1 ks
- husice nilská – 1 ks
- lyska černá – 5 ks
- morčák velký – 6 ks (3 samci + 3 samice)
- kormorán velký – 42 ks
- potápka malá – 1 ks
- slípka zelenonohá – 1 ks
- racek (velký, neurčeno do druhu) – 120 ks

Labe – Ústí nad Labem

(kód 24008):

- kachna divoká – 159 ks
  - racek (velký, neurčeno do druhu) – 26 ks
  - kormorán velký – 55 ks
  - labuť velká – 3 ks
  - volavka popelavá – 4 ks
  - hohol severní – 5 ks (3 samci + 2 samice)
  - morčák velký – 12 ks (6 samců + 6 samic)
  - husice nilská – 2 ks
- Pozn. – 11 nutrií*

Labe – Ústí nad Labem – Přerov

(kód 24009):

- kachna divoká – 126 ks
- racek (velký, neurčeno do druhu) – 12 ks
- kormorán velký – 77 ks
- labuť velká – 2 ks

- volavka popelavá – 4 ks
- volavka bílá – 1 ks
- morčák velký – 16 ks (9 samců + 7 samic)

Pavel Benda, Martin Horyna

Labe – Hřensko – Děčín:

- kachna divoká – 101 ks (64 samců + 37 samic)
- kormorán velký – 79 ks
- morčák velký – 26 ks (12 samců + 14 samic)
- volavka popelavá – 9 ks
- labuť velká – 3 ks (1 ad. + 2 imm.)
- racek (velký druh) – 10 ks
- hvízdák euroasijský – 1 samice
- orel mořský – 1 ad.

Labe – Děčín – Přerov:

- kachna divoká – 64 ks (42 samců + 22 samic)
- kormorán velký – 115 ks
- volavka bílá – 2 ks
- volavka popelavá – 15 ks
- racek (velký druh) – 17 ks
- morčák velký – 55 ks (37 samců + 18 samic)
- labuť velká – 5 ks (z toho 3 imm)
- husice nilská – 5 ks

Jan Lobotka

Mandava – úsek Staré Křečany

– Horní Jindřichov:

- kachna divoká – 81 ks (44 samců + 37 samic)
- ledňáček říční – 1 ks
- morčák velký – 1 samec

Renata Procházková

Mandava – úsek Varnsdorf

– Seifennersdorf:

- kachna divoká – 143 ks (80 samců + 63 samic)
- ledňáček říční – 1 ks
- morčák velký – 7 ks (3 samci + 4 samice)
- volavka popelavá – 2 ks

Pokračování na straně 23 >

- > • konipas horský – 1 ks
Varnsdorf – rybník Valcha:
 • ledňáček říční – 1 ks

Renata Procházková, Vlastimil Sus

Varnsdorf – rybník u Billy:

- kachna divoká – 74 ks
 (47 samců + 27 samic)
- ledňáček říční – 1 ks
- morčák velký – 1 samec

Helena Tomšíková

Děčín – Zámecký rybník:

- kachna divoká – 129 ks
 (80 samců + 49 samic)
- labuť velká – 4 ks

- morčák velký – 4 ks
 (3 samci + 1 samice)
- kormorán velký – 1 ks
- ostralka štíhlá – 1 samec
- polák chocholačka – 1 samec
- racek (velký druh) – 1 ks
- volavka popelavá – 1 ks
- husa velká – 4 ks

Ploučnice – úsek Děčín (Březiny)

k soutoku s Labem:

- kachna divoká – 32 ks
 (19 samců + 13 samic)
- volavka popelavá – 4 ks
- skorec vodní – 6 ks

**Jílovský potok – úsek od ústí do Labe
 po Magistrát v Děčíně:**

- kachna divoká – 24 ks
 (17 samců + 7 samic)

Gerd Ritschel

Šluknov, Lesní potok:

- kachna divoká – 6 ks
 (3 samci + 3 samice)
- volavka bílá – 1 ks

Šluknov, Stříbrný potok:

- kachna divoká – 41 ks

Pavel Benda

Foto: H. Tomšíková

Racek bělohlavý

SČÍTÁNÍ ZIMUJÍCÍCH KORMORÁNŮ VELKÝCH NA NOCOVIŠTÍCH V SEZÓNĚ 2024/25

Foto: H. Tomšíková

Tradičně jako každý rok probíhalo během sezóny migrací a zimování vodních ptáků také cílené sčítání kormoránů velkých (*Phalacrocorax carbo*) na nocovištích. Monitoring prováděli strážci NP České Švýcarsko Miroslav Rybář a David Boura. Nejvyšší počty zimujících kormoránů v uplynulé sezóně byly v lednu. Zajímavostí byl výrazný rozdíl mezi jednotlivými úseky v březnovém termínu, kdy pravděpodobně probíhal hromadný tah ptáků z ČR na jiné lokality již

mimo naše území. Nocující kormoráni byli v této sezóně pouze na lokalitách Dolní Žleb, Studený potok, Podskalí tůň, Nebočady a v Děčíně U loděnice. Na jiných lokalitách nebyli pozorováni. V případě Ploučnice v Děčíně bude pravděpodobně negativní vliv obnoveného železničního depa v železniční stanici Děčín východ. Výsledky sčítání jsou v následujících tabulkách.

David Boura, Miroslav Rybář

Úsek Děčín – st. hranice

datum	lokality	počet ad.	počet juv.	počet celkem
18. 10. 2024	Podskalí tůň	42	22	64
	Dolní Žleb	0	0	0
15. 11. 2024	Dolní Žleb	0	0	0
	Podskalí tůň	48	12	60
13. 12. 2024	Dolní Žleb	32	12	44
	Podskalí tůň	0	0	0
17. 1. 2025	Podskalí tůň	86	22	108
	Dolní Žleb	0	0	0
14. 2. 2025	Dolní Žleb	0	0	0
14. 3. 2025	Podskalí tůň	14	8	22
	Dolní Žleb	58	33	92

Úsek Dobkovice – Děčín

datum	lokality	počet ad.	počet juv.	počet celkem
18. 10. 2024	Nebočady	48	17	65
15. 11. 2024	Nebočady	75	31	106
13. 12. 2024	Nebočady	76	26	102
	U loděnice	0	0	0
17. 1. 2025	Nebočady	100	36	136
	U loděnice	0	0	0
14. 2. 2023	Nebočady	43	14	57
	U loděnice	0	0	0
14. 3. 2023	Nebočady	7	2	9
	U loděnice	0	0	0

SČÍTÁNÍ SKORCE VODNÍHO (CINCLUS CINCLUS) V PTAČÍ OBLASTI LABSKÉ PÍSKOVCE V ROCE 2025

Na jaře 2025 proběhlo v pořadí již třetí sčítání skorců vodních (*Cinclus cinclus*) na tocích na území ptačí oblasti (PO) Labské pískovce. Poprvé bylo sčítání realizováno v roce 1992, tedy ještě před tím, než byla PO Labské pískovce vůbec vymezena (tehdy existovala jen CHKO Labské pískovce). Podruhé se sčítalo v roce 2007, kdy již zmíněná PO existovala, a navíc v té době již existoval i národní park (NP) České Švýcarsko (vyhlášený v roce 2000 na části území původní CHKO), v němž se významná část sledovaných úseků nachází. Obě předešlá sčítání (1992, 2007) realizoval Pavel Benda.

Sčítání v roce 2025 bylo prováděno v souladu s metodikou AOPK, a to tak, že jednotlivé toky byly rozděleny na menší úseky a ty přiděleny jednotlivým sčítatelům. Tyto úseky pak byly procházeny a na nich zaznamenávání jednotlivých skorců a hledána i jejich hnízda. Z těchto záznamů byl poté stanoven počet obsazených teritorií (počet hnízdicích párů).

Výběr monitorovaných toků vycházel z již zmíněných dřívějších sčítání (1992, 2007). V roce 2025 se jednalo o tři řeky a tři potoky v následujících úsecích:

- Kamenice – od hranic PO Labské pískovce (ul. 5. května v České Kamenici) po soutok Kamenice s Labem ve Hřensku
- Chřibská Kamenice – od hranic PO u domova pro seniory (Na Potokách) po soutok s Kamenicí (Srbská Kamenice, kemp u Ferdinanda) – bez odlehleho krátkého úseku (cca 630 m) u Dolní Chřibské, kde je výběžek PO
- Křinice – od Krásného Buku, kde řeka vstupuje do PO Labské pískovce po Velký Kozí důl u Zadních Jetřichovic, kde definitivně opouští nejen ptačí oblast, ale i Českou republiku
- Potoky: (1) Bílý potok (od hraničního patníku č. 21 po soutok s Křinicí), (2) Brtnický potok (od osady Kopec až po soutok s Křinicí) a (3) Doubický potok (od obce Doubice po soutok s Chřibskou Kamenicí – úsek kopíruje hranici NP České Švýcarsko a CHKO Lužické hory)

Sčítání bylo zajištěno pracovníky Správy NP České Švýcarsko, jmenovitě se na něm podíleli (v abecedním pořadí dle příjmení): Petr Bečka, Vít Běloubek, Jan David, Lukáš

Halíř, Jan Lobotka, Petr Paulíček, Pavel Svoboda, Martin Valášek, Dana Věbrová. Všem patří velký dík, bez nich by nebylo možné sčítání v takovém rozsahu realizovat.

A jaké byly výsledky? Přehled udává tab. 1, z níž je patrné, že skorcům se ve sledované oblasti stále daří. Dobře porovnatelné jsou počty párů na řekách, naproti tomu potoky v roce 1992 sčítány nebyly, v roce 2007 jich bylo sčítáno 8, v roce 2025 tři. Ve sledované oblasti bylo v roce 2025 na třech hlavních tocích (Kamenice, Chřibská Kamenice a Křinice) zaznamenáno celkem 42 teritorií, což je počet srovnatelný s rokem 2007, kdy jich bylo jen o tři více (45), zatímco v roce 1992 jich bylo výrazně méně – 31. Přestože od předchozího sčítání v roce 2007 zůstal celkový počet teritorií na všech řekách dohromady přibližně stejný, jisté výkyvy vykazují počty na jednotlivých tocích: na Kamenici byl zaznamenán zatím nejnižší počet, zatímco na Křinici naopak výrazně nejvyšší.

Dohromady jsme při monitoringu skorce vodního v roce 2025 prošli a zmapovali 60,5 kilometrů toků, z toho bylo 50,5 km řek a říček (Kamenice – 21,9 km, Chřibská Kamenice – 10,8 km a Křinice – 17,8 km) a 10 km potoků (Brtnický – 3,6 km, Bílý – 1,7 km, Doubický – 4,7 km).

Martin Valášek

zoolog Správy NP České Švýcarsko

Foto: M. Valášek

Tab. 1: Počty hnízdicích párů/teritorií na vybraných tocích PO Labské pískovce zjištěných při všech sčítáních (1992, 2007 a 2025)

vodní tok	1992	2007	2025
Kamenice	24	27	20
Chřibská Kamenice	3	11	5
Křinice	4	7	17
Brtnický potok	---	2	4
Studený potok	---	1	---
Bílý potok	---	3	0 (1)
Jílovský potok	---	1	---
Doubický potok	---	1	0
Olšovský potok	---	1	---
Huntřovský potok	---	0 (1)	---
Dolnožlebský potok	---	0 (1)	---
Celkem řeky (celkem vše)	31 (31)	45 (54)	42 (46)

Pozn.: --- = nesčítáno

JAK SE DAŘÍ OŘEŠNÍKŮM?

Ořešník kropenatý

Ořešník kropenatý (*Nucifraga caryocatactes*) získal své rodové jméno podle oblíbené potraviny a druhové označení podle nádherného bíle kropenatého zbarvení peří (obr. 1).

Jedná se o druh s boreálním typem rozšíření. V podmínkách střední Evropy obsazuje zejména jehličnaté porosty horských a podhorských oblastí. V České republice je v hnízdní době úzce vázán na smrčiny. V minulosti se rozloha jeho biotopu rozšířila vysazováním smrkových monokultur, často i mimo přirozený areál a klimatické optimum smrku. Koncem léta se ořešník přesouvá i do okolí lidských staveb, zejména kvůli dozrávání jeho oblíbené potraviny – lískových oříšků. V místech, kde se vyskytuje, ho pak můžeme pozorovat, jak polyká vcelku jeden oříšek za druhým, dokud nemá plné vole a neodletí někam směrem k lesu. Většinu oříšků totiž nezkonsumuje hned, ale ukládá si je do spižírén podobně jako veverka. Koncem zimy se tak dá, při notné dávce štěstí, narazit na zbytky takových zásobáren v podobě výhrabků a skořápek z oříšků. V době hnízdění se ořešník kropenatý chová plaše a nenápadně. K hnízdění využívá především smrkové mlaziny. Teritorium ob-

hajuje již v předjaří a začátkem března již mnoho párů začíná se stavbou hnízda. Hnízdo je na poměry krkavcovitých ptáků hodně propracované, s hnízdní kotlinkou vystlanou trávou, mechem, lišejníky a trouchem. Vzhledem ke skrytému způsobu života víme o jeho výskytu a početnosti u nás jen velmi málo. V osmdesátých letech 20. století se mu více věnovali Josef a Lubomír Hláskovi. Ti zjistili, že v místech s hojností potraviny a s vhodným hnízdním biotopem může dosahovat významných hustot, např. v Blanském lese 8 hnízdicích párů na 76 hektarech porostu (Hlásek J. & Hlásek L. 1983). Jak se mu ale daří dnes v různých oblastech republiky?

V oblasti Labských pískovců a Šluknovského výběžku se dle dat z Nálezové databáze ochrany přírody vyskytoval ořešník od nepaměti. Ne příliš hojně, ale prakticky ve všech vhodných biotopech, zejména v smrkových hospodářských lesích. V reakci na

suché roky 2017 a 2018 došlo k postupnému prosychání smrkových porostů s následnou gradací lýkožrouta smrkového. To vedlo k plošné sanaci poškozených porostů zejména po roce 2019 (obr. 2) a k předpokládanému ústupu tohoto druhu v oblasti.

V roce 2025 proběhlo celorepublikové sčítání ořešníka kropenatého pod hlavičkou AOPK ČR s cílem poodhalit aktuální rozšíření a početnost druhu v České republice. Díky zapojení až 90 mapovatelů se povedlo promapovat výraznou část republiky. Intenzivním mapováním jsme získali necelých 800 záznamů ořešníka kropenatého v hnízdní sezóně. Jen pro porovnání v letech 2014–2024 to bylo pouze 141–269 záznamů ročně. V oblasti Labských pískovců byly sčítáním (metodika dostupná na <https://portal.nature.cz/metodiky>) pokryty tři sčítací pole 3x2,8 km (obr. 3).

Ořešník byl zjištěn jen na jižních svazích Dymníku, a to opakovaně v průběhu hnízdní

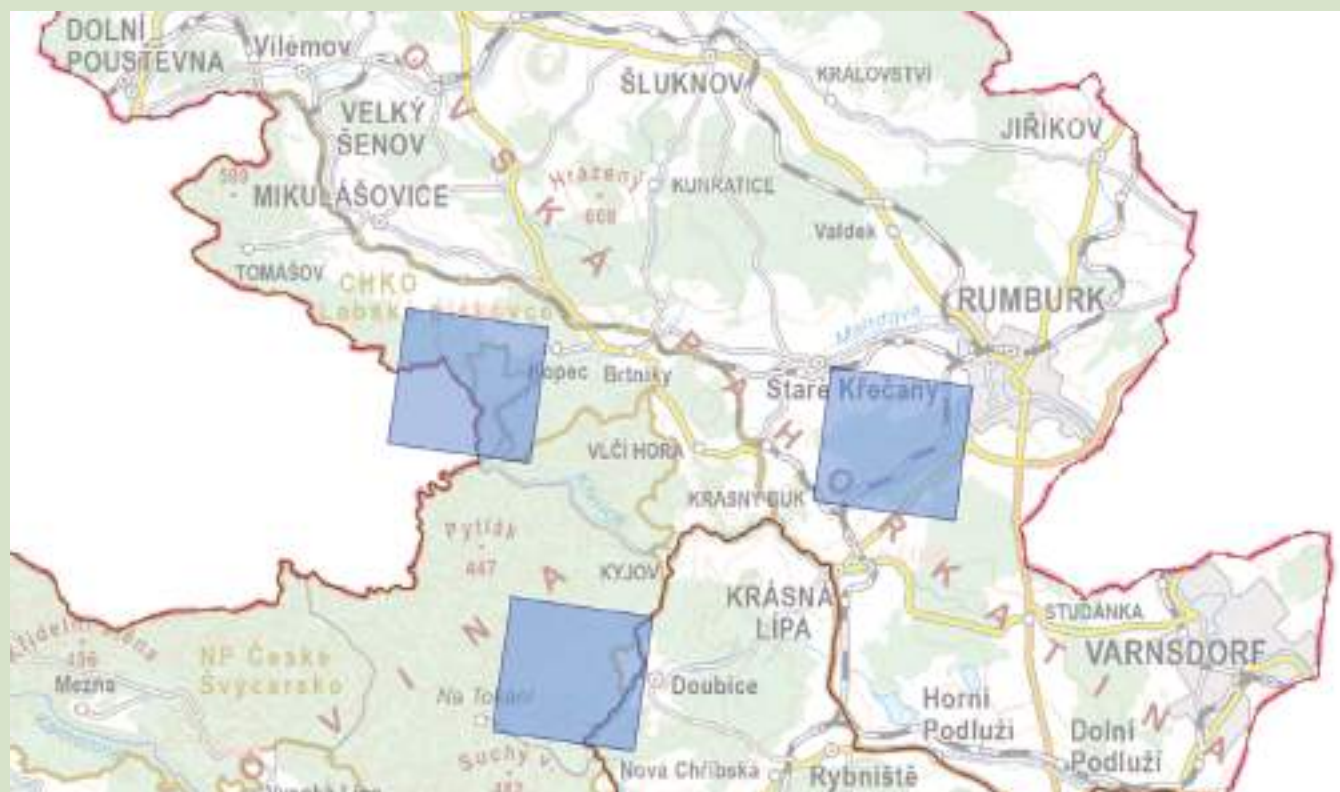
Pokračování na straně 27, 28, 29 >

>

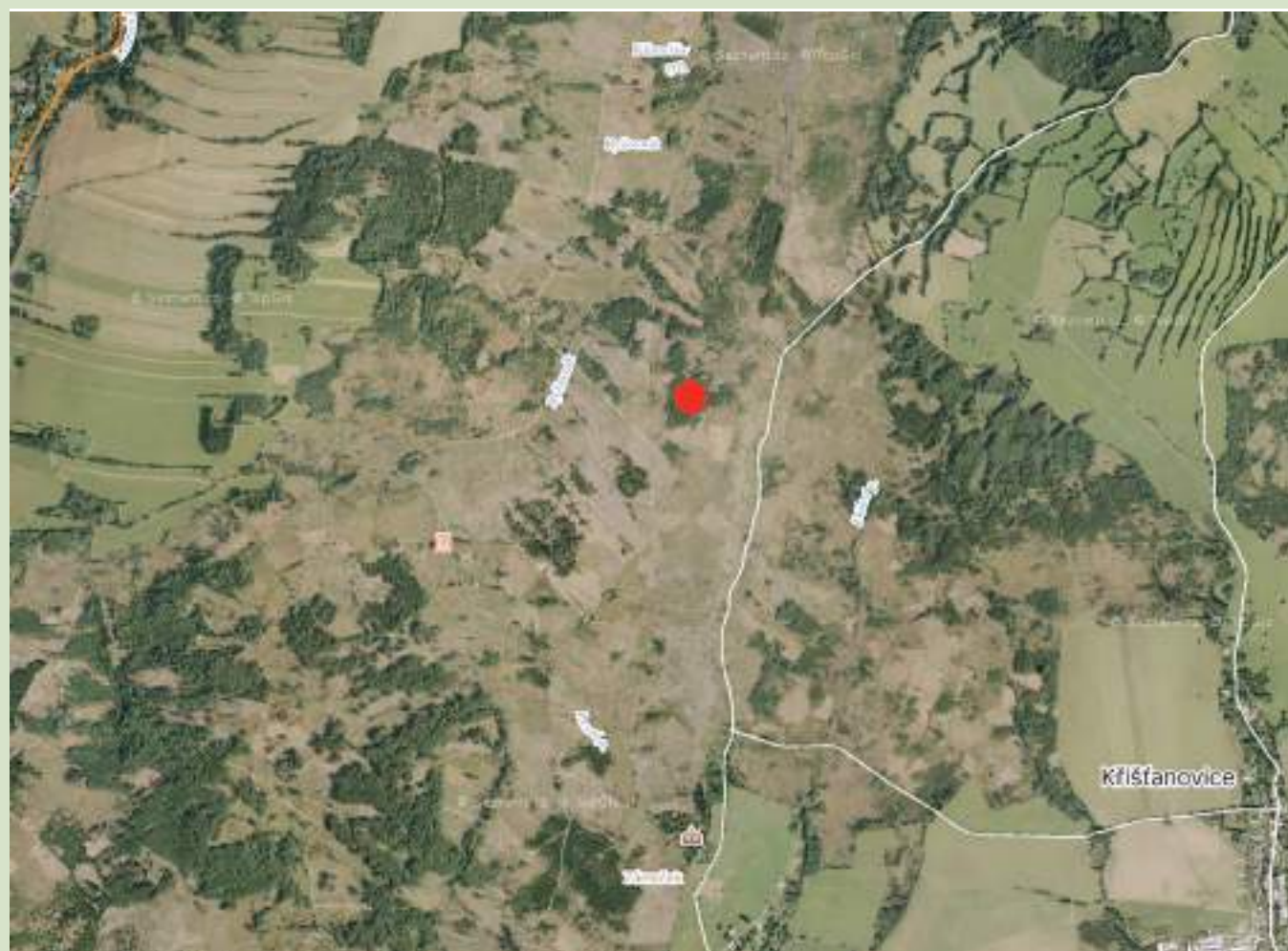

Obr. 2: Porosty na jih od Mikulášovic v roce 2019 (nahore) a v roce 2022 (dole, zdroj dat: mapy.cz)

>

Obr. 3: Modře podbarveny jsou pole, ve kterých v roce 2025 probíhalo sčítání ořešníka kropenatého v okolí Labských pískovců

Obr. 4: Červeně znázorněn porost, ve kterém byl ořešník kropenatý zastižen v hnízdní době na Bruntálsku. Drtivá většina zbylých fragmentovaných lesních porostů v daném lesním komplexu je tvořena listnatým lesem

> sezóny. Je však potřeba podotknout, že v daných polích nebyla dodržena metodika a místo dvou liniových transektů o délce 2–3 km byl procházen jen jeden. Důvodem měla být právě velká plocha vykácených smrkových porostů. Jak se však ukázalo jinde v republice, ořešník je schopen obsazovat i poměrně malé ostrovy ponechaných hnízdních porostů uprostřed vykácených ploch. V lesním komplexu na jih od nádrže Slezská Harta na Bruntálsku byl ořešník opakovaně pozorován Ondřejem Boháčem v prakticky jediném ostrůvku vhodného biotopu v okolí. Zbylý lesní komplex byl v předchozích letech kompletně odtěžen (obr. 4). Do budoucna by tak bylo vhodné promapovat oblast Labských pískovců

a Šluknovského výběžku mnohem intenzivnějším terénním úsilím.

Kůrovcové kalamity měly a mají za důsledek ústup druhů vázaných na smrkové porosty napříč celou republikou. A to od králíčků (*Regulus* sp.), sýkor uhelníčků (*Periparus ater*), přes ořešníky až po kulíšky (*Glaucidium passerinum*) a krahujce (*Accipiter nisus*). Je to ale špatně, když se smrk vytrácí hlavně z oblastí, kde původně vůbec nebyl? Jak přistupovat při ochraně zvláště chráněných druhů, které smrkové porosty potřebují ke svému životu? A do jaké míry jsou tyto druhy schopné přežívat a rozmnožovat se i v posledních izolovaných zbytcích kdysi rozsáhlých smrkových porostů? Na první

z těchto otázek můžu za sebe z čistě z pragmatického pohledu ochránce přírody odpovědět, že není, na druhou si budou muset odpovědět jednotlivé orgány ochrany přírody a na tu třetí zatím odpověď neznáme, ale můžeme se ji pokusit zjistit.

Tenhle příspěvek zakončím výzvou k spolupráci při dalších kolech sčítání ořešníka kropenatého v České republice. Kdokoli bude mít zájem, ať se mi neváhá ozvat na mail: ivan.mikulas@aopk.gov.cz.

Ořešníkům zdar!

Ivan Mikuláš

Foto: V. Kornová

Obr. 5: Ořešník kropenatý typicky v reakci na nahrávku jeho hlasu přiletí, sedne si na vrchol stromu a kouká co se to u něj doma vlastně děje...

HAVRANI POLNÍ V RUMBURKU V ROCE 2025

Havrani polní (*Corvus frugilegus*) jsou v Rumburku stále spokojeni, což dokazuje neklesající počet hnízd, resp. jejich mírný nárůst. Tomu také odpovídá i počet vyvedených mláďat.

Kolonie č. 1 u pekáren – celkem 36 hnízd (32 hnízd na čtyřech bucích a 4 hnízda na třech javorech); v roce 2024 – 37 hnízd (35 hnízd na čtyřech bucích a 2 hnízda na javoru)

Kolonie č. 2 u muzea – celkem 46 hnízd (42 hnízd na dvou bucích a 4 hnízda na bříze); v roce 2024 – 49 hnízd (42 na buku, 5 hnízd na bříze a 2 hnízda na javoru)

Kolonie č. 3 v Parku přátelství – celkem 32 hnízd na čtyřech bucích; v roce 2024 – 25 hnízd na čtyřech bucích

Kolonie č. 4 u Rukovu – celkem 22 hnízd (10 na dvou bucích a 12 hnízd na bříze); v roce 2024 – 26 hnízd (17 hnízd na pěti břízách a 9 na dvou bucích)

Kolonie č. 5 u pošty – celkem 35 hnízd na dvou bucích a dvou javorech; v roce 2024 – 22 hnízd na buku a javoru

Kolonie č. 6 v zahradě u ZUŠ (Růžová ulice) – celkem 3 hnízda na dvou bucích; v roce 2024 – 2 hnízda na buku

Kolonie č. 7 v Parku Rumburské vzpoury – celkem 37 hnízd (10 hnízd na dvou bucích, 11 na javoru a 16 na jasanu); v roce 2024 – 37 hnízd (26 hnízd na čtyřech javorech a 11 na dvou bucích)

Kolonie č. 8 u Dvořáka – naproti přes silnici u muzea – celkem 15 hnízd (9 hnízd na javoru a 6 hnízd na bříze); v roce 2024 – 11 hnízd (6 hnízd na javoru a 5 na bříze)

Celkový počet obsazených hnízd v roce 2025 byl 226. V roce 2024 to bylo 210, což je nárůst o 16 hnízd. Dokazuje to stabilitu hnízdní populace havranů v Rumburku. Je zaznamenáno pouze meziroční kolísání počtů obsazených hnízd v jednotlivých koloniích.

Jan Lobotka

Foto: M. Suržinová

Graf: P. Benda

HAVRANI POLNÍ (*CORVUS FRUGILEGUS*) VE VARNSDORFU V ROCE 2025

Ačkoliv jsem havrany při zimování pozoroval ve Varnsdorfu již v únoru 1990, jejich výskyt nebyl nikdy následující roky pravidelný, spíše výjimečný. I v hnízdním období se zde objevili i přes prosperující kolonie v Rumburku velmi zřídka. Zlom nastal až v letech 2021–2022. Jejich častější návštěvy nakonec vedly k prvnímu hnízdění ve Varnsdorfu v roce 2023, kdy u kruhového objezdu na Pražské ulici u Lidlu postavili 6 hnízd umístěných zcela atypicky v kulovitých javorech pouze 4–7 m vysoko. To samozřejmě vedlo k rychlé reakci obyvatel paneláků a jejich stížnostem na OŽP města. Další hnízda byla postavena východněji v ulici Křížkova a Západní. Celkem jsem napočítal 17 hnízd. Hnízdění ovšem bylo neúspěšné. Z najaté plošiny jsem zjistil, že většinou se jedná o hnízda bez vajec nebo s vejci zastydými či neoplozenými. Pouze v jednom hnízdě bylo jediné mládě.

Přesto se zde havrani po celý rok vyskytovali. Zejména poblíže TS Varnsdorf na jednom z mála zoraných polí jich bylo okolo 5 desítek velmi často společně s vránami a kavkami. V témže roce začalo ale masové nocování na topolech u TOSu a Varnsdorfského rybníku (tzv. Ria). V roce 2024 jsem našel pouze tři hnízda v Žitavské ulici na jasanu asi 200 m východně od Penny marketu. Úspěšnost tohoto hnízdění neznám. Nocování u Ria pokračovalo i v zimě 2024/25 a současně se poměrně dost havranů soustřeďovalo vždy ráno a večer okolo gymnázia.

V roce 2025 potom došlo k prokazatelně úspěšnému hnízdění v ulici Svatopluka Čecha, tedy u výše zmíněného pole v oblasti shromažďování. Napočítal jsem 7 obsazených hnízd. Toto místo je pro havraní kolonii v rámci města snad vhodné. Obydlené domy jsou v dostatečné vzdálenosti s výjimkou několika jižněji situovaných.

Další 3–4 hnízda byla na soukromém pozemku za vilou ve skupině vysokých listnáčů

v ulici Palackého poblíže Velvety a nádraží, tedy opět v relativně příznivém místě.

Poslední 3 hnízda jsem zaznamenal nedávno přímo za myčkou u Penny marketu v Žitavské ulici na břizách. Předloni tam s jistotou nebyla, ale vzhledem k tomu, že jsem si jich všimnul až na přelomu roku, nevím o jejich obsazenosti vůbec nic.

V obecné rovině poskytuje Varnsdorf poměrně dost příležitostí k hnízdění havranů a také lepší přístup na udržované a tím více úživné zemědělské pozemky v sousedním Německu a je i blíže k letité kolonii v Žitavě. Je proto záhadou, proč se havrani usadili dříve v Rumburku a Varnsdorf ignorovali. Navíc úživnost okolí Rumburku je pro havrany zoufalá, soudě alespoň podle mláďat, která se ke mně občas dostanou a podle mého názoru jsou rodiči úmyslně z hnízd odstraňována. Jsou podvyživená, některá i se zdeformovanými stojáky a se zoufale řídkým peřím, kterým vzduch proteče a nevytvoří se vztlak pod křídlem. Mláďata nejsou schopna delšího letu, pouze rychlého přímého a sestupného. Konec je pak jasný. V lepším případě se dostanou do záchranné

stanice, kde jich i přes veškerou péči polovina umírá, další čekají rok na přepeření a jen malá část je schopna vypuštění.

Otázka dosavadního omezeného hnízdění havranů ve Varnsdorfu je přitom ještě záhadnější ve vztahu k úspěšnému vyvedení mláďat krkavců přímo u městské knihovny. Přitom jejich hnízdění ve městech je v Čechách vzácné.

Pokud někdo zná více podrobností, budu vděčný za doplnění informací.

Vít Friml

Literatura:

Procházková R. (2023): Havrani polní ve Varnsdorfu již hnízdí. *Zpravodaj Ornitologického klubu při Labských pískovcích*, 19/2023: 27.

Pozn. Pavel Benda: Hnízdění havranů ve Varnsdorfu prokázala v roce 2023 Renata Procházková, kdy našla 5 hnízdních lokalit s celkovým počtem 17 hnízd (Procházková 2023). Dle ústního sdělení Lukáše Blažejše havrani zahnízdili ve Varnsdorfu již v roce 2022.

Havran polní
Foto: M. Suržinová

ČÁP ČERNÝ – REPORT XXIV

V roce 2025 byla v naší zájmové oblasti prokázána celkem 4 hnízdění. Bohužel v tomto roce byla hnízdní úspěšnost malá. Podařilo se najít nové hnízdo na modřínu v oblasti Rumburku – Zátíší, pravděpodobně zde čáповé hnízdí již asi 3 roky. Na území národního parku České Švýcarsko (NP) a chráněné krajinné oblasti Labské pískovce (CHKO) byla letos potvrzena tři aktivní hnízda. Jedno hnízdění bylo zmařeno díky predaci tří mláďat výrem velkým, na dalším hnízdě uhynula tři mláďata (viz článek na str. 51) a ze třetího hnízda bylo vyvedeno pouze 1 mládě (na hnízdě byla ještě 2 hluchá vejce). Celkem tedy v roce 2025: Šluknovský výběžek – vyvedena 3 juv.; NP – vyvedeno 1 juv.; CHKO – dvě neúspěšná hnízdění.

Od posledního reportu se nám sešlo celkem 9 nových zpětných hlášení od 8 čápů černých:

- ◆ Čáp 6587 kroužkovaný 28. 5. 2017 na skalním hnízdě u Malé Veleně v CHKO České středohoří (celkem 3 sourozenci) byl dne 20. 4. 2025 pozorován u obce Dubnice v Libereckém kraji. Tento čáp byl v září 2017 opakovaně (3x) pozorován v Maďarsku a v červenci 2019 dvakrát v Libereckém kraji.
- ◆ Čáp 68RR kroužkovaný 7. 6. 2023 na skalním hnízdě na Doubicku (celkem 3 sourozenci) na lokalitě Eustach – Limberk byl dne 15. 9. 2024 pozorován ve Spolkové republice Německo, spolkovém státě Brandenburg u obce Meßdunk. Přibližně rok předtím byl pozorován ve Francii na lokalitě Petit-Mesnil, Aube. Dne 21. 9. 2025 byl pozorován na lokalitě Viehmoor, Leiferde ve spolkovém státě Niedersachsen (Dolní Sasko) ve Spolkové republice Německo.
- ◆ Čáp 676P kroužkovaný 8. 6. 2020

na Doubicku (lokalita Eustach – Limberk) na skalním hnízdě spolu s ještě 3 sourozenci, byl dne 12. 6. 2025 pozorován v sousedním Sasku (Spolková republika Německo) na lokalitě Mönau.

◆ Čáp 69CL kroužkovaný 8. 6. 2024 na skalním hnízdě v kaňonu Labe v oblasti Podskalí spolu s ještě 2 sourozenci, byl dne 19. 9. 2025 nalezen mrtev v kaňonu Labe u Prostředního Žlebu.

◆ Čáp 6765 kroužkovaný 10. 6. 2021 na skalním hnízdě na Doubicku (celkem 2 sourozenci) na lokalitě Eustach – Limberk, byl dne 3. 6. 2025 pozorován u obce Hermsdorf v sousedním Sasku (Spolková republika Německo). Ze Saska máme již celkem 3 pozorování tohoto jedince, a to z 15. 7. 2022, 23. 6. 2023 a 3. 7. 2023.

◆ Čáp 676W kroužkovaný dne 13. 6.

2020 Václavem Šenou na stromovém hnízdě poblíže Chřibské (CHKO Lužické hory) spolu s 1 sourozencem, byl dne 28. 4. 2025 pozorován v Pardubickém kraji na rybníku Rzy (ptačí park ČSO) u Dobříkova. Na této lokalitě byl pozorován také v květnu 2024. V roce 2020 byl pozorován třikrát v srpnu na Třeštickém rybníku (Kosičky) v Královehradeckém kraji a dne 12. 9. 2021 v Maďarsku na lokalitě Szolnok, Jász-Nagykun-Szolnok.

◆ Čáp 69CT kroužkovaný dne 24. 6. 2025 Václavem Šenou na stromovém hnízdě poblíž Rumburku spolu se dvěma sourozenci, byl ještě týž rok dne 5. 10. pozorován ve Švýcarsku na lokalitě Höri, Zürich a také 15. 10. na lokalitě Regensdorf, Zürich.

◆ Čáp 6345 kroužkovaný Václavem Beranem dne 17. 6. 2013 u Třebušína (Dolní Týnec), okres Litoměřice, byl dne 8. 7. 2025 pozorován Davidem Bourou na Labi u Dolního Žlebu. Tento čáp hnízdil v roce 2019 v NPR Kaňon Labe u Ludvíkovic. Dále byl 17. 7. 2017 pozorován na Českolipsku u obce Dubice, 11. 9. 2022 u Labe v Podskalí, 19. 9. 2022 v Bavorsku (Spolková republika Německo) v oblasti Oberpfalz a 27. 7. 2024 u Dolního Žlebu.

Pavel Benda
Foto: V. Šena

ČÁPOVÉ BÍLÍ V ROCE 2025

V roce 2025 zahrnuli čáповé bílí (*Ciconia ciconia*) v naší zájmové oblasti celkem na 7 místech (v roce 2024 to bylo 6 hnízd). Podařilo se jim úspěšně vyvést celkem 20 mláďat, což je o 8 více než v roce 2024.

Nové hnízdo bylo založeno v obci Velké Chvojno, kde si čáповé postavili hnízdo na vysokém pahýlu vrby (viz foto). Ta musela být v roce 2024 pokácena po silném větru, nicméně bylo zachováno torzo. To využili čáповé, kteří si na jeho vrcholu postavili zcela nové hnízdo a úspěšně vyhníždili.

Hnízdiště – Lipová, 4 juv.; Šluknov, 2 juv.; Chřibská, 2 juv.; Veselý u Rabštejna, 4 juv.; Horní Habartice, 3 juv.; Libouchec, 4 juv. a Velké Chvojno, 1 juv.

Dle tiskové zprávy České společnosti ornitologické (ČSO), ze které cituji, vč. grafu, byl rok 2025 v České republice zatím dru-

hým neúspěšnějším rokem sledování v rámci programu ČSO „Čapí hnízda“. Do tohoto projektu se zapojilo v tomto roce rekordních 1 262 dobrovolníků a podařilo se podchytit čáпы na 1 034 hnízdech, což je o 21 více než v roce 2024. Z nich nakonec vyhníždilo 838 párů, které vyvedly celkem

2 373 mláďat (viz graf). To je o 147 mláďat méně než v předchozím roce (849 hnízd, ze kterých bylo vyvedeno 2 520 mláďat).

Pavel Benda
Foto: P. Benda

MONITORING HNÍZDNÍCH KOLONIÍ VOLAVEK POPELAVÝCH

I v roce 2025 jsme prováděli každoroční monitoring kolonií volavek popelavých (*Ardea cinerea*). Celkem jsme kontrolovali čtyři kolonie, a to za pomoci dronu. Díky tomuto způsobu se lépe než „ze země“ daří odhadnout jejich velikost, a tudíž i meziroční trendy v jejich početnosti. Samozřejmě i sčítání pomocí dronu není stoprocentní. Některá hnízda nemusí být ani ze vzduchu viditelná a uniknout pozornosti mohou i jednotlivá hnízda ve větší vzdálenosti od kolonie. Můžeme také tímto způsobem odlišit obsazená hnízda od neobsazených, což je při pozorování ze země mnohdy

velmi obtížné. Pracovat se musí poměrně rychle a bez zbytečných průtahů, abychom hnízdící volavky zbytečně nerušili.

Výsledky (sčítání 20. 5. 2025):

- **kolonie v ZOO Děčín** (včetně navazujících území) – 67 obsazených hnízd (výrazný nárůst oproti loňskému roku, kdy bylo zjištěno 30 obsazených hnízd)
- **kolonie Malé Březno** (niva Labe) – 9 obsazených hnízd (mírný pokles oproti loňskému roku, kdy bylo zjištěno 11 obsazených hnízd)

- **Chabařovice** (okolí rybníku Násada) – 1 obsazené hnízdo (pokles oproti loňskému roku z důvodu uschnutí hnízdních stromů a popadání hnízd, kdy byla zjištěna 4 obsazená hnízda)

- **kolonie ve Šluknově** – 23 obsazených hnízd (výrazný nárůst oproti roku 2024, kdy bylo zjištěno 12 obsazených hnízd)

Pavel Benda

Foto: J. Lohanský

MONITORING HNÍZDÍCÍCH BŘEHULÍ ŘÍČNÍCH V ROCE 2025

Monitoringu břehulí říčních (*Riparia riparia*), zejména v Děčíně, se věnujeme již každoročně. V letošním roce byl monitoring celostátně koordinován Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR. Celkem jsme navštívili 10 lokalit, o kterých víme, že zde břehule hnízdí nebo zde byly zaznamenány v hnízdním období. Dvě z navštívených lokalit (DC Zimní přístav a DC Lidl) byly ještě rozděleny na dvě sublokality (A + B). Každá lokalita byla navštívena dvakrát, a to 30. 5. a 20. 6. Všechny hnízdní lokality jsou synantropního charakteru (zdívo s drenážními trubkami nebo zdívo s vydrolenými spárami mezi kamennými bloky). Z naší oblasti není známa lokalita, která by měla přírodní nebo polo-přírodní charakter.

V rámci navštívených lokalit byly všechny, kromě dvou, obsazeny. Negativní byly lokalita Jílové u Děčína, kde byl v roce 2024

pozorován 1 pár a lokalita Vilsnice, kde bylo v roce 2024 pozorováno cca 5 párů.

Pavel Benda, Juraj Kmeť

Foto: P. Benda

Přehled lokalit, jejich lokalizace a výsledky:

lokality	souřadnice	první kontrola	druhá kontrola
Jílové u Děčína	50.7622142N, 14.1047794E	negativní	negativní
loděnice Křešice	50.7551286N, 14.1945156E	7–10 párů	3 páry
DC Zimní přístav A	50.7644389N, 14.2058667E	negativní	1 pár
DC Zimní přístav B	50.7613219N, 14.2011889E	1–2 páry	1 pár
DC Střelnice	50.7850508N, 14.2174658E	10–12 párů	20–25 párů
DC nábreží	50.7813642N, 14.2087297E	3 páry	4 páry
DC Lidl A	50.7725861N, 14.2013711E	6 párů	13 párů
DC Lidl B	50.7707269N, 14.2004806E	1 pár	3 páry
Horní Žleb	50.7869281N, 14.2171653E	3 páry	3 páry
Vilsnice	50.7485953N, 14.1824242E	negativní	negativní

ZPRÁVA O HNÍZDĚNÍ KAVEK OBECNÝCH (CORVUS MONEDULA) V LETECH 2024 A 2025

Nechci tentokrát unavovat výčtem obsazenosti budek v jednotlivých městech, pouze budu konstatovat, že nejvyšší úspěšnost hnízdění v minulých dvou sezonách byla opět v Rumburku, kde bylo obsazeno 80–90 % budek. Naopak v ostatních městech došlo k výraznému poklesu obsazenosti. Většinou byly obsazeny jen budky, v nichž kavky hnízily před tím každý rok, a jedná se tedy nejspíš o stejné páry. Přitom se však kavky vyskytovaly jak v Jiřkově, tak i ve Varnsdorfu a Krásné Lípě ve stejném počtu nebo i větším.

V Krásné Lípě došlo v posledních letech k obnově hnízdících možností v budově firmy Simova, kde nyní hnízí cca 20 párů. V Jiřkově se téměř celá kolonie přestěhovala z budek na stromech u požární zbrojnice do základní školy, kde si ve stěnách z jižní a východní strany školy kavky vytesaly několik otvorů a za nimi dutiny v zateplení polystyrenem. Hnízdění bylo, soudě dle dokrmování mláďat v červnu, úspěšné.

Stejnou tendenci jsem zjistil ve Varnsdorfu – stěna jednoho z paneláku v Žitavské ulici je na straně bez oken směřující k východu poseta vletovými otvory. Stejně tak je tomu i v ZŠ Edisonova a v podstřeší městské knihovny.

Podmínkou využití stěn k hnízdění je tloušťka polystyrenu alespoň 20 cm.

Je ovšem otázkou, jak dlouho bude trvat ochota majitelů objektů kavky ve stěnách snášet.

Na sídlišti Západní – Pražská – Karolíny Světlé ve Varnsdorfu jsem při umístování budek pro rorýse vloni na jaře také zjistil hnízdění kavek právě v rorýsích budkách, zabudovaných v rámci náhradních opatření do fasád některých domů.

Také v Rybníšti, kde se kavky objevily po rovných 30 letech, bylo hnízdo jediného hnízdícího páru umístěno v jihozápadním rohu základní školy v nalepené ozdobné polystyrenové liště pod střechou. Musím říci, že z tohoto hnízdění jsem měl největší radost. Budky, které jsem pro kavky v roce 1996 po dvou letech přesvědčování Správy CHKO Lužické hory o poskytnutí záštity umístil ve věži kostela, zůstaly totiž dodnes prázdné, pokud tedy nepočítám jejich využití poštolkami. Jen připomenu, že kavky byly vyhnány v roce 1995 záměrným zatlučením všech otvorů při opravě kostela a po přestěhování kolonie do Dobic je stejný osud potkal i ve zdejší kostele.

Tento způsob hnízdění mě současně inspiroval k výrobě nového typu budek pro kavku, a to z tvrzeného polystyrenu opevněného perlínkou. Ty tuto zimu používám jako náhradu za dosluhující těžké dřevěné na výtahových šachtách paneláků v Rumburku. Výhodou je i možnost barevného sladění s fasádou a jednoduššího upevnění lepením, nikoliv obtížným kotvením vruty do hmoždinek v panelech.

Věřím, že si kavky při své inteligenci budky nerozklovou. Alespoň v zateplení jsem žádné nadměrné zvětšování otvorů nezaznamenal. Rovněž jsem v jednání se starostou Rybníště o možnosti instalace takových budek na budově školy.

Kromě Rybníště se kavky objevily i v Lobendavě. Na toto hnízdiště mě upozornil Václav Šena. V roce 2024 zde hnízily 4 páry. Údaje z letoška nemám.

Další nové hnízdiště je ve Starých Křečanech ve věži a pod střechou kostela. Zde jsem napočítal maximálně 10 párů.

Navíc jsem na konci června pozoroval dokrmovanou kavčí mláďata na sídlišti Špičák

v České Lípě, kde jejich výskyt nebyl doposud mnou zaznamenán, ačkoliv se zde pohybují poměrně často. Kavky jsem zde slyšel i 29. 11. západně od náměstí T. G. Masaryka. Těžko říci, zda se jedná o odštěpek „naší“ populace, ale je to vzhledem k absenci tohoto druhu v širokém okolí možné. Navíc hnízdiště ve Šluknovském výběžku jsou početnější než např. u Ústí nad Labem nebo Litoměřicích.

Nyní k horším zprávám. Po letech bylo zničeno hnízdiště na půdě a ve věži kostela na náměstí ve Varnsdorfu zaslepením vletových otvorů. Bohužel zde byla zazděna živá mláďata i přes různá upozornění, jak mých, tak dvou pracovníků OŽP. Když mi byl umožněn vstup do kostela, byla již mrtvá. Podařilo se mi sice prosadit i přes silný odpor památkářů zabudování několika trubek o průměru 110 mm pod střechu, ale zda to bude mít úspěch, je velkou otázkou. Další ohrožené hnízdiště je hned vedle kostela v komíně fary, a to odstraňováním hnízd z důvodu průchodnosti komínů.

Úplně nejhorší rána potkala kavky v Polní ulici v Rumburku, kde byly soukromým majitelem v únoru (naštěstí) minulého roku zaslepeny otvory v podstřeší paneláku, a to bez jakékoliv náhrady, a navíc bez postihu orgány ochrany přírody. Zde hnízilo několik desetiletí asi 20 párů. V této souvislosti je nutno podotknout, že některé z nich našly útočiště opodál v ulici Karolíny Světlé. Tento dům se ovšem bude zateplovat letos a majitel nechce přejímat zodpovědnost za jiné, takže povolil umístění budek pouze na výtahových šachtách, nikoliv ve stěnách, což při 40 párech je zcela nedostačující.

Obávám se, že plánovaná rekonstrukce střechy kostela ve Starých Křečanech přinese podobný problém jako ve Varnsdorfu.

> Upozorním také na podstatu těchto rizik. Například ze strany církve není při prosazování zájmů jakýchkoliv hnízdivců v jejich stavbách problém. Problém je ale ze strany památkářů, kteří nechtějí tuto záležitost řešit nebo jim vadí třeba jen skulina mezi trámy (ač tam předtím chybělo desetiletí padesát cihel a do kostela teklo střechou, tudíž za shnilou pozednicí ptáci opravdu nemohou). Ale možná by ptáci byli i jimi respektováni, pokud by tato problematika byla obsažena ve stanoviscích či rozhodnutích státní správy ochrany přírody. A ač státní správa OP využívá údaje z databáze AOPK, tak aktuální údaje zde často nejsou a často není předepsáno ověření stavu průzkumem. Což je s podivem, protože ten hradí investor oprav či zateplení. Pokud není obsaženo předepsání záchranných či kompenzačních opatření ve stavebním povolení, pak nemá už vůbec cenu rozebírat ochotu majitelů objektů k provedení náhradních opatření z vlastního přesvědčení. Je to začarovaný kruh, v jehož středu jsou mrtvá či v lepším případě opuštěná mláďata často zvláště chráněných druhů, v případě kavky druhu silně ohroženého. Velmi často se od tohoto problému odvracejí hlavy zodpovědných. Lítost a snahu o nápravu pak vykazují obvykle jen ti, kteří na stavbách pracují a vlastně se jich to přímo netýká.

Na závěr ještě jedna zajímavost. Krkavcovitým se věnuji už od základní školy, tedy

skoro 50 let. Za tu dobu jsem také odchovával velké množství jejich mláďat. V posledních třech desetiletích jsem se cíleně snažil je vracet do přírody, což se daří většinou až na podzim. Ale jen jednou se mi stalo, že se mi odchovanci vrátili. 8. 5. 2024 se po sedmi měsících vrátila jedna ze tří vzájemně nepříbuzných kavek zachráněných o rok dříve. Společně odletěly 11. 10. 2023 neznámo kam, ač do té doby se vracely denně do voliéry k nocování.

Po hodinovém okoukávání se mi posadila za záda a později na ruku a nechala se nakrmit jako mládě. Poté zmizela, aby o deset dní později přiletěla i se zbylými dvěma, z nichž jedna pojmenovaná „Třícítka“ podle koncového čísla na kroužku, oplývala stejnou drzostí jako na podzim. Pak opět odletěly směrem na Rybníště a od té doby jsem je neviděl. Tak doufám, že v Rybníšti vloni zahnízdila alespoň jedna z nich.

Vít Friml

Foto: H. Tomšíková

KROUŽKOVANÍ PTÁCI V ROCE 2025

Václav Šena:

- čáp bílý – 13 pull.
- čáp černý – 3 pull.
- datel černý – 15 pull.
- havran polní – 1 pull.
- holub douphák – 2 pull.
- kavka obecná – 1 pull.
- luňák červený – 32 pull.
- moták pochop – 5 pull.
- orel mořský – 3 pull.
- poštolka obecná – 1 ad. + 16 pull.
- pušтік obecný – 6 pull.
- sokol stěhovavý – 1 ad. + 12 pull.
- sova pálená – 4 ad.
- včelojed lesní – 2 ad. + 2 pull.

- výr velký – 2 pull.

Celkem 15 druhů, 121 jedinců.

Počet zpětných hlášení:

- čáp bílý – 1
- čáp černý – 3
- výr velký – 1
- orel mořský – 1

Pavel Benda:

- břehule říční – 17 ad.
  - čáp černý – 3 pull.
  - ledňáček říční – 3 ad.
  - skorec vodní – 3 ad.
- Celkem 4 druhy, 26 jedinců.**

Počet zpětných hlášení:

- čáp bílý – 1
- čáp černý – 5
- břehule říční – 1
- břehule říční – 1
- jiříčka obecná – 1
- labuť velká – 2

Podrobnosti k významnějším zpětným hlášením jsou uvedeny v následujících protokolech či v rámci příspěvků v tomto zpravodaji.

Pokračování na straně 38, 39, 40 >

>

**Kroužkovací stanice Národního muzea,
Hornoměřcholupská 34,
102 00 Praha 10 - Hostivař**

email: krouzkovaci.stanice@nm.cz
telefon: +420 271 961 256

Děkujeme za ohlášení okroužkovaného ptáka. Níže najdete podrobnosti týkající se kroužkování a zpětného hlášení. Pokud je některý z uvedených údajů chybně uveden, dejte nám, prosím, vědět.

Kovový kroužek CZP CX5291

šedá ACP Odečítací kroužek

Kroužkování

Druh: sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*)
Pohlaví, věk: neznámé (U), mládě v prachovém peří (pull.)
Status: pullus
Datum, čas, přesnost: 13.5.2020,--:-- , přesně
Místo: Libouchec, Ústecký kraj, [CZ18], Česká republika
Poznámka k místu: skalní masiv
Souřadnice: 50,78 14,07 / 50°46N 14°4'E
Přesnost souřadnic: v okruhu 5 km
Biometrika:
Kroužkovatel: Václav Šena (1091, vaclav.sena@seznam.cz)

Přídavné značení

Operace	Typ	Číslo	Barva
Nové kroužkování	Odečítací kroužek	ACP	šedá

Zpětný odchyt

Druh: sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*)
Pohlaví, věk: samice (F), předpředloňský či starší (+3K)
Status: hnízdící
Datum, čas, přesnost: 1.5.2025,--:-- , přesně
Místo: Čížkovice [LT], Ústecký kraj, [CZ18], Česká republika
Poznámka k místu: cementárna Čížkovice
Souřadnice: 50,49 14,05 / 50°29N 14°2'E
Přesnost souřadnic: v okruhu 5 km
Kondice: živý (kontrolován kroužkovatelem, volný) (8)
Okolnosti: podle barevných kroužků bez kódu/s kódem (81)
Biometrika:
Verifikace KS: NE
Nálezce: Václav Beran (lutra@email.cz)

Vzdálenost: 32 km, Směr: 183 °, Uplynulý čas: 1814 dní

>

**Kroužkovací stanice Národního muzea,
Hornoměřcholupská 34,
102 00 Praha 10 - Hostivař**

email: krouzkovaci.stanice@nm.cz
telefon: +420 271 961 256

Děkujeme za ohlášení okroužkovaného ptáka. Níže najdete podrobnosti týkající se kroužkování a zpětného hlášení. Pokud je některý z uvedených údajů chybně uveden, dejte nám, prosím, vědět.

Kovový kroužek CZP A18513

Kroužkování

Druh: výr velký (Bubo bubo)
Pohlaví, věk: neznámé (U), mládě v prachovém peří (pull.)
Status: neznámý/nezaznamenaný
Datum, čas, přesnost: 1.6.2009,--:-- , přesně
Místo: Šluknov, Ústecký kraj, [CZ18], Česká republika
Poznámka k místu: Šluknov
Souřadnice: 51,00 14,45 / 51°0N 14°27'E
Přesnost souřadnic: v okruhu 5 km
Biometrika:
Kroužkovatel: Václav Šena (1091, vaclav.sena@seznam.cz)

Zpětný odchyt

Druh: druh neurčen
Pohlaví, věk: neznámé (U), -
Status: neznámý/nezaznamenaný
Datum, čas, přesnost: 12.2.2025,--:-- , přesně
Místo: Lancut, Podkarpacie, [PLPC], Poland
Poznámka k místu:
Souřadnice: 50,74 16,52 / 50°44N 16°31'E
Přesnost souřadnic: v okruhu 5 km
Kondice: kondice neznámá (0)
Okolnosti: nalezen pouze kroužek (02)
Biometrika:
Verifikace KS: NE
Nálezce: GDANSK RC, PLG (ring@miiz.waw.pl)

Vzdálenost: 148 km, Směr: 101 °, Uplynulý čas: 5734 dní

>

**Kroužkovací stanice Národního muzea,
Hornoměřcholupská 34,
102 00 Praha 10 - Hostivař**

email: krouzkovaci.stanice@nm.cz
telefon: +420 271 961 256

Děkujeme za ohlášení okroužkovaného ptáka. Níže najdete podrobnosti týkající se kroužkování a zpětného hlášení. Pokud je některý z uvedených údajů chybně uveden, dejte nám, prosím, vědět.

Kovový kroužek CZP LX737

černá Z237 Odečítací kroužek

Kroužkování

Druh: orel mořský (*Haliaeetus albicilla*)
Pohlaví, věk: samec (M), mládě v prachovém peří (pull.)
Status: pullus
Datum, čas, přesnost: 31.5.2022,---:-- , přesně
Místo: Lipová, Ústecký kraj, [CZ18], Česká republika
Poznámka k místu: smíšený les
Souřadnice: 51,03 14,38 / 51°1N 14°22'E
Přesnost souřadnic: v okruhu 5 km
Biometrika:
Kroužkovatel: Václav Šena (1091, vaclav.sena@seznam.cz)

Přídavné značení

Operace	Typ	Číslo	Barva
Nové kroužkování	Odečítací kroužek	Z237	černá

Zpětný odchyt

Druh: orel mořský (*Haliaeetus albicilla*)
Pohlaví, věk: neznámé (U), předpředloňský či starší(+3K)
Status: neznámý/nezaznamenaný
Datum, čas, přesnost: 14.1.2025,09:10:00, přesně
Místo: Gellenau, Sachsen, [DESN], Germany
Poznámka k místu:
Souřadnice: 51,25 14,08 / 51°15N 14°5'E
Přesnost souřadnic: v okruhu 5 km
Kondice: živý (kontrolován kroužkovatelem, volný) (8)
Okolnosti: podle barevných kroužků bez kódu/s kódem (81)
Biometrika:
Verifikace KS: NE
Nálezce: Nachtigall, Winfried

Vzdálenost: 32 km, Směr: 321 °, Uplynulý čas: 958 dní

VÝJIMEČNÁ PTAČÍ RARITA POPRVÉ V ČESKÉ REPUBLICE ZJIŠTĚNA V DĚČÍNĚ

Je opravdu výjimečný zážitek doložit v České republice nový dosud u nás nezjištěný druh ptáka, a navíc v zájmové oblasti Ornitologického klubu při Labských pískovcích.

Dne 9. 10. 2025 se na záchranou stanici Falco v Třebušíně na Litoměřicku obrátili zaměstnanci správy železnic, kteří při pravidelné obchůzce a kontrole kolejí na nákladním nádraží v Děčíně našli mezi kolejemi zcela vyčerpaného, zraněného a apatického ptáka, kterého určili jako nějaký druh racka. Následně ho přenesli do administrativní budovy a kontaktovali záchranou stanici. Když první z autorů dorazil na místo, bylo jasné, že se nejedná o racka, ale o nějaký druh buřňáka. Jeho stav byl velmi vážný, neviděl, byl potlučený a zcela vyčerpaný. Rychle byl převezen do záchrané stanice. V její péči po nasazení intenzivní medikace a speciálního krmení pomocí jícnní sondy pookřál a začal bojovat o život. Hned první den po jeho převezení do záchrané stanice jsme začali shánět veškeré nutné informace. Spojili jsme se se zoologickými zahradami a s jinými organizacemi, které by mohly mít zkušenosti s péčí o buřňáky nebo trubkonosé. Spojili jsme se i se stanicemi v zahraničí. Také jsme hledali specialistu-veterináře, který by byl schopný buřňáka kompletně prohlédnout, vyšetřit a měl zkušenosti s mořskými ptáky. Podařilo se nám navázat spolupráci s Veterinární klinikou MADA v Kralupech nad Vltavou, konkrétně s paní MVDr. Helenou Vaidlovou, kam byl buřňák po třech dnech převezen. Po vyšetření na veterinární klinice bylo konstatováno, že buřňák prodělal náraz, naštěstí bez zlomenin, byl hodně vyhublý a vysílený. Ve spolupráci s touto klinikou se nám podařilo zajistit i speciální krmivo pro mořské ptáky až z USA. Problémem bylo také to, že buřňák nebyl schopen přijímat krmivo sám z misky, neboť je uzpůsobený ke sběru potravy z mořské hladiny, tudíž jsme ho museli krmit uměle. Na základě informací ze zahraničních stanic, např. z Irska, které mají zkušenosti s péčí o mořské ptáky,

j jsme buřňákovi upravili jeho ubikaci, zastínili jsme ji, upravili dávkování krmiva, instalovali jsme bazénky s mořskou vodou a provedli ještě několik opatření tak, aby mu prostředí co nejvíce vyhovovalo.

Zároveň byl buřňák jednoznačně určen jako buřňák severní (*Puffinus puffinus*). Vlastní určení nebylo jednoduché, neboť nejsou u nás zkušenosti s determinací této skupiny mořských ptáků, kteří jsou si vzájemně velmi podobní. Jedná se o úplně první zjištění tohoto druhu v České republice a je tak 405. ptačím druhem ČR. Jak se k nám tento druh ale zatoulal? Odpovědí by mohlo být počasí. V té době, konkrétně 5. října, byly nad Severním mořem velmi silné západní větry. V ten den byli u německých Východofříských ostrovů a Helgolandu celkem 4x buřňáci severní pozorováni. I zde je tento druh raritou. Není tak vyloučené, že „děčínský pták“ pochází z této „vlny“ buřňáků severních. Mohlo jít o ptáka odvanutého až k ústí Labe, který pak nabral špatný směr.

V péči záchrané stanice byl více než dva týdny a začínalo se mu dařit. Přibral na váze, stav očí se výrazně zlepšil, byl kontaktní a reagoval na vnější podněty. Krmení přijímal dobře. Byl krmen pětkrát denně a pro krmení byl určen pouze jeden člověk tak, aby se předešlo zbytečnému stresu. Dokonce jsme měli, nutno říci po poměrně komplikované byrokratické a administrativní práci, domluvené vypuštění na mořském pobřeží Belgie. Bohužel v noci dne 21. 10. 2025 buřňák severní, i přes veškerou intenzivní péči, z neznámých příčin uhynul. Severští mořští ptáci nejsou uzpůsobeni středoevropským klimatickým podmínkám a výskytu různých plísňů a patogenů, se kterými se ve své původní „drsnější“ oblasti výskytu nesetkávají a nemají tak proti nim obranné mechanismy. Bude to tak s největší pravděpodobností příčina jeho úhynu.

Tento jedinec bude preparován a uložen v Národním muzeu v Praze jako první doklad výskytu tohoto druhu u nás.

**Václav Tomšovský (záchraná stanice Falco),
Pavel Benda**

Foto: V. Tomšovský

HNÍZDĚNÍ A MIGRACE VČELOJEDA LESNÍHO (PERNIS APIVORUS)

V letošním roce 2025 se mi po delší době povedlo dohledat obsazené hnízdo tohoto tajemného ducha lesa. Bylo umístěno na modřínu ve výšce třiceti metrů. Kdo někdy zkusil hledat hnízdo tohoto neobvyčejného dravce, ví, že to není zrovna jednoduchá záležitost. Rodiče se na hnízdišti chovají tiše a nenápadně. Hnízdo pravidelně obkládají čerstvými listnatými větvemi, které zachycují trus mláďat, a udržují ho tím v čistotě. U jiných druhů dravců mláďata stříkají trus přes okraj hnízda a ten dopadá na zem v několikametrovém okruhu. Tímto typem znečištění se často prozradí umístění hnízda, i když je dobře maskováno větvemi vysoko v koruně stromu. Pod hnízdem včelojeda je však čisto. Když máte velké štěstí, tak naleznete na zemi maximálně kus vyzobané vosí plástve, která spadla z hnízda, nebo několik málo per, která vypadla z rodičů během probíhajícího pelichání. Tyto drobné pobytové stopy však mohou výrazně pomoci s hledáním hnízda.

Pokračování na straně 43, 44 >

> Včelojed si staví vlastní hnízdo, které bývá umístěno na jehličnatých i listnatých stromech, ale může obsadit i opuštěná hnízda jiných dravců, například káně lesní (*Buteo buteo*). Během let jsem našel pouze čtyři obsazená hnízda. Ve dvou případech byla umístěna na smrku ztepilém (*Picea abies*), jednou na buku lesním (*Fagus sylvatica*) a jednou na modřínu opadavém (*Larix decidua*). Na základě svých pozorování odhaduji ve Šluknovském výběžku velikost hnízdní populace včelojeda minimálně na 5–6 párů. Vzhledem k nenápadnému způsobu života těchto dravců bude ale reálný počet párů určitě vyšší.

Včelojedy v přírodě lze dobře pozorovat pouze ve dvou případech. Na hnízdišti v době toku, kdy na obloze předvádějí krásné svatební lety ve stylu holuba hřivnáče (*Columba palumbus*). Samec létá typickým vlnovitým letem a stejně jako hřivnáč v nejvyšším bodě „zatleská“ křídly. Druhý případ je v době vyvádění mláďat. Hlas zadaných mláďat ale není tak hlasitý jako třeba u jestřábů nebo kání.

Tento úžasný dravec velikosti štíhlejší káně lesní s „holubí“ hlavou žije velmi skrytě. Je potravním specialistou. Živí se téměř výhradně larvami vos. Jejich plástve obratně vyhrabává ze země k tomu uzpůsobenými krátkými nohama. Když je této potravě nedostatek, třeba díky chladnému a deštivému počasí, které může negativně ovlivnit průběh hnízdění, je schopný ulovit žáby nebo mláďata drobných ptáků. Ze žab jsem na hnízdech pozoroval krmení skokany hnědými (*Rana temporaria*). Jejich strategie při hledání vosích hnízd je úchvatná. Spočívá v tom, že najde vosu a tu trpělivě sleduje. Letí za ní tak dlouho, dokud ho nedovede k jejich hnízdu. Z něho pak vyhrabe plástve a ty odnese na hnízdo, kde larvami nakrmí svá mláďata.

Včelojed je přísně tažný druh, který zimuje v Africe. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli mláďatům i rodičům nasadit satelitní solární loggery od firmy Anitra, které umožní jejich sledování a ukáží nám směr letu při jejich migrační cestě na zimoviště a zpět.

Projekt, který byl iniciován zkušeným ornitologem Dušanem Rakem z firmy Anitra,

kteřá se zabývá výrobou satelitních vysílačů pro ptáky, jsme zahájili 1. 8. 2025. Podle mých pozorování byli mladí včelojedi již ve věku, kdy jim mohly být loggery bezpečně nasazeny. V ten den jsem vylezl na hnízdo, kde na mě v bojovém postoji čekala dvě poloopuštěná mláďata. Pořídil jsem fotodokumentaci a snesl je obě dolů. K odchytu rodičů jsme použili dvě ornitologické nárazové sítě a využili jejich vrozenou agresivitu vůči dravcům a speciálně k výroví velkému (*Bubo bubo*). Jeho mechanickou vycpaninu jsme umístili před nárazovou sít. Ke zvýšení efektu byla pohyblivá a pomocí dálkového ovládání dokázala otáčet hlavou, aby vzbuzovala dojem živého predátora. Před druhou sítí jsme jako návnadu umístili vycpaninu mladého jestřába lesního (*Accipiter gentilis*). Odchyt obou rodičů proběhl celkem rychle. První se po útoku na atrapu výra chytil samec a zanedlouho po něm i samice. Celá rodina byla okroužkována a na záda jim byly umístěny vysílací loggery. Dušan, který má s takovými projekty bohaté zkušenosti, je upevnil pomocí speciálního úvazu mezi křídla. Poté jsem mláďata vynesl zpět do hnízda a oba rodiče byli vypuštěni zpět na svobodu, aby se mohli opět věnovat mláďatům. Sledovací projekt mohl začít.

Při kontrole 11. 8. byla mláďata téměř opeřená. 24. 8. již obě poskakovala po okolních větvích mimo hnízdo a po patnácti minutách mého pozorování odlétla jistým letem do nedalekých vysokých smrků. Hnízdění proběhlo úspěšně a obě mláďata byla vyvedená.

Průběh migrace:

– 1. 9. byl pár a jedno z mláďat již v plné migraci a momentálně se nacházeli v Německu. Samice u města Heilbronn a samec u města Norimberk. Mládě přelétlo republiku podél západní hranice, mezi tahovými trasami rodičů, a nacházelo se u města Bayreuth. Druhé mládě ještě s migrací otálelo a pohybovalo se v okolí Všemil.

– 2. 9. samice od předchozího dne uletěla 200 km a nacházela se téměř na hranicích Švýcarska, samec se stále pohyboval poblíž Norimberka. Migrující mládě následovalo přibližně trasu rodičů, druhé však stále zůstávalo v okolí Všemil a popoletovalo směrem

na sever, místo k jihu. Dnes se už konečně otočilo a vyrazilo správným směrem na jih. Přeletělo národní park České Švýcarsko a vypadalo to, že poletí přes republiku podobnou trasou jako samec.

– 8. 9. bohužel, radost byla předčasná. Životní příběh tohoto mláděte skončil velmi brzy. Předchozí den jeho logger indikoval úhyn. Na místě posledního zaznamenaného výskytu jsem na jedné z vejmutovek našel v jejich větvích pouze vytrhané peří. Na stromě spící mládě bylo v noci pravděpodobně uloveno kunou. Dlouhé vyčkávání s odletem na zimoviště se mu stalo osudným. Druhé mládě se nacházelo ještě v Německu, samice už ve Španělsku a samec ve Francii.

– 11. 9. samice uletěla 300 km a jako první z rodiny přelétla v nejužším bodě Gibraltar do Afriky! Momentálně se nacházela v Maroku! Samec úspěšně prolétal Španělskem. Mládě se zastavilo a zatím zůstávalo stále na jednom místě v Německu, poblíž města Aichig.

– 18. 9. doletěl samec k pozici samice v Alžírsku u hranice s Mauritánií. Samice v té době již několik dní neodesílala žádná data. Začínal jsem být nervózní, ale k mé velké radosti začala večer opět vysílat a příchozí data ukázala, že už téměř přeletěla Mauritánii. Mládě stále zůstávalo na stejném místě v Německu a s tahem na jih nadále otálelo.

– 20. 9. se samice nacházela v Mali a pro změnu teď neodesílala data samec.

– 23. 9. začal samec opět vysílat, přeletěl Mauritánii a byl v Mali. Letěl přibližně po trase samice, která se nacházela ve státě Burkina Fasso a mířila k Pobřeží slonoviny. Mládě se konečně rozhodlo a vyrazilo směrem na jih, přeletělo Mnichov a mířilo k hranicím Rakouska.

– 25. 9. se samec blížil k hranici státu Guinea, samice přestala opět vysílat, mládě přeletělo Rakousko a nacházelo se v Itálii.

– 29. 9. samec ani samice již několik dní neodesílali žádná data. Mládě bylo stále v Itálii poblíž Říma a letělo podél západního pobřeží k jihu. Snad bude držet tento západní směr a nepoletí velmi rizikovou východní cestou. Zejména přelet Libanonu by znamenal téměř jistou smrt. V této zemi jsou bohužel všichni migrující ptáci nezá-

> konně a brutálně masakrováni střelnými zbraněmi.

– chování mláděte mě velmi překvapilo. Z poslední pozice u Říma se 30. 9. odvážně vydalo přímo na jih přes Tyrhénské moře směrem k africkému pobřeží. Čekala ho náročná cesta dlouhá přibližně 540 km bez možnosti přistání a odpočinku. S napětím jsem sledoval, jak tento migrační pokus dopadne. Dne 1. 10. ukázala poslední data z loggeru pozici v moři, přibližně 25 km od pobřeží Tunisu. Následující den byl tento zaznamenaný bod bez pohybu a mládě přestalo dalších 5 dní vysílat. Obával jsem se, že náročný let přes moře nezvládlo a vysílené skončilo utopené v moři. K mé velké radosti se však 6. 10. konečně ozvalo. Nacházelo se už v Alžírsku a blížilo se k hranici Nigeru.

– 10. 10. už samice přeletěla Burkinu Fasso, Ghanu, Togo, Benin a byla nedaleko za hranicí v Nigérii, mládě se nacházelo přibližně 250 km od hranice Nigérie.

– 16. 10. mládě přeletělo jižně Niger a bylo na hranici Nigérie.

– 2. 11. začalo mládě po delší vysílací odmlce opět odesílat data a momentálně se nacházelo v Nigérii. Letělo na jih k pobřeží Jižního Atlantiku a křížovalo trasu samice.

– 6. 11. přeletělo mládě z Nigérie do Kamerunu a zůstávalo nedaleko jeho hranice.

– 13. 11. se mládě z Kamerunu vrátilo zpět do Nigérie. Letělo na sever, směrem k pozici samice.

– 8. 12. se po vysílací odmlce mládě konečně pohnulo a směřovalo 50 km na sever. V této pozici, která je od samice vzdálená 100 km, zůstává až do konce roku 2025. Od 21. 12. znovu neodesílá data. Předpokládám, že je stejně jako jeho rodiče opět v místě „vysílacího stínu“.

– 26. 12. se mládě, podle posledního loggeru, nachází v Nigérii, stále 100 km od poslední zaznamenané pozice samice, která je tam také, v bodě vzdáleném 50 km od hranice s Kamerunem.

Samec dorazil na své zimoviště v Mali pravděpodobně 25. 9. Od té doby, až do konce roku 2025 neodesílá žádná data. Zřejmě se nachází v místě „vysílacího stínu“.

Samice dorazila na své zimoviště v Nigérii 1. 10., to je od zimoviště samce vzdálené 2 130 km. Od 4. 11. také neodesílala žádná data. Zřejmě se také nachází v místě „vysílacího stínu“.

Mládě dorazilo do svého zimoviště 8. 12. a nacházelo se 100 km od poslední zaznamenané pozice samice. Do konce roku 2025 také neodesílalo žádná data.

Orientační vzdálenost, kterou sledovaní jedinci urazili z hnízdiště:

- samec – 5 250 km
- samice – 7 000 km
- mládě – 6 125 km

Mládě by mělo první rok života strávit v Africe a až ten následující se pak vrátit zpět do Evropy. Doufám, že bude mít štěstí a přiletí „domů“ až k nám na sever.

Stejně tak držím palce oběma rodičům a budu věřit, že se v pořádku vrátí zpět na své hnízdiště do Šluknovského výběžku.

Václav Šena

Foto a mapa: V. Šena

ZAJÍMAVÁ POZOROVÁNÍ NA VELKÉM RYBNÍKU

Jistě není žádnou novinkou, že v posledních dvou letech došlo v přírodní rezervaci Velký rybník k podstatným změnám. Od února roku 2024 začalo postupné snižování hladiny rybníka, jež vyústilo až jeho úplným vypuštěním v listopadu téhož roku. Od této doby pak dochází ke střídatému zvyšování a snižování hladiny rybníka v závislosti na počasí. I vzhled obnaženého dna se měnil – nejprve se holé dno v letním období proměnilo v „louku“ tvořenou nejrůznějšími druhy rostlin.

Předpokládal jsem, že tato událost značně ovlivní druhové složení ptáků, které bude možné na Velkém rybníku pozorovat. Proto jsem se rozhodl lokalitu systematicky pozorovat od dubna 2024 do května 2025, později byla provedena pouze občasná pozorování. Vynaložené úsilí skutečně přineslo celou řadu zajímavých, vzácných či ojedinělých pozorování. Celkem jsem za uvedené období zaznamenal 93 ptačích druhů. Pozorováními v roce 2024 a dalšími zajímavými poznatky se komplexně zabývá také má ročníková práce „Ptactvo Velkého rybníka: Složení avifauny v době založení přírodní

rezervace a dnes“, která je k dispozici na Krajském úřadu Ústeckého kraje. V následujících řádcích se pokusím o shrnutí těch nejzajímavějších pozorování.

Dlouhokřídlí (*Charadriiformes*)

Obnažené bahnitě břehy rybníka byly především v době tahu ideální pro pozorování celé řady bahňáků. Několikrát jsem pozoroval například **jespáky obecné** (*Calidris alpina*), **bekasiny otavní** (*Gallinago gallinago*), **pisíky obecné** (*Acitis hypoleucos*), **vodouše bahenní** (*Tringa glareola*) – až 49 ex. v jeden moment, **vodouše šedé** (*Tringa nebularia*), **vodouše kropenaté** (*Tringa ochropus*), **kulíky říční** (*Charadrius dubius*) a **čejky chocholaté** (*Vanellus vanellus*). Jednou se mi pak podařilo spatřit i **jespáka bojovného** (*Calidris pugnax*) ve svatebním šatu. Mou největší „perličkou“ bylo pak pozorování **jespáka malého** (*Calidris minuta*) na konci května roku 2025. Je však nutné zmínit, že to nejsou všechny vzácnosti z řad bahňáků pozorované na lokalitě ve výše uvedeném období. Pavel Benda a Juraj Kmeť pozorovali **jespáky kři-**

vozobé (*Calidris ferruginea*) a Martin Horyna dokonce **jespáky šedé** (*Calidris temminckii*).

Především v době těsně po výlovu poskytovala lokalita ideální prostředí pro různé druhy racků. Kromě těch relativně běžných druhů (chechtavý, bělohavý) byl pozorován i **racek malý** (*Hydrocoleus minutus*), **racek žlutohový** (*Larus fuscus*) a **racek bouřní** (*Larus canus*). Z rybáků jsem pak spatřil pouze jediný druh, a to **rybáka černého** (*Chlidonias niger*).

Vrubozobí (*Anseriformes*)

Především v době tahu byl Velký rybník bohatý i na zástupce z řádu vrubozobých. Při jarním i podzimním tahu se na lokalitě zdržovaly **čírky obecné** (*Anas crecca*), které jsem pozoroval v počtu až 35 kusů. Poměrně často se objevovali i **hvízdáci eurasijské** (*Mareca penelope*) a **labutě velké** (*Cygnus olor*). Několikrát jsem pozoroval také **morčáky velké** (*Mergus merganser*), **poláky chocholačky** (*Aythya fuligula*) či nepůvodní **husice nilské** (*Alopochen aegyptiaca*). Za

Pokračování na straně 46, 47 >

- > poměrně neobvyklé pozorování pro oblast Děčínska pak považují pozorování **kopřivek obecných** (*Mareca strepera*), **lžičáků pestrých** (*Spatula clypeata*), **poláků velkých** (*Anas ferina*) a **hoholů severních** (*Bucephala clangula*). Skutečnou vzácností pak bylo pozorování **ostralek štíhlých** (*Anas acuta*), konkrétně jedné samice na podzim roku 2024 a jednoho páru na podzim 2025. Co se hus týče, přímo na vodní hladině jsem pozoroval pouze jediný kus **husy velké** (*Anser anser*) a třináctičlenné hejno **hus běločelých** (*Anser albifrons*).

Krátkokřídlí (*Gruiformes*)

K pozorování 1–2 párů **jeřába popelavého** (*Grus grus*) docházelo běžně, jeden pár byl dokonce zastížen i v prosinci. Od března roku 2025 však začal počet ptáků na lokalitě

stoupat, nárůst se zastavil až 1. 4. 2025 na neuvěřitelném počtu 36 kusů. Za celou dobu sledování lokality došlo pouze k jedinému pozorování jediného kusu **lysky černé** (*Fulica atra*) na tahu. Poslední květnový den roku 2025 jsem také zaslechl dva volající samce **chřástala polního** (*Crex crex*) na louce mezi železniční tratí Varnsdorf–Rybníště a Velkým rybníkem.

Pěvci (*Passeriformes*)

Neobvyklá pozorování v přírodní rezervaci Velký rybník náležela i pěvcům. Za zmínku stojí například protahující samec **kosa horského** (*Turdus torquatus*), kterého jsem spatřil na stromě na hrázi rybníka. Prostředí vyschlého rybníčního dna lákalo i celou řadu konipasovitých pěvců. Můžeme jmenovat například **lindušky luční** (*Anthus pra-*

tensis), které byly na lokalitě pozorovány až v počtu vyšších desítek exemplářů. Mnohem vzácnější však bylo pozorování **konipasů lučních severoevropských** (*Motacilla flava thunbergi*), a to až v počtu 20 jedinců současně. V hejnu vlaštovek a jiříček byla spatřena i jedna **břehule říční** (*Riparia riparia*). V hojném počtu se vyskytovali **strnadi rákosní** (*Emberiza schoeniclus*) i **rákosníci obecní** (*Acrocephalus scirpaceus*). Několikrát nad lokalitou přelétli i **krkavci velcí** (*Corvus corax*). Především na loukách v okolí Petružálkových skal (které již nejsou součástí přírodní rezervace) v jarním období vytrvale zpívalo několik samců **strnada lučního** (*Emberiza calandra*), na téže místě došlo i k náhodnému pozorování **bramborníčka hnědého** (*Saxicola rubetra*) a **skřivana polního** (*Alauda arvensis*). Jako zajímavé lze klasifikovat i pozorování juvenilního **tuhýka obecného** (*Lanius collurio*). V jarním období (2024 i 2025) lokalitou protahoval i **bělořit šedý** (*Oenanthe oenanthe*). Navzdory nevhodnému prostředí byly na stromě na hrázi pozorovány i **křivky obecné** (*Loxia curvirostra*).

Ostatní zajímavá pozorování

Do doby před výlovem rybníka se na lokalitě pravidelně objevovali **orli mořští** (*Haliaeetus albicilla*) (maximálně 2 ex. v jeden moment) a **orlovec říční** (*Pandion haliaeetus*), několikrát byl pozorován i **moták pochop** (*Circus aeruginosus*). V zimním období jsem spatřil **káni rousnou** (*Buteo lagopus*) nad loukami u Petružálkových skal. Dvakrát byl spatřen i odpočívající **čáp černý** (*Ciconia nigra*). Na kmenech nedaleko rybníka sbíral potravu **datel černý** (*Dryocopus martius*).

Jak je patrné, na Velkém rybníku došlo k razantnímu nárůstu pozorování pro oblast Děčínska neobvyklých či vzácných druhů ptáků. Bohužel se ve většině případů jednalo o ptáky protahující či lovcí, nikoli však hnízdící. Pokud by ale došlo v dlouhodobém hledisku ke správnému managementu na této lokalitě, mohla by se stát opět „rájem pro ptáky“, jak tomu bylo v dřívějších dobách.

Denis Klouček

Foto: D. Klouček,

V. Šena (snímek z dronu) >

Vodouš šedý (*Tringa nebularia*)

>

Racek malý (*Hydrocoleus minutus*)

Kulík říční (*Charadrius dubius*)

Jeřábi popelaví (*Grus grus*)

ROZBOR KOŘISTI SOKOLA STĚHOVAVÉHO NA KOMÍNĚ TEPLÁRNY DĚČÍN V ROCE 2025

2014: instalace

2015: obsazena poštolkou obecnou

2016: 3 mláďata (2M, 1F), pár bez kroužků

2017: 3 mláďata, pár bez kroužků

2018: 4 mláďata (3M, 1F)

2019: 2 mláďata

2020: 3 vejce, neúspěšné hníždění

2021: 3 mláďata

2022: 3 mláďata

2023: nehnízdí, nová samice (mladá)

2024: 3 mláďata, hnízdní pár: samec AOJ,
samice BAT

2025: 3 mláďata

Čištění hnízdní budky,
září 2025, kořist sokola:

- holub domácí (*Columba livia f. domestica*)
– min. 31 ex.
- špaček obecný (*Sturnus vulgaris*)
– min. 4 ex.

- straka obecná (*Pica pica*)

- dlask tlustozobý

(*Coccothraustes coccothraustes*)

– min. 2 ex.

- vrabec polní (*Passer montanus*)

- rorýs obecný (*Apus apus*)

- netopýr rezavý (*Nyctalus noctula*)

– určil Daniel Horáček

Pavel Kurka

HNÍZDĚNÍ OSTŘÍŽE LESNÍHO (*FALCO SUBBUTEO*) VE ŠLUKNOVSKÉM VÝBĚŽKU V ROCE 2025

Po úspěchu z minulého roku, kdy se mi po 49 letech povedlo nalézt obsazené hnízdo tohoto vzácného dravce, jsem doufal, že na něj navážu i v roce letošním. První kontrolu loňského hnízda jsem uskutečnil 20. 4. 2025. Byl jsem zkontrolovat, zda nakloněné hnízdo přečkalo bez úhony zimu a nezřítlo se. Bylo na svém místě a v dobrém stavu. Když jsem přicházel na lokalitu, přiletěl ke mně z nedaleké paseky krkavec a za hlasitého volání mě doprovodil až pod hnízdo. Mé tušení se potvrdilo. Letos hnízdo znovu obsadili krkavci. Bylo v něm jedno mládě ve věku přibližně patnácti dnů. Doprovázející samec odletěl na nedaleký smrk a z hnízda tiše vylétla samice. To, co následovalo, jsem opravdu nečekal. Ze směru oblíbené loňské osedávky na suchém smrku, za hlasitého křiku, přiletěl bleskově dospělý ostříž, odlétající krkavčí samici napadl a hned zmizel. Z tohoto pozorování jsem měl radost a doufal, že hníždění ostřížů opět proběhne a bude úspěšné jako minulý rok.

Soužití mezi ostřížem a krkavcem je zajímavé. Ostříži se na hnízdní lokalitě krkavců

Pokračování na straně 49 >

> vyskytují již v průběhu jejich hnízdění. Počkají, až vyvedou mláďata a prázdné hnízdo následně využijí pro své hnízdění.

Další kontrolu lokality jsem provedl 19. 6. Už z dálky jsem slyšel komunikaci ostřížního páru. Jeden seděl u hnízda a druhý nedaleko něj na smrku. Vypadalo to nadějně.

Následující kontrola 29. 6. už tak optimistická nebyla. Ostříže jsem nepozoroval a na hnízdišti bez povšimnutí poletovali dva luňáci červení. Pokud by hnízdo bylo obsazeno, zcela jistě by je pár důrazně vyprovodil do bezpečné vzdálenosti. Byl jsem skeptický. Kontrola 13. 7. byla opět negativní. Už bylo jisté, že ostříži hnízdiště z neznámého důvodu opustili. Vylezl jsem na hnízdo. Bylo prázdné a bez pobytových stop hnízdění. V následujících dnech jsem na nejbližších lokalitách bezvýsledně zkontroloval všechna krkavčí hnízda, o kterých jsem věděl, ale po ostřížích se slehla zem.

Malá naděje mi svítila 5. 8. v podvečer, když jsem se vracel z jedné kroužkovací akce. Na Sněžné jsem z jedoucího auta za-

hlédl na obloze rychle letícího sokolovitého dravce. Zastavil jsem a určil ho jako ostříže. Téměř už za soumraku letěl rychlým rovným letem směrem mezi Vlčí Horu a Zahrady. Druhý den jsem tam zkontroloval krkavčí hnízdo, o kterém jsem věděl, ale bylo prázdné. Na základě tohoto pozorování jsem usoudil, že by se ostříži mohli přesunout na tuto lokalitu, která byla vzdálena jen pár kilometrů od té původní. Dále jsem je v této oblasti z důvodu nedostatku času již nehledal.

Při projíždění Šluknovským výběžkem jsem si vzpomněl na jednu lokalitu, která mi svým charakterem přišla vhodná jako hnízdiště pro ostříže. Zarostlá kůrovcová paseka na kopci, jednotlivé borovice, úzké pásy starého smrkového porostu, výlet do volné krajiny a nedaleko rybník s rákosím, kde by mohli lovit potravu. Hned následující den jsem tam vyrazil.

Dne 9. 8. v podvečer jsem přijel na místo, vystoupil z auta a nevěřil svým uším. Z dalekých borovic spolu hlasitě komunikoval

pár ostřížů. Vzal jsem do ruky dalekohled a hned objevil dvě krkavčí hnízda. Jedno bylo obsazené a nacházela se v něm dvě ostřížní mláďata ve věku přibližně 24 dní. Radost byla obrovská.

Druhou kontrolu hnízda jsem provedl 24. 8. Jeden z rodičů seděl na špici smrku poblíž hnízda. Po chvíli se rozlétl a za hlasitého volání létal nad pasekou. Během chvilky vyletěl z nedaleké lesní stěny jedno mládě a začalo ho s křikem honit. Byla to úžasná podívaná. Druhé vyvedené mládě sedělo v téže lesní stěně a za hlasitého volání je zvědavě pozorovalo. Hnízdění bylo úspěšné.

Vzhledem k tomu, že toto nové hnízdiště je od toho loňského vzdáleno přibližně 20 km a díky pozorování dospělého ostříže za soumraku v okolí Vlčí Hory, soudím, že by se ve Šluknovském výběžku mohlo jednat o druhý hnízdící pár tohoto vzácného dravce.

Václav Šena
Foto: V. Šena

NEOBVYKLÉ ZRANĚNÍ VYVEDENÉHO MLÁDĚTE ČÁPA ČERNÉHO (*CICONIA NIGRA*)

V roce 2025 se mi konečně podařilo dohledat na vytipované lokalitě mezi Rumburkem a Studánkou obsazené hnízdo čápa černého. Několik let jsem zde pár nebo jednotlivce pravidelně pozoroval a zároveň dostával informace od kamarádů, kteří se s nimi také setkávali. Byly to většinou přelety, hledání potravy na posekaných loukách, nebo pozorování, jak přímo v Rumburku loví v potoce potravu. V roce 2019 jsem našel na začátku hnízdní sezóny rozestavěné hnízdo v lese na Dymníku. Bylo umístěno na silné boční větví starého buku, který rostl v mírném svahu nad malým potokem. Byl to krásný biotop. Starý řídký smrkový les bez vysokého podrostu s vtroušeným bukem, pasekami a potokem. Bohužel jsem ho objevil pozdě. Dva dny tam již probíhala probírka smrkové tyčoviny,

kteřá rostla opodál. Ani okamžité zastavení těžby už hnízdní nezachránilo a čápi lokalitu nenávratně opustili. V následujících letech jsem procházel všechny vhodné lokality v okolí, ale najít hnízdo se mi stále nedařilo.

Teprve rok 2025 byl přelomový. V pokročilé hnízdní době se mi sešlo více pravidelných pozorování z jednoho místa a 19. 6. jsem obsazené hnízdo konečně našel. Nacházelo se na starém mohutném modřínu (*Larix decidua*). Zajímavé na něm bylo jeho umístění. Čápi ho postavili relativně nízko a sedělo na obrovském čarověvníku, který z dálky vypadal jako druhé spodní hnízdo. Natěšeně jsem vylezl na nedaleký smrk a v hnízdě uviděl tři mláďata. Má radost byla nepopsatelná. Z informací revírníka a dvou kamarádů se ukázalo, že čápi zde

pravděpodobně hnízdí již třetím rokem. Páru přítomnost lidí evidentně moc nevadí, protože hnízdo je umístěno asi 20 metrů od aktivní přírodní lesní stezky, 100 metrů od hlavní asfaltové lesní cesty, po které jezdí těžební stroje a vyvážecí soupravy a nejbližší lidské obydlí je vzdáleno asi necelý kilometr.

Vzhledem k výborné letité spolupráci s Lesní správou Rumburk při ochraně ptačích hnízd jsem polohu hnízda oznámil revírníkovi, který okamžitě zastavil veškerou činnost v nejbližším okolí hnízda. Přizval jsem ho také ke kroužkování mláďat, které proběhlo 24. 6. Měl jsem radost, že byl z této akce nadšený a viditelně mu na čápech a úspěšném hnízdní záleželo. Čápata byla označena kombinací ocelových a ode-

Pokračování na straně 51 >

> čítacích kroužků – BX 25119/69CT, BX 25543/69CU a BX 25545/69CV. Hnízdění proběhlo bez problémů a všechna tři mláďata úspěšně opustila hnízdo. To jsem ještě ale netušil, že čapí příběh bude mít pokračování. Dne 14. 8. dopoledne mi volal revírník, že nedaleko hnízda čápů, které jsme spolu kroužkovali, stojí v lese na asfaltové cestě mladý čáp. Prý se nebojí, visí mu křídlo a nemůže létat. Hned jsem tam vyrazil. Po příjezdu na místo jsem viděl revírníka, jak u něj stojí a opatrně ho hladí po hlavě. Mládě odevzdaně a bez známek plachosti drželo a ani se nepohnulo. Na první pohled, kromě svěšeného křídla, nebylo vidět žádné zranění. Opatrně jsem ho odchytil a umístil do převozní bedny v autě. Neprodleně jsem kontaktoval záchrannou stanici Falco, popsal jim situaci a ti pro něj bez váhání okamžitě vyrazili. Aby byla záchranná akce rychlejší a mládě dostalo potřebnou péči co nejdříve, jel jsem jim několik desítek kilometrů naproti. K předání došlo v České Kamenici. Po prvním odhadu situace jsme mysleli, že má zlomené nebo naražené křídlo a jeho krotkost je způsobena vysílením a pod-

výživou, protože nemohlo delší dobu hledat a přijímat potravu. Realita však byla jiná. Hned druhý den jsem byl ze záchranné stanice informován, že domnělá krotkost mláděte byla způsobena jeho slepotou. Ta byla naštěstí jen dočasná a mládě začalo záhy opět normálně vidět. Poraněné křídlo bylo jenom lehce naražené a po několika málo dnech ho začalo ve voliéře opět plnohodnotně používat. Během šesti dnů v odborné péči záchranné stanice, po podání odpovídajících léků a kvalitní potravy se rychle dostalo zpět do výborné tělesné kondice a my jsme ho mohli 20. 8. opět vypustit zpět do přírody! Jeho zdravotní stav byl zřejmě způsoben nárazem do větvi, když neobratně poletovalo v lese mezi stromy.

Samotné vypuštění proběhlo za těch nejlepších možných podmínek. Byl krásný slunečný den a na lokalitě poblíž hnízda poletovali jeho dva sourozenci. Vyléčené mládě bez váhání vylétlo z otevřené přepravní bedny, dvakrát zakroužilo nad nedalekou pasekou a přistálo nízko na stromě, který byl od nás vzdálen asi 30 metrů. Skoro to vypadalo, že se chce rozloučit a poděkovat

za svoji záchranu. Po chvíli, jeden z čápů, který kroužil nad námi, klesl a proletěl nízko nad ním, jako by ho chtěl přivítat zpět. Byl to nepopsatelně krásný okamžik. Mladý čáp dostal druhou šanci, tak pevně věřím, že ji využije a čeká ho dlouhý život.

V září jsem byl z čapí skupiny na Facebooku informován, že toto mé mládě bylo pozorováno ve Švýcarsku, u letiště v Curychu, poblíž Katzensee. Měl jsem velkou radost, že je v pořádku a migruje na své zimoviště. Následující měsíc mi z Kroužkovací stanice přišlo zpětné hlášení. Po jeho přečtení jsem zjistil, že se opět jedná o tohoto mladého čápa černého. Byl odečten 15. 10. znovu ve Švýcarsku, u města Regensdorf u Curychu. Byl pozorován na louce, kde se procházel ve společnosti čápa bílého. Za 113 dní od data kroužkování uletěl 587 kilometrů JZ směrem.

Budu doufat, že se v budoucnu povedou další odečty a mladý čáp se dožije vysokého věku. Pokud ho někdo během let uvidí například při hnízdění, bude to můj splněný sen.

Václav Šena
Foto: V. Šena

CO VĚZÍ ZA NEÚSPĚŠNÝM HNÍZDĚNÍM ČÁPŮ ČERNÝCH?

V roce 2025 byla zjištěna na území ptačí oblasti (PO) Labské pískovce tři známá zahnízdění čápů černých (*Ciconia nigra*), z nichž pouze jedno bylo úspěšné, kdy bylo vyvedeno jedno mládě. Z ostatních dvou hnízd bylo jedno předováno výrem velkým (zbytky mláďat byly následně pozorovány u nedalekého známého výřihu hnízda) a zbývající hnízdění bylo zmařeno jiným, méně obvyklým způsobem. U toho bych se rád zastavil.

Jednalo se o pravidelně sledované skalní hnízdo nedaleko Všemil. Hnízdění se vyvíjelo slibně, zprvu nic nenasvědčovalo zkáze a zdálo se, že všechna tři mláďata mohou dorůst a být úspěšně vyvedena. Avšak během června si strážce Václav Sojka, který hnízdo sledoval, povšiml, že jedno mládě

viditelně zesláblo, jevílo se podvyživené, až následně uhynulo. Velmi podobný scénář se opakoval přibližně s týdenním odstupem u dalšího mláděte. O další zhruba týden později, na konci června, kdy už bylo zjevné, že i třetí mládě viditelně zesláblo, došlo vzápětí k úhynu i tohoto posledního mláděte a hnízdění tak skončilo jako neúspěšné.

Zatímco předchozí dvě mláďata se nedohledala (čápi je mohli po úhynu vyhodit z hnízda a na zemi se o ně mohly postarat např. šelmy), v případě posledního mláděte byla situace podchycena dostatečně včas na to, aby mohla být zjištěna příčina úhynu. Bezprostředně po obdržení informace o úhynu byla zkontaktována Krajská veterinární správa a dohodnuto předání vzorku k vyšetření a zjištění příčiny úhynu (uhynulí

ptáci, které převezme veterinární správa, se v současné době automaticky vyšetřují na ptačí chřipku, jiná případná vyšetření je potřeba předem dohodnout).

K hnízdu operativně slanił strážce Jiří Domanský a uhynulé mládě snesl na zem. Ještě téhož dne (30. června) byl kadaver předán Krajské veterinární správě, inspektorát Děčín, která jej následující den odeslala do Státního veterinárního ústavu Praha k vyšetření. Nejprve přišla informace, že ptačí chřipku mládě nemělo. Prvotní pitevní nález však byl poměrně nespecifický, takže pro zjištění příčiny úhynu bylo potřeba počkat na další dílčí vyšetření. Výsledky přišly poměrně záhy. Ukázalo se, že mládě uhynulo na celkovou podvýživu a vyčerpání v dů-

Pokračování na straně 52 >

> sledku napadení parazity. Jednalo se o invazi motolicemi rodu *Cathaemasia* (typu *Cathaemasia hians*), které mělo ve žláznatém žaludku, jícnu i voleti. Kromě této parazitární byla jako součást smíšené infekce zjištěna i infekce bakteriální. Rozsáhlé záněty způsobené těmito motolicemi zneumožňují ptákům polykat, a tudíž přijímat potravu.

Úhyn mláďat čápa černého v důsledku napadení těmito motolicemi není ojedinělý. Tyto motolice patří mezi známé endoparazity brodivých ptáků. Po uvolnění z cyst ve

střevě se usadí pod sliznicí žaludku a poté vylézají do jícnu. Při tom vznikají již zmíněné záněty. Životní cyklus těchto motolic je poměrně složitý a pro jeho dokončení (kdy definitivním hostitelem jsou právě brodiví ptáci) vyžaduje další dva mezihostitele: prvním jsou některé druhy plžů, druhým jsou žáby. Pravděpodobným způsobem, jakým se mláďata mohla nakazit, je z rodiči přinesené potravu – žab. Alternativní možností je, že se mláďata nakazila přímo od rodičů pasivním přenosem při krmení. Pro dospělé, jinak zdravé čápy obvykle nebývá nákaza motolicemi fatální.

Mláďata tedy byla podvyživena, avšak nikoliv v důsledku případného nedostatku potravy. Za to, že jsme měli příležitost zjistit, co bylo skutečnou příčinou úhynu mláďat, je potřeba poděkovat oběma zmíněným kolegům z Oddělení stráže přírody Správy NP České Švýcarsko, V. Sojkovi a J. Domanskému, bez nichž by nebylo zajištěno čerstvě uhynulé mládě.

Martin Valášek

zoolog Správy NP České Švýcarsko

Foto: V. Sojka

LABUTĚ NA ZÁMECKÉM RYBNÍCE V DĚČÍNĚ V ROCE 2025

V tomto roce zahnízdily labutě velké (*Cygnus olor*) na Zámeckém rybníce již po páté.

Jednoho dne pozoruji, jak si samička začíná sedat na původní hnízdo i kolem něj. Hnízdo bylo celé zablácené, všude bahno a příšerný nepořádek. Volám policii: *Potřebujeme zákazovou pásku kolem hnízda...* a než přivezou ochranný plot, který zařizuje paní Gregorová z Magistrátu už pátým rokem, obstarávám alespoň dostatečné množství rákosu. Nějaký jsme měli ještě uschovaný z loňského roku u krmítek, který přivezl Pavel Benda. Také jsem oslovila Borka Fraňka, který rákosu přivezl naštěstí velké množství. Jenomže i tak se později ukázalo, že rákosu je stále málo. Znovu volám Zdeňkovi Jahodovi: *Musíme to hnízdo dát do pořádku! A to ihned!* Zdeněk totiž každý rok labuškám hnízdo staví a labuškám se jeho hnízdo vždy moc líbí. Každý rok tak mají nové a bezpečné hnízdečko, dostatečně vysoké kvůli případnému vzestupu vodní hladiny, a široké, aby se do něj pohodlně vešly obě labutě.

Dne 5. července se konečně vyklubalo z osmi vajíček sedm labuťátek. To je zatím rekordní počet mláďat! A začaly mega starosti. Všude kolem hnízda bylo bláto a zase jen bláto. Moje zlatá pomocnice Věruška

Smolíková, která pravidelně bláto vyhrabávala a s ním také veškerý nepořádek, co se všude nacházel, se bála jít ke hnízdu, aby ji labutě nenapadly. Říkala jsem jí: *Nebojte se. Když jste se mnou, nebudou vás napadat. Už jsem labutím říkala, že se to musí vyčistit. To víte, že souhlasily.* Připlaval nás zkontrolovat samec. Díval se na nás a já mu říkám: *Musíme to udělat miláčku, viš, pro bezpečí miminek.* Říkala jsem vám to, pamatuješ? *Aby se v tom blátě labuťky neutopily.* Rozumně se na mě díval, jako vždy, když s nimi mluvím. To víte, že mi rozumí. Chvilku se díval a pak šel za samičkou na hnízdo. Labutí pár hnízdo chvilku upravoval a vůbec si nás nevšímal. Tak to bylo

vždy, když jsme k nim chodily. Věruška měla krásný zážitek, chlubila se rodině a labutě ji vůbec nenapadly.

Dalším problémem bylo hnízdo. Hnízdo bylo třeba upravit, a to kolmo na druhou stranu, směrem ke břehu, což bylo hodně náročné. Ale povedlo se nám to a představte si, že to labutě pochopily. Začaly tudy svá mrňata vodit a na druhou stranu hnízda si ani nevzpomněly, věděly, že je nebezpečná. Stávalo se, když se labuťky vyklubaly z vajíček, že jsem k rybníku chodívala i v pozdních večerních hodinách, což dělám dodnes. Také jsem s nimi několikrát zůstala přes noc, protože jsem o ně měla strach, aby se

Pokračování na straně 54, 55 >

zase něco nestalo. A představte si, že i samec spával na hnízdě. To se mi moc líbilo. S úklidem jsme pokračovaly pod vrbou, kde bylo potřeba vyhrabat všechno proutí napadané ve vodě a další nepořádek. Tahat to proutí z vody, to je sakra dřina. Nejdříve jsem to dělala sama a pak Věrka. Z vyhrabaného proutí jsme udělaly krásné molo pro kačenky. Moc se jim líbilo a pořád na něm bylo plno.

Když jsme zase jednou uklízely, připojil se k nám Jiří Koliba a jeho sestra Jitka. Byli jsme na fyzickou práci čtyři a musím říct, že jsme prima spolehlivý tým. Potom bylo potřeba důkladně upravit cestu do vody a z vody na břeh, kam se labutě chodily pást. Cestička byla silně zarostlá. Oslovila jsem Jirku, že máme opět problém. Ten labutím cestu bezvadně vyčistil, pomohla mu i Jitka, a tak malé labuťky mohly krásně a bezpečně nahoru i dolů, což náležitě ocenily. To byste koukali, jak si bezpečně řapkaly.

Stále jsme prováděli i další práce, kterých bylo opravdu hodně. Pořád tam bylo co dělat.

Najednou se objevila samička kachny divoké, za sebou deset maličkých káčátek... To na rybníce také ještě nebylo. Ale měla problém, hledala místo, kam by se s nimi uchýlila. Brávala je na labutí hnízdo, když labutě byly na vodě. Přemýšlely jsme s Věrkou, co kdybychom jim něco někde vytvořily. Nikde není žádná rovinka, pod převisy břehů se nedá dostat, jedině snad člunem. Chtěla jsem káčátka vzít do stráně, jenomže to taky nešlo, protože by káčátka padala dolů, a navíc ty křoviny jsou husté a samé trní.

Kačenku napadlo vyzkoušet ostrůvek, ale nebyl to dobrý nápad. Na ostrůvku byl kousíček zeminy, tak si možná myslela, že to bude dobré, jenomže káčátka se začala propadat mezi dráty a pak doslova bojovala o život, jak se snažila dostat se zpět. Nakonec jich vyplavalo jenom osm. Nedovedete si představit, co jsem prožívala. Hned jsem volala SOS Pavlovi Bendovi: *Na ten ostrůvek se musí dát aspoň rákos*. Pavel koupil nějakou krytinu, přijel Zdeněk Jahoda, zavolala jsem i Davidovi Bourovi, obětovala jsem rákos, který jsem měla jako dekoraci u krmitéku, a také pan Kyjovský přivezl hodně bambusu. A tak se ostrůvek mohl alespoň na čas zabezpečit. Věřím, že se v budoucnu opraví lépe. Zdeněk s Davidem ostrůvek pokryli, jak nejlépe šlo. Ta kačenka to musela pozorovat, protože když byl na rybníce klid, a to byste museli vidět, rychle k ostrůvku plavala, jako kdyby věděla, že už tam může. Od té doby tam s káčátky zůstávala.

Jinak mám s ptačími obyvateli rybníka krásné a neuvěřitelné zážitky.

To jednou přijdu dopoledne k rybníku, všechno prohlídnu a koukám – samice morčáka velkého s mrňaty. Nejdříve jsem jich viděla pět, najednou osm, jedenáct, a nakonec dvanáct malých morčáků. Druhý a třetí den se ale začal počet mláďat snižovat. Po zkušenostech s pozorováním vodního ptactva na rybníce jsem přesvědčená o tom, že ani ta samice morčáka nemohla najít pro svá mláďata úkryt. Také chodila na hnízdo k labutím a taky se snažila nalézt bezpečné odpočinkové místo v keřích na břehu. Morčáčci za ní nemohli a ona marně hledala jiné

bezpečné a klidné místo. Myslím si, že by nebyl problém pod vybrané převisy břehů nainstalovat nějaké plošiny, aby se tam morčáci a další kačenky mohli schovat. Je tam klid a lidi se do těch míst nedostanou.

Labuťky nám krásně rostly, bylo jich stále sedm, ale přesto jsem o ně měla pořád strach. I přes veškerou ochranu a velkou péči o ně, jedna labuťka zahynula. Vůbec jsem to nemohla rozdýchat. Bylo po radosti, protože labutě jsou pro mě vším. Ony to vědí. Děkuji jim, že mě mezi sebe přijaly, daly mi tu možnost, že s nimi můžu být u hnízda, i když mají na hnízdě vajíčka nebo už malé labuťky. Nikdy mě nenapadly a myslím, že jsou rády, že jsem tam s nimi. Ony vědí, že je chráním, vůbec si mě nevšímají a snad jim poskytují svou přítomností klid a jistotu. I když bych tam mohla být, kdy se mi zachce, chodím k nim, jedině když je třeba technická úprava hnízda, vyhrabat bahno nebo třeba napadané větve na hnízdě. Pořád si s nimi povídám, takže mě poznají i podle hlasu, a když jim něco vyprávím, tak mě poslouchají, ani se nehnou. Nevolám na ně, i když vím, že by za mnou přišly. Jenom třeba v případě, že samce někdo šikanuje nebo týrá, což se bohužel opravdu stávalo. Bylo to příšerné. A protože jsem si dovolila chránit labutě před tím, aby pro někoho nebyly hračkou či zábavou, stala jsem se v celém Česku „hvězdou“, která na sociálních sítích získala vulgární označení, a to dokonce se třemi červeně blikajícími vykřičníky. Na druhou stranu jsou u rybníka, a nejen tam, i lidé, kteří mě podporovali a říkali: *Máte naši podporu, taky jsme se už nemohli dívat, jak někdo labutím ubližuje a jak se k vám někteří lidé chovají...*

Je také hezké sledovat, jak lidé přinášejí krmení pro ptactvo a jak krmí tím, čím se krmí má. Lidí s nevhodným krmivem přichází stále méně a méně a ti ostatní si většinou dají říci. Jsou lidé, co se při upozornění na nevhodné krmení omluví, ale jsou i takoví, kteří bohužel pro výběr slov a nadávek nejdou daleko.

Tím nevhodnějším krmením jsou ovesné vločky. Už i děti vědí, že vločky jsou prostě nejlepší. Jejich radost a rozzářené oči při

- > krmení a pozorování labutí jsou úžasné. Stalo se také, že někteří návštěvníci donesli celé balení vloček, 20 kusů. Občas někdo zpestří labutí jídelníček zeleninou.

Poslední den v roce slaví lidé o sto šest, ale pro labutě a další opeřené přátele je tento den tím nejhorším.

Ještě než se objeví první rachejtle, běžím k rybníku. Už ve večerních hodinách byl u rybníka velký hluk, naproti v restauraci řvala hudba, auto vedle auta a lidi se nechovali zrovna tiše. Křičeli a hulákali na sebe, mezi nimi děti, některé plakaly, ale to dospěláky moc nezajímalo. Jak by je pak mohly zajímat labutě! Užívali si jenom kravál. A čím větší, tím lépe. Parta kluků mlátila do zábradlí klacky, všudypřítomný rámus umocňovaly bouchající kuličky.

Labutě si za celý den moc neodpočinuly, jinak by byly už v devět hodin na hnízdě v náručí snů.

K rybníku přišli dva kluci a hned začali vynadávat z tašky rachejtle. Přišla jsem k nim a řekla, aby šli jinam. Mlčky sbalili „rámusící hvězdičky“ do tašky a odešli směrem k parku. Náhle na druhé straně rybníka zahlédnu pohyb. Rozsvítím baterku, blikám a vidím děti, menší i větší. Odešly. Zatím tedy dobrý.

Začal ohňostroj a začalo peklo v ptačí říši. Kachny vyletovaly pět metrů vysoko, některé odletěly, jiné se stáhly ke břehu. Obávala jsem se, aby labutě také neodlétly pryč. Mluvila jsem na ně, ale když slovo dostaly dělobuchy, byly neskutečně vyděšené. Malé labuťky se rozprchly každá jinam a přitom

zoufale pískaly. Dívala jsem se za nimi, abych věděla, kam mizí, a byla vzteky bez sebe. Nakonec je labutí rodiče sehnali dohromady a labutí rodinka společně hledala úkryt. Schovala se pod převis, kam jsem za nimi nemohla. Běžela jsem k hnízdě a začala je potichu volat. Labutě pomalu plavaly ke mně, a když se uklidnily, šly pomalu na hnízdě. Samec byl s nimi. Domů jsem šla až v pět hodin ráno.

Zlobila jsem se. Moc. Toto si snad může dovolit jen ten, kdo nemá vůbec žádný vztah k přírodě.

Druhý den lidé řešili problémy se svými domácími zvířaty, diskutovali o zákazech zábavné pyrotechniky, ale na labutě se nezeptali.

Překvapilo mě, že v parku na Mariánské louce, kde je mnoho zpěvného ptactva, byl tak silný ohňostroj, že rakety lítaly hodně vysoko nad stromy a zněly salvy dělobuchů. Proč zde, a také i u rybníka, není používání pyrotechniky zakázáno?

Bělostné peří labutí je také magnetem pro turisty a každý návštěvník Zámeckého rybníka či jen pouhý kolemjdoucí je labutí rodinkou okouzlen a nemůže se na ni vynadávat. Snad ono kouzlo přispěje k další ochraně zdejšího labutího ráje.

Mé velké poděkování, kromě kolegů již uvedených v textu, si zaslouží:

David Boura

za úpravu ostrůvku a další práce

Jakub Kyjovský a jeho tatínek

za pomoc a ochotu pomáhat

Městský útulek

za pomoc při ochraně labutí, vždy přijedou

Naděžda Moučková, Magistrát města

Děčín, za ochotu pomáhat labutím

Pavla Gregorová, Magistrát města Děčín,

za ochotu pomáhat labutím

Jiří Koliba a jeho sestra Jitka

za fyzickou práci, kterou je nutno udělat pro bezpečí labutí, a za krmivo pro labutě

Jarmila Jermolinová

za krmení labutí a za pomoc u krmítek

Martina Strnadová z hotelu Faust

za poskytnutí nezbytného zázemí

MVDr. Markéta Grešíková

za sponzorství krmiva pro ptactvo

Karolína Kostecká a její rodina

za ochranu labutí, každodenní návštěvu

a přikrmování a za vytvoření

nového ostrůvku pro vodní ptactvo.

Děkuji všem ostatním lidem za podporu a za starost o labutě.

Helena Tomšíková

Foto: H. Tomšíková

ÚHYN SÝČKA OBECNÉHO VE VYSOKÉ LÍPĚ

Sýček obecný (*Athene noctua*) je drobná sova z čeledi puštíkovitých. Jedná se o kriticky ohrožený druh, jehož počty v druhé polovině minulého století, resp. tisíciletí dramaticky klesly. Jeho situace je natolik vážná, že pro něj byl v České republice vypracován dokonce záchranný program. Kdysi nejhojnější sova naší republiky balancuje na hraně úplného vymizení. Aktuálně se počty hnízdních párů pohybují okolo 100 párů pro celou naši republiku! Bohužel na Děčínsku a Šluknovsku zcela vymizel a poslední pozorování je z Děčína z roku 2014 (Benda). V odborné literatuře a kruzích bylo k záchraně tohoto „Ptáka roku 2018“ napsáno a vyřčeno mnoho. Přesto ty nejjednodušší způsoby a zásady ochrany této kdysi nejběžnější sovy stále selhávají. Jedná se bohužel i o případ jedince, který utonul ve Vysoké Lípě v katastru obce Jetřichovice.

Přirozená zvědavost v kombinaci s životem v blízkosti lidských sídel se stala pro tuto sovu zavalitého těla osudnou. A jako již mnohokrát byla na vině nezabezpečená vodní nádrž (viz foto). K nálezu došlo dne

19. 3. 2025 u jednoho z rodinných domů ve výše uvedené lokalitě. Přesné datum úhynu není známo, ale nebude starší jak jeden týden od nálezů. Mladý samec byl okroužkovaný. Reportem z kroužkovací sta-

nice bylo zjištěno, že se jednalo o jedince kroužkovaného v roce 2023 v Německu, ve vzdálenosti 69 km vzdušnou čarou od místa, které se pro něho stalo smrtící pastí. Jednalo se však s velkou pravděpodobností o ptáka vypuštěného z umělého či poloumělého chovu, neboť sýčkové v Sasku již pravděpodobně v přírodě nehnízdí. Apelujeme prosím na naše okolí. Šiřme kolem sebe osvětu, která řadu těchto všudypřítomných a pro běžnou veřejnost na první pohled neviditelných nebezpečí eliminovat. Nejedná se v daných případech pouze o životy sýčků, ale i o existenci jiných ptačích druhů a zvířat. Všechny probíhající kampaně jsou dostupné na webových stránkách ČSO.

Jiří Hykl

Foto: I. Jelínek Ihnatuk

**Kroužkovací stanice Národního muzea,
Hornoměřcholupská 34,
102 00 Praha 10 - Hostivař**

email: krouzkovaci.stanice@nm.cz
telefon: +420 271 961 256

Děkujeme za ohlášení okroužkovaného ptáka. Níže najdete podrobnosti týkající se kroužkování a zpětného hlášení. Pokud je některý z uvedených údajů chybně uveden, dejte nám, prosím, vědět.

Kovový kroužek DEH IA216346

Kroužkování

Druh: sýček obecný (*Athene noctua*)
Pohlaví, věk: samec (M), letošní (1K)
Status: neznámý/nezaznamenaný
Datum, čas, přesnost: 24.8.2023,12:00:00, přesně
Místo: Polenz, Sachsen, [DESN], Germany
Poznámka k místu:
Souřadnice: 51,12 13,46 / 51°7N 13°27'E
Přesnost souřadnic: v okruhu 5 km
Biometrika:
Kroužkovatel: HIDDENSEE VW, DEH

Zpětný odchyt

Druh: sýček obecný (*Athene noctua*)
Pohlaví, věk: neznámé (U), loňský či starší (+1K)
Status: neznámý/nezaznamenaný
Datum, čas, přesnost: 19.3.2025,--:-- , přesně
Místo: Jetřichovice (Vysoká Lípa) [DC], Ústecký kraj, [CZ18], Česká republika
Poznámka k místu:
Souřadnice: 50,86 14,35 / 50°51N 14°21'E
Přesnost souřadnic: v okruhu 5 km
Kondice: čerstvě mrtev (méně než 1 týden) (2)
Okolnosti: utopen v malé vodní nádrži (sud, bazén, ...) (49)
Biometrika:
Verifikace KS: ANO
Nálezce: Valášek Martin

Vzdálenost: 69 km, Směr: 114 °, Uplynulý čas: 572 dní

POZOROVÁNÍ SLAVÍKA MODRÁČKA STŘEDOEVROPSKÉHO V LABSKÝCH PÍSKOVČÍCH

Dne 8. 5. 2025 jsme společně navštívili přírodní rezervaci Olešský rybník v Labských pískovcích. Při této příležitosti jsme u rozsáhlejšího porostu rákosu obecného v západní části rezervace vyzkoušeli hlasovou provokaci slavíka modráčka středoevropského (*Luscinia svecica cyaneacula*). Tento druh se v České republice šíří a v Ústeckém a Libereckém kraji hnízdí na řadě lokalit, a to i poměrně nedaleko Labských pískovců. Zatím asi nejbližší hnízdí v ptačím parku Mnišské louky u České Lípy, kde pravidelně hnízdí několik párů a pravděpodobně také v přírodní rezervaci Velký rybník u Rybniště, kde jeho výskyt v hnízdní době prokázal Ivan Mikuláš (Mikuláš 2021).

Po chvíli zvukové provokace se ozval samec modráčka. Intenzivně zpíval a postupně se k nám přibližoval až na cca 2 metry. Velmi dobře jsme si ho mohli prohlédnout a pořídít alespoň dokumentační fotografie. Velmi nápadná byla výrazná žlutá barva jeho ústní dutiny patrná při zpěvu. Zpíval také v letu nad porostem rákosu, při kterém

roztahoval ocasní péra do vějíře. Abychom omezili jeho stresování, přestali jsme po cca 10 minutách pouštět hlasové provokace a z lokality odešli. Po 14 dnech jsme lokalitu znovu navštívili, ale modráčka jsme již nezaznamenali. Jedná se o první zjištění slavíka modráčka středoevropského v Labských pískovcích spadající již do hnízdního období, což naznačuje možnost jeho hnízdění na této lokalitě. Bude dobré se tomuto druhu na této lokalitě věnovat i v příštích letech a snad se podaří i prokázat jeho hnízdění.

Kromě pozorování z roku 1999 se vztahují všechna níže uvedená zjištění do oblasti mimo Labské pískovce, i když se jedná o lokality, které jsou k poloze Labských pískovců velmi blízko.

Přehled dosud známých pozorování: MICHEL (1925) udává, že v letech 1891–1893 získal několik jedinců slavíka modráčka tundrového (*L. s. svecica*) chycených u ústí Jílovského potoka do Labe. U slavíka modráčka středoevropského (*L. s. cyaneacula*) udává častější zastížení v době tahu v údolí

Labe a řídce v údolí Jílovského potoka. V roce 1889 hnízdil podle MICHELA (1896) 1 pár u Podmokel (dnes součást Děčína) při ústí Jílovského potoka do Labe, kde nevyločil i možnost jeho častějšího hnízdění na této lokalitě. Později však napsal, že hnízdění nebylo nikdy potvrzeno (MICHEL 1925). Dne 10. 4. 1999 pozorován samec u Bynovce (Rohlík).

Pavel Benda, Juraj Kmeť

Foto: J. Kmeť

Literatura:

Michel J. (1925): Tiere der Heimat. *Děčín*: 189 pp.

MICHEL J. (1896): Ornithologisches aus dem Elbthale II. *Nordböh. Vogel – und Geflügel-Zeitung* 9 (7): 53-56, (8): 61-63, (9): 69-71).

Mikuláš I. (2021): Akustický monitoring na Velkém rybníku a rybníku Světlík v roce 2020 odhalil i chřástala kropenatého. *Zpráva Ornitologického klubu při Labských pískovcích*, 17/2021: 22-23.

HUSY NA SKALÁCH VE HŘENSKU V ROCE 2025

I v letošním roce jsem se věnoval monitoringu výjimečného fenoménu Česko-saského Švýcarska, a to výskytu hus velkých (*Anser anser*) v hnízdní době na skalách v okolí Hřenska. Kolegové v Saském Švýcarsku již opakovaně prokázali jejich hnízdění na pískovcových skalních objektech. V oblasti Hřenska se husy velké vyskytují na skalách již od roku 2021 (viz souhrn Benda 2024). Bohužel zatím bez důkazu hnízdění. Ani rok 2025 nepřinesl v tomto ohledu rozuzlení a hnízdění na skalách nebylo na české části Labských pískovců dosud prokázáno. Tak jako v roce 2024 byly páry hus (většinou se jednalo o dva páry) opakovaně pozorovány postávající na skalních objektech podél silnice vedoucí k hraničnímu přechodu či přeletující z jednoho skalního objektu na druhý za hlasitého kejhání. První záznam je z 20. 3. a poslední z 27. 5., kdy byl ještě pozorován soudržný pár.

Pavel Benda

Foto: P. Benda

Literatura:

Benda P. (2024): Husy na skalách ve Hřensku v roce 2024. *Zpravodaj Ornitologického klubu při Labských pískovcích*, 20/2024: 43.

ZAJÍMAVÉ HNÍZDO JIŘIČKY OBECNÉ V DĚČÍNĚ

Jiříčka obecná (*Delichon urbicum*) patří v naší oblasti k pravidelným hnízdním druhům striktně vázaným na lidské stavby. Ale i tento relativně běžný druh dokáže překvapit. Čas od času se objeví hnízdo buď netypicky umístěné (Benda 2024), nebo s netradičně umístěným vletovým otvorem (Juda 2024). V roce 2025 jsem při kontrole kolonie břehulí říčních v Děčíně u hlavního nádraží, kde břehule hnízdí v drenážních rourách vysoké zdi, našel hnízdo, kde jiříčky měly vletový otvor přímo v tělese hnízda bez kontaktu se zdí, na které bylo hnízdo umístěno. Hnízdění zde zdárně proběhlo. Je tedy dobré občas prohlédnout hnízda i tohoto běžného druhu, neboť i on dokáže překvapit.

Pavel Benda

Foto: P. Benda

Literatura:

Benda P. (2024): Zajímavý způsob umístění hnízda jiříček obecných (*Delichon urbicum*) v Děčíně. *Zpravodaj Ornitologického klubu při Labských pískovcích*, 20/2024: 39–40.

Juda J. (2024): Pokud se i mistr tesař utne aneb co se může i jiříčce stát... *Zpravodaj Ornitologického klubu při Labských pískovcích*, 20/2024: 40–41.

DĚTSKÁ PRÁCE NATURGESCHICHTE DER VÖGEL (1858–1860) PRINCEZNY FELICIE RADZIWIŁŁ (1849–1930) V ARCHIVU V DĚČÍNĚ

Felicie Radziwiłł (v polské části rodiny známá jako **Felicja**) se narodila 25. 2. 1849 v českých Teplicích. Byla dcerou Bogusława Fryderyka knížete (německy *Fürst*) Radziwiłła (1809–1873). Ten patřil k tzv. berlínské větvi známého litevsko-polského rodu knížat Radziwiłłů a jeho matkou byla pruská princezna Luise (1770–1836), z rodu von Hohenzollernů, neteř v Německu slavného, ale v Čechách a Polsku neslavného, pruského krále Fridricha II. Velikého (1712–1786). Kníže Bogusław Radziwiłł byl velkým pozemkovým vlastníkem, aktivistou v charitativní oblasti, méně politikem a ze zájmu ornitologem. Jeho krátký životopis je v knize *Die Ornithologen Mitteleuropas* (Gebhard 1974), protože byl majitelem ceněné sbírky ptáků, která se nacházela v zámku Radziwiłłów, zvaném z francouzštiny *Hôtel de Radziwiłł*, na ulici Wilhelmstrasse 77 v Berlíně. Tato sbírka, chválená jako dobře vedená a popsána, byla 13. 6. 1851 navštívena účastníky 5. sjezdu německých ornitologů (Baldamus 1852). Nacházel se v ní tehdy mimo jiné jeden ze dvou drozdů bledých (*Turdus pallidus*), kteří byli dosud v České republice prokázány a byli uloveni Wenzelem Kochem u vesnice Ehmet v západních Čechách (Palliardi 1852, Mlíkovský 2010), a také dva zedníčci skalní (*Tichodroma muraria*) ze Saského Švýcarska (Baldamus 1852). Sběrka sloužila i dlouho po smrti majitele jako zdroj informací pro ornitologické publikace o avifauně Braniborska (hlavně Schalow 1919). Matka Felicie, **Leontine Gabrielle** hraběnka (něm. *Gräfin*) **von Clary und Aldringen** (1811–1890), patřila k přední rodině německé aristokracie v Čechách a celém Rakousku, která vlastnila četná panství, včetně největšího v Teplicích, kde se nacházel rodový zámek (dnes sídlo Regionálního muzea v Teplicích).

Právě díky tomu, že Felicie měla otce ornitologa a patřila do rodu von Clary und Aldringen z Teplic, vlastní Státní oblastní

archiv v Litoměřicích, Státní okresní archiv Děčín v současné době zajímavé dětské dílo Felicie. Jedná se o ručně psaný a ručně svázaný sešit, který obsahuje 56 zapsaných stran. Na páté straně je hrdě nazván **Naturgeschichte der Vögel**, což je pravděpodobně název celého díla a lze jej do češtiny přeložit jako „Přírodní historie ptáků“. Na první straně je název oddílu: **I. Abtheilung, Europäische Vögel** s datem 8. 12. 1859. Na druhé straně po titulní straně se nachází věnování slavnému německému přírodovědci **Alexandru von Humboldtovi** (1759–1859), známému rodiny Radziwiłłů, který navštěvoval jejich sídla v Berlíně a Antoníně. Na deskách je poznámka od Alfonse Clary-Aldringena z roku 1931, ze které vyplývá, že dopis Humboldta princezně Felicii byl už v jeho době bohužel ztracený. Pokud takový dopis von Humboldta existoval, musel být odeslán jako odpověď na část práce, která mu byla zaslána, protože byla dokončena několik měsíců po smrti slavného přírodovědce, který zemřel 6. 5. 1859. Možná to tedy byla jen krásná rodinná legenda. Celý sešit byl napsán v letech 1858–1860 (krajní data zápisů jsou 13. 7. 1858 a 5. 2. 1860), tedy v době, kdy autorce bylo pouhých 9–11 let! U osmi dat je uvedena informace „Berlin“, což znamená, že celý sešit pravděpodobně vznikl ve výše zmíněném rodinném zámku *Hôtel de Radziwiłł* na ulici Wilhelmstrasse 77 v Berlíně. Sešit, jak se na „dílo“ s tak vážným názvem sluší, je rozdělen do pěti dílů (*Band*), z nichž první tři jsou rozděleny na dvě části (*Theil*), ostatní mají pouze jednu část. V obsahu na třetí straně sešitu je však rozdělení jiné, celek má pouze tři části (*Theil*) a 9 z 44 ptáků popsaných v sešitu zde chybí. Zapsaná data naznačují, že jednotlivé části sešitu nevznikaly chronologicky, ale byly svázané až po dokončení celého díla. Každá kniha začíná krátkou předmluvou (*Vortwort*). Celkem je stručně popsán (jednou až několika větami) vzhled a biologie

44 druhů ptáků (výjimečně rodu). Sešit ilustruje 16 (15 barevných) kreseb, z nichž několik je jeho předností, protože nejen dobře zachycují vzhled ptáků, ale i jejich životní prostředí. Práce dobře ukazuje, jak moc se dodnes změnila vědecká nomenklatura a systematika ptáků. Tehdy byly mnohem jednodušší, např. slavík se jmenoval (*Motacilla luscinia*), rehek zahradní (*Motacilla phoenicurus*), králíček obecný (*Motacilla regulus*), červenka (*Motacilla rubecula*) a střízlík (*Motacilla troglodytes*). Vrabec domácí se jmenoval (*Fringilla domestica*) a kanárek (*Fringilla canaria*). Jednoduché byly vědecké názvy datlovitých ptáků: datel černý se jmenoval *Picus martius*, žluna zelená (*Picus viridis*) a strakapoud velký (*Picus major*) (Felicie tento název mylně přiřadila také strakapoudovi malému, což je její jediná chyba v této nomenklatuře, která je obtížná nejen pro děti). Změnily se také některé německé názvy druhů. Nejvíce mě překvapily: *Blauspecht* – doslova „modrý datel“ je brhlík lesní, a *Mauerspecht* – doslova „zedný datel“ je zedníček skalní. Samostatně byly popsány bílé vlaštovky (*Weissen Schwalben*), které měly být větší než běžné vlaštovky a mít zcela bílé peří. Pravděpodobně se jednalo o albinotické vlaštovky obecné, které jsou u tohoto synantropního druhu relativně snadno pozorovatelné a jako kuriozity se dostávají do sbírek ptáků. Bohužel, navzdory nadějším jsem v sešitu nenašel žádné faunistické údaje, zejména ty, které jsem očekával z okolí Antonína v Polsku (bývalé sídlo knížat Radziwiłłů, od kterého bydlím pouhých 15 km) nebo z Čech. Ale to se od tak mladé autorky nedalo očekávat. Sešit je památkou na její ornitologickou vášeň, talent a pracovitost.

O pozdějším životě Felicie je bohužel známo velmi málo, nejvíce informací v polštině obsahuje biografie jejího bratra Ferdinanda knížete Radziwiłła (Wanke 2021). Stejně

Pokračování na straně 61 >

> jako drtivá většina žen své doby zůstávala ve stínu mužů své rodiny. V prosinci 1872 se zasnoubila a 5. 6. 1873 se v kapli velkostatku Ferdinanda v Antoníně (tehdejší Prusko a Německo) provdala za **Maria Carlose Richarda, 5. kníže (Fürst) von Clary und Aldringen** (1844–1920). Její manžel byl zároveň jejím bratrancem prvního stupně, protože Leontine Gabrielle (matka Felicie) a Edmund Moritz von Clary und Aldringen (1813–1849, otec Maria Carlose Richarda) byli sourozenci. Tchán a zároveň strýc Felicie – **Edmund Moritz**, od roku 1831 **4. kníže von Clary und Aldringen**, majitel panství Teplice a politik – je dnes známý milovníkům současného národního parku České Švýcarsko jako osoba zasloužilá v turistickém zpřístupnění a zvelebení tohoto území, mimo jiné jako zakladatel slavného zámečku Sokolí hnízdo z roku 1881 u Pravčické brány (od roku 1882 veřejně přístupný hotel a restaurace) a v letech 1881–1890 řídil práce na zpřístupnění soutěsky v údolí řeky Kamenice turistům, pojmenované po něm Edmundova soutěska. Felicie, která od svatby nosila titul **princezny (Fürstin) von Clary und Aldringen**. Celý svůj život prožila v Teplicích. Porodila a vychovala dvě děti: dceru Marii 19. 9. 1874 a syna Johannese 11. 8. 1878. Z biografie jejího bratra Ferdinanda (Wanke 2021) víme, že byla veselá, silně věřící, věnovala se charitativní činnosti a zdůrazňovala svůj polský původ, mimo jiné v roce 1902 zaslala protestní báseň německému císaři Wilhelmovi

II. po jeho protipolském projevu. Hodně cestovala, hlavně do Ferdinandových majetků v částech Polska, okupovaných Německem (téměř každý rok do Antonína ve Velkopolsku) a Ruskem (v letech 1903 a 1914 do Ołyky na Volyni), ale také mj. do Svaté země (1889), Říma (1899) a Lourdes. Ovdověla 25. 3. 1920. Zemřela 7. 12. 1930 v rodných Teplicích.

Za zpřístupnění předmětné práce srdečně děkuji panu Ottovi Chmelíkovi ze Státního oblastního archivu v Litoměřicích, Státního okresního archivu Děčín.

Paweł T. Dolata
p.dolata@op.pl

Popisky k obrázkům:

14 – První strana 2. části (*Zweiter Theil*) 1. knihy (*Erster Band*) z roku 1858 práce *Naturgeschichte der Vögel* devítileté Felicie Radziwiłł o šoupálkovi a žluvě hajní. Státní oblastní archiv v Litoměřicích, Státní okresní archiv Děčín. Fot. Otto Chmelík

15 – Druhá strana 2. části (*Zweiter Theil*) 1. knihy (*Erster Band*) z roku 1858 práce *Naturgeschichte der Vögel* devítileté Felicie Radziwiłł s kresbami hýla obecného a žluvy hajní. Státní oblastní archiv v Litoměřicích, Státní okresní archiv Děčín. Fot. Otto Chmelík

20 – První strana 1. části (*Erster Theil*) 2. knihy (*Zweiter Band*) z roku 1858 práce

Naturgeschichte der Vögel devítileté Felicie Radziwiłł s kresbami. Státní oblastní archiv v Litoměřicích, Státní okresní archiv Děčín. Fot. Otto Chmelík

Archiv:

Státní oblastní archiv v Litoměřicích, Státní okresní archiv Děčín, pracoviště Podmokly, Rodinný archiv Clary-Aldringenů, Teplice, 1416–1948, inv. č. 693, Felicie Clary-Aldringen, roz. Radziwiłł, choť Carlose Clary-Aldringen (1849–1930), *Naturgeschichte der Vögel*.

Literatura:

Baldamus E. (1852): Auszug aus dem Protokolle der fünften Versammlung deutscher Ornithologen. Naumannia. Archiv für die Ornithologie, vorzugsweise Europa's, 2, 1: 88–89.

Gebhard L. (1964): Die Ornithologen Mitteleuropas. Brühlscher Verlag, Gießen.

Mlíkovský J. (2010): On historical records of *Turdus pallidus* and *Turdus obscurus* (Aves: Turdidae) from the Czech republic. *Sylvia*, 46: 149–156.

Palliardi A. A. (1852): Systematische Uebersicht der Vögel Böhmens. Carl Wilhelm Medau, Leitmeritz.

Schalow H. (1919): Beiträge zur Vogelfauna der Mark Brandenburg. Deutsche Ornithologische Gesellschaft, Berlin.

Wanke E. (2021): Ferdynand książę Radziwiłł (1834–1926). Życie i działalność. Wydawnictwo DIG, Warszawa, edition La Rama, Bellerive-sur-Allier.

obr. 1

obr. 2

obr. 3

ČIŠTĚNÍ BUDEK U ZÁMECKÉHO RYBNÍKA A NA MARIÁNSKÉ LOUCE

V sobotu 14. prosince 2024 proběhla tradiční akce spojená s údržbou hnízdních budek u Zámeckého rybníka a na Mariánské louce v Děčíně. O tyto lokality pečujeme již několik let systematicky a pravidelné čištění se stalo nejen součástí ornitologického monitoringu, ale také důležitým prvkem environmentální výchovy. Do akce se zapojili současní, ale i bývalí žáci ze ZŠ a MŠ Děčín III. Účast bývalých žáků mě obzvláště těší a jsem rád, že jejich zájem neskončil s jejich koncem docházky na ZŠ.

Při čištění jsme zjistili, že hnízdní dutiny byly v uplynulé sezoně nejčastěji obsazeny sýkorou koňadra (*Parus major*). Několik budek pak sloužilo také brhlíku lesnímu

(*Sitta europaea*). Přesný přehled obsazenosti jednotlivých budek je uveden v soupisu pod článkem.

Tato akce představuje významný nástroj výchovy dětí k porozumění přírodě. Údržba budek podporuje zájem žáků o život v jejich okolí a podílí se u nich na rozvoji citlivého přístupu k ochraně přírody.

Všem dětem patří velký dík za podílení se na této aktivitě.

Park při Zámeckém rybníku

Budka č. 1 – neobsazená

Budka č. 2 – budka chybí

Budka č. 3 – sýkora koňadra

Budka č. 4 – budka chybí

Budka č. 5 – sýkora koňadra,

(2 uhynulá ptáčata v hnízdě)

Park Mariánská louka

Budka č. 1 – sýkora koňadra,

(1 uhynulé ptáče v hnízdě)

Budka č. 2 – sýkora koňadra

Budka č. 3 – sýkora koňadra

Budka č. 4 – brhlík lesní

Budka č. 5 – sýkora koňadra

Budka č. 6 – sýkora koňadra

Budka č. 7 – sýkora koňadra

Budka č. 8 – budku nelze otevřít

Budka č. 9 – brhlík lesní

Lukáš Bartoň

Foto: M. Suržinová

Sýkora koňadra

VÍTÁNÍ PTAČÍHO ZPĚVU V ČESKÉM ŠVÝCARSKU 2025

První květnová sobota patřila v našem regionu tradičně ranní ornitologické vycházce pro veřejnost nazvané **Vítání ptačího zpěvu v Českém Švýcarsku**, kterou pořádá Správa NP České Švýcarsko ve spolupráci s naším ornitologickým klubem. I přes poměrně chladné počasí a ne úplně příznivou předpověď se nakonec sešlo téměř dvacet velkých i malých zájemců o ornitologii. Ti se v doprovodu Martina Valáška, zoologa Správy NP, vydali na tradiční trasu od parkoviště u budovy Správy NP v Krásné Lípě po polních cestách, přes částečně podmáčenou louku až k hranici regionálně významné ornitologické lokality přírodní rezervace Velký rybník.

Ještě před vlastní vycházkou představil Martin Valášek tradiční kampaň České společnosti ornitologické „Pták roku“, kterým se v roce 2025 stal konipas horský, vyskytující se poměrně hojně také v ptačí oblasti Labské pískovce, zejména v okolí vodních toků v národním parku České Švýcarsko. Česká společnost ornitologická je zároveň

také koordinátorem celostátní kampaně Vítání ptačího zpěvu, do které se v našem regionu zapojujeme touto exkurzí každoročně (s výjimkou covidové pauzy) již od roku 2006. V rámci úvodní části měli účastníci také možnost seznámit se s propagačními materiály s ornitologickou tematikou vydávanými jak Správou NP, tak Českou společností ornitologickou. Řada účastníků si pak tyto materiály také odnesla z exkurze domů.

Poté se již účastníci vydali na komentovanou vycházku, během které se podařilo pozorovat nebo zaslechnout 38 ptačích druhů v celkovém počtu 91 jedinců. Během několika zastávek si účastníci také vyslechli poutavý výklad Martina Valáška o pozorovaných druzích a využili této příležitosti i k pokládání zvědavých dotazů. Prognóza počasí, jak již bylo uvedeno výše, nebyla zrovna nejpříznivější, ale po nočním dešti vysvitlo slunce a slunečné, i když docela chladné počasí vydrželo prakticky až do konce exkurze, byť na závěr se obloha zase

zatáhla a spadlo i pár dešťových kapek. Podařilo se tak zaznamenat i několik poměrně zajímavých druhů, např. kavku obecnou, strakapouda malého, rákosníka proužkovaného, lindušku luční i lesní nebo chřástala vodního. K zajímavostem patřilo i pozorování luňáka červeného na hnízdě, a to z bezprostřední blízkosti přímo u exkurzní trasy, a zejména pozorování šesti jedinců jeřába popelavého. Tento druh zaznamenáváme při našich jarních vycházkách celkem často, neboť pravidelně hnízdí v rákosinách u Velkého rybníka i nedalekého rybníka Světlík, ale v takto velkém počtu jsme zde jeřáby pozorovali vůbec poprvé za celou historii našich exkurzí. Byla to taková „třešnička na dortu“ letošního Vítání a myslím, že už teď se všichni těšíme na další ročník, kdy zároveň oslavíme 20. výročí této stále velmi populární akce pro širokou veřejnost.

Richard Nagel

Správa NP České Švýcarsko

Foto: R. Nagel

ISLAND 2025

Island je druhým největším ostrovem Evropy s o třetinu větším územím než Česká republika. Obyvatel má podobně jako naše Brno. Roční množství turistů je však přes 2 miliony. Na Islandu bylo zaznamenáno 425 druhů ptáků, z nichž okolo 70 druhů hnízdí. Ptačími raritami, které nezastihnete jinde v Evropě jsou kačka strakatá a hohol islandský.

Island jsem navštívil jako 99 % návštěvníků letecky v první polovině července. Prvním ptačím druhem, který mě vítal na letišti v Keflavíku byl o půlnoci **kos černý** (*Turdus merula*). Všude bylo světlo, neboť je polární den.

První destinaci, kterou jsem navštívil bylo hlavní město Reykjavík. Pokud se vydáte do města ve 4 hodiny ráno jako já, máte město jen pro sebe. Nikde nikdo. Nejprve jsem navštívil jezera Tjörmin a Suðurtjörn. Jaké bylo mé překvapení, že uprostřed

města narazím na **labuť zpěvnou** (*Cygnus cygnus*) a **hvízdáka euroasijského** (*Mareca penelope*). Také je zde kolonie **rybáka dlouhoocasého** (*Sterna paradisaea*). S tímto druhem se posléze setkám ještě na mnoha dalších místech. Je to také jediný druh rybáka, který na ostrově hnízdí. Další mé kroky míří na mořské pobřeží. Tam pozoruji **kajku mořskou** (*Somateria mollissima*), **alkouna obecného** (*Cephus grylle*) a **kulíka písečného** (*Charadrius hiaticula*). Co je pro Středoevropana nezvyklé, že na trávnících uprostřed města narazí na **drozda cvrčalu**

(*Turdus iliacus*), který ho nechá přiblížit na několik málo metrů. U nás zimní host, který patří k plachým druhům. Nad hlavou mi přelétá **čečetka zimní** (*Carduelis flammea*) a u hřbitova zaslechnu **červenku obecnou** (*Erithacus rubecula*). V ČR jeden z nejběžnějších druhů, na Islandu vzácnost. Hnízdí pouze v oblasti Reykjavíku.

Balíme vše potřebné na 14denní okružní cestu kolem Islandu a vyrážíme půjčenou Dacíí Duster. Mimochodem je to nejprodávanější model roku 2024. Prvním naším cílem je oblast Glymur s druhým nejvyšším vodopádem Islandu. Zde v soutěsce poprvé pozoruji **buňňáky lední** (*Fulmarus glacialis*). Druh podobný racku hnízdí na skalních římsách a na Islandu patří k hojným druhům. Později se s ním setkám ještě mnohokrát.

Naše cesty vedou na západ na poloostrov Snædellsnes, kde navštívujeme útesy se skalní bránou v oblasti Arnarstapi. Krásné místo s krásným počasím, jen těch turistů by mohlo být méně. Zajímavé druhy: **kor-morán chocholatý** (*Gulosus aristotelis*), **racek tříprstý** (*Rissa tridactyla*), **racek mořský** (*Larus marinus*), **alkoun obecný** (*Cephus grylle*). Navečer, již za špatného počasí se zastavujeme na útesech v NP Snafellsjökull a pozorujeme **lišku polární** (*Vulpes lagopus*), respektive jejich asi 5 odrostlých **Pokračování na straně 65, 66, 67** >

Kulík zlatý

Kačka strakatá

mládat. Z ptačí říše pak **alkouna úzkozobého** (*Uria aalge*), **alku malou** (*Alca torda*) a **racka šedého** (*Larus hyperboreus*). Při zpáteční cestě z tohoto poloostrova absolvujeme výstup na ikonickou horu Kirkjufell a míříme do severozápadních fjordů. Tam navštívujeme bezejmenný trojúhelníkový poloostrov u zálivu Kerlingarfjörður. Krásná krajina s jezírky, skalními partiiemi, krásné počasí, bez lidí a se zajímavými druhy: **břehouš černoocasý** (*Limosa limosa*), **koliha malá** (*Numenius phaeopus*), **bělokur horský** (*Lagopus mutus*), **lyskonoh úzkozobý** (*Phalaropus lobatus*), **dřemlík tundrový** (*Falco columbarius*), **kulík zlatý** (*Pluvialis apricaria*), **potáplice malá** (*Gavia stellata*), **chaluha příživná** (*Stercorarius parasiticus*), **husice liščí** (*Tadorna tadorna*), **alkoun obecný** (*Cephus grylle*). Nutno podotknout, že ptačích druhů není na Islandu mnoho, tzn. většina pozorovaných druhů se stále opakuje. Občas narazíte na něco zajímavějšího, ale většinou je to tak do 10 druhů, a pak stále dokola. Ptačí druhy, které jsem pozoroval velice často byly následující: **linduška luční** (*Anthus pratensis*), **drozd cvrčala** (*Turdus iliacus*), **rybák dlouhoocasý** (*Sterna paradisaea*), **vodouš rudonohý** (*Tringa totanus*), **koliha malá** (*Numenius phaeopus*), **kulík zlatý** (*Pluvialis apricaria*), **čečetka zimní** (*Carduelis flammea*) a u moře **kajka mořská** (*Somateria mollissima*). Z dravců hnízdí na Islandu pouze 3 druhy. Nejhojnější je **dřemlík tundrový** (*Falco columbarius*), zastihl jsem ho během naší cesty 3x. Nejzajímavější pozorování bylo ve východní

části ostrova v kaňonu řeky Gilsá, kdy na nás nalétávali oba rodiče. S velkou pravděpodobností měli ve skalách hnízdo. Druhým dravčím druhem je **raroh lovecký** (*Falco rusticolus*), neměl jsem tu čest ho zahlédnout. Poslední je **orel mořský** (*Haliaeetus albicilla*), jehož populace je soustředěna do severozápadních fjordů. Tam jsme ho také pozorovali.

Ze severní části ostrova bych zmínil poloostrov u městečka Sauðárkrúkur. Cestička nás vedla podél útesů až k oranžovému majáku. Krásná krajina je zpestřená mísením modré mořské vody s šedivou barvou řeky Vestari-Héraðsvötu. Ornitologicky zajímavé místo: **chaluha příživná** (*Stercorarius parasiticus*), **papuchalk severní** (*Fratercula arctica*), **alkoun obecný** (*Cephus grylle*), **alka malá** (*Alca torda*), **potáplice malá**

(*Gavia stellata*), **potáplice lední** (*Gavia immer*), **břehouš černoocasý** (*Limosa limosa*). Oblast, kterou milovník ptactva nemůže minout je jezero Mývatn. Hnízdí zde cca 15 druhů kachen. Název jezera znamená jezero mušek a těch jsme si zde užili. Velice se hodily sítky na hlavu proti hmyzu. Mušky nejsou bodavé, ale lezou do všech možných tělních otvorů. Místy jich bylo tolik, že roje tohoto hmyzu vypadaly jako malá tornáda. Jezero a okolí bylo z ptačího hlediska jedno z nejzajímavějších na naší cestě. Posuďte sami podle pozorovaných druhů: **hvízdák euroasijský** (*Mareca penelope*), **lyskonoh úzkozobý** (*Phalaropus lobatus*), **potápka žlutorohá** (*Podiceps auritus*), **hoholka lední** (*Clangula hyemalis*), **potáplice lední** (*Gavia immer*), **polák kahaloka** (*Aythya marila*), **morčák prostřední** (*Mergus serrator*), **turpan černý** (*Melanitta nigra*), **labuť zpěvná** (*Cygnus cygnus*). A nakonec i oba ikonické druhy Islandu: **kačka strakatá** (*Histrionicus histrionicus*) a **hohol islandský** (*Bucephala islandica*). Pozorovali jsme samici hohola islandského s osmi mláďaty v prachovém peří. Vypadá stejně jako samice hohola severního, ale tento druh na Islandu nehnízdí, a tak s určením není problém. Na žádném jiném místě jsme hohola islandského neviděli. Kačku strakatou, kde sameček patří asi k nejhezčím evropským kachnám vůbec, jsme pozorovali při sběru potravy na divoké řece nedaleko jezera Mývatn. Při našem dalším putování jsme tento druh pozorovali ještě 3x. Je to druh divokých vod, ale viděli jsme i smíšené hejtno 11 kusů na mořském pobřeží.

Potáplice malá

>

Bělokur horský

Ve východní části ostrova je přehrada Lagerfljot, tam se mimo jiné nachází nejrozsáhlejší lesní území celé země. My se však vydáváme na náhorní plošinu nad přehradou. Hledáme tam soby, ty nepatří k původní zvířence. V současnosti jich převážně na východě země žije okolo 6 000 kusů. Náhorní plošina je tundra s jezírky. Je vidět opravdu daleko. Hledáme pomocí dalekohledu, sobi však nikde. Při pátrání však nacházíme nový ptačí druh, u nás se velmi vzácně vyskytující, **husu krátkozobou** (*Anser brachyrhynchus*). Je to malé hejanko i s mláďaty. Naše pátrání tedy nebylo až tak neúspěšné. Druhý den se naše přání plní, když pozorujeme dva mohutné samce nedaleko hlavní silnice Ring Route na jihu ostrova.

Na severu ostrova jsme plánovali navštívit ostrůvek Grimsey, kterým prochází polární kruh. Z časových důvodů náš plán však padá. Jako náhradu volíme Vestmanské ostrovy na jihu. Vjezd trajektem do přístavu je působivý, krásné vysoké útesy. Jsem natěšený, že by zde mohlo být něco ornitologicky zajímavého. Ale i když jsme zde nachodili během odpoledne 14 km, stále stejné známé druhy – alkouni, papuchalci, racci, kajky, kolihy, břehouši. Zajímavějším druhem byl lovcí **terej bílý** (*Morus bassanus*) při zpáteční cestě trajektem.

Naše putování končí tam, kde začalo, tedy v hlavním městě. Vydáváme se na okruh k majáku podél golfového hřiště. Vidím zde

nový druh, **jespáka mořského** (*Calidris maritima*), hezkou tečku naší cesty. A na úplný závěr také druh, který na Islandu nehnízdí, **kameňáčka pestrého** (*Arenaria interpres*). Můj seznam ptačích druhů se zastavil na čísle 63.

Před mnoha lety, kdy jsem jel stopem přes Francii, mi jeden dobrodinec, který procestoval Evropu, na můj dotaz, která země se mu líbila nejvíce, odpověděl: Řecko a Island. Měl pravdu, Island je svými přírodními krásami bezesporu nádherná země. Má jezera, mnoho řek, moře, vodopády, gejzíry, hory, pouště, ledovce, kaňony. Co mu chybí jsou rozsáhlé lesy, ale i na tom Islandané pracují. Silniční síť je jiná než u nás, ve městech a na hlavních tazích je povrch asfaltový, ale většina silnic či cest je štěrková. Nikde jinde jsem neviděl tolik off-roadových aut. Proto taková obliba značky Dacie. Počasí jsme měli našich 14 dní nadstandardní. Dalo se chodit v tričku a jeden den bylo

neuvěřitelných 24 °C, to jsme se i vykoupli v horské bystřině. Na druhou stranu jsme zažili i nevládné počasí, kdy jsme měli oblečené zimní bundy i rukavice. Počasí na Islandu má i v létě široké spektrum podob. Ornitologie je na tomto ostrově zajímavá tím, že zde zaznamenáte druhy, které u nás buď nevidíte vůbec nebo zřídka jako zimní hosty. Velké množství ptactva je na útesech. Útesy Látrabjarg na západě země hostí prý největší kolonii vodních ptáků v Evropě. Druhy mokřadní, u nás vzácné jako např. vodouš rudonohý, bekasina otavní a břehouš černoocasý, jsou zde běžné. Také s jediným kurem ostrova bělokurem horským je možné se setkat celkem pravidelně. Tři druhy, které byly na mém seznamu přání, mi unikly. Prvním byla **sněhule severní** (*Plectrophenax nivalis*), hnízdí na celém ostrově, ale i když jsem navštěvoval lokality, kde by mohla být, nepodařilo se. Druhým druhem byla **chaluha velká** (*Stercorarius skua*), na Islandu je v rámci Evropy největší populace. V jeden moment, při jízdě autem se mi zdálo, že jsem jí na zlomek vteřiny zahlédl, ale jistota to nebyla. No a posledním je druh ptačích bazarů, **alkoun tlustozobý** (*Uria lomvia*). Island je pátou nejdražší zemí světa, ale má mnoho co nabídnout. Myslím, že finance vložené do cesty, se vrátí v podobě nevšedních zážitků, na které člověk bude dlouho vzpomínat.

Martin Horyna

Foto: M. Horyna

Literatura:

Svensson L., Mullarney K., Zetterstrom D. (2012): Ptáci Evropy, severní Afriky a Blízkého Východu.

Kolektiv (2020): European Breeding Bird Atlas 2.

>

>

FINSKO 2025

Finsko je severská země, rozlohou 4x větší než Česká republika, počtem obyvatel poloviční. Tato země hostí jedinečné druhy z řádu sov (puštík bělavý i brýlatý, sovice krahujová i sněžná), bahňáků (různé druhy vodoušů, jespáků i kulíků), vrubozobých (potápka žlutorohá i rudokrká, tři druhy morčáků, hvízdák euroasijský, labuť zpěvná) a pěvců (modruška tundrová, strnad rolní i malinký, budníček zelený i severní, sýkora laponská, hýl křivčí, křivka velká i bělokřídlá, brkoslav severní, sojka zlověstná). Ve Finsku bylo dosud zjištěno něco málo přes 500 druhů, z toho jich je zhruba 250 hnízdících. Pro porovnání s ČR: hnízdí cca 200 druhů, celkem zjištěno 406 druhů. Finsko z tohoto srovnání vychází tedy lépe. Jen pro zajímavost, některé naše druhy ve Finsku nezasáhnete, jako např: brhlíka lesního, sýkoru babku, oba druhy čápů, žlunu zelenou i králíčka ohnivého.

Do Finska jsme se vydali autem přes Polsko a Pobaltí na přelomu července a srpna. Cesta je to dlouhá a jen na trajekt do Tallinu to dělá 1600 km. Plánem bylo objet okruhem co největší část Finského území, dostat se nad severní polární kruh (tedy do Arktidy) a cestou navštívit některé národní parky, kterých je na území této země 41.

Z Helsinek jsme zamířili na západ a jedna z prvních zastávek byl poloostrov Hanko. Před vjezdem do stejnojmenného městečka se nám v ranních hodinách naskytla pro nás nevšední podívaná v podobě losí krávy s mládětem. Pozorování z auta na několik metrů byl jeden z nejhezčích zážitků cesty po Finsku. Na samotný cíp poloostrova vede turistická cesta v délce 4 km. Na konci naleznete ornitologickou stanici. Je zde jedno z nejzajímavějších ptačích míst ve Finsku, týká se to hlavně období tahu. My

jsme se zde vyskytli v ne tak atraktivním období, ale několik zajímavých ptačích druhů jsme zastihli: **kajka mořská** (*Somateria mollissima*), **vodouš bahenní** (*Tringa glareola*), **vodouš šedý** (*Tringa nebularia*), **rybák dlouhoocasý** (*Sterna paradisaea*) a překvapivě i **krutihlav obecný** (*Jynx torquilla*). Poloostrov je krajinně vděčný. Břehy tvoří ledovcem ohlazená žula a z moře se vynořuje mnoho skalnatých ostrůvků.

Pokračování na straně 69, 70 >

Jespák písečný

> Další naší zastávkou byl NP Torronsuon, který chrání rozsáhlé rašeliniště. Ráno vyrážím časně na asi 10 km okruh a jsem zklamán, jak málo druhů ptactva zaznamenávám. Ze zajímavých pouze **kolihu velkou** (*Numenius arquata*) a **kulíka zlatého** (*Pluvialis apricaria*). V dalších dnech jsem si zvykal, jak jsou finské lesy tiché a jak málo druhů je možné pozorovat v tomto ročním období. Občas lze narazit na hejnko, které putuje lesem, které bývá složené většinou z těchto druhů: **sýkora lužní** (nejčastěji zaznamenaný druh sýkory), **lejsek šedý**, **králíček obecný** a **linduška lesní**.

Nedaleko je další NP Liesjärvi. Velké stejnojmenné jezero, na které se vydáváme na několikakilometrovou plavbu kajakem. To, co jsem zmínil o lesích, platí i o vodních plochách. Finsko je zemí tisíců jezer, ale jezera jsou téměř prázdná. Žádná hejna hus, kačen a další vodní havěti. Je jich zde jako šafránu. Z naší projíždky po hladině jezera si odnášíme pozorování **potáplice severní** (*Gavia arctica*), **sokola stěhovavého** (*Falco peregrinus*) a **orlovce říčního** (*Pandion haliaetus*). Celkově jsme během našeho putování Finskem zaznamenali minimálně dravců. Je velký rozdíl jet krajinou ČR, kde během jízdy autem lze pozorovat některé druhy. Ve Finsku nevidíte nic, jako by tam dravci vůbec nebyli. Přesto jsme několik druhů viděli, nejpočetnějším se zdál být orlovec říční. A když jsme u vodní hladiny, tak nejpočetnější kačenou byl **hohol severní**

(*Bucephala clangula*). Přesouváme se severněji k městu Hämenlinna a zastavujeme na jižním předměstí u jezera Hattelmajärvi, kde je ptačí pozorovatelná. Co potěšilo, bylo pozorování **potápky rudokrké** (*Podiceps griseigena*), kterou v průběhu další cesty ještě několikrát uvidíme.

Nacházíme se stále v jižním Finsku v NP Isjärven a zde jsem zažil jediné setkání s **lejskem malým** (*Ficedula parva*) ve smíšeném lese (smrk, borovice, bříza, osika). U nás typický představitel bukových lesů pralesního charakteru. Zde v biotopu, kde bych ho vůbec nečekal. Nevím, jestli jsem se díval pozorně, ale během našeho putování ve Finsku jsem žádné bukové lesy neviděl. Lejsek malý hnízdí v celé jižní polovině této země a místy i početně.

V NP Etelä-Konneveden se poprvé setkávám s kurovitým ptákem, který hnízdí i u nás – **jeřábek lesním** (*Tetrastes bonasia*). Nejprve se samečkem, posléze i se samičkou s odrostlými kuřaty. To bylo první a také poslední setkání s tímto druhem. Hnízdí v celém Finsku a místy i početně.

Dostáváme se na sever do Kuusama, které má pověst jedné z nejlepších ornitologických lokalit ve Finsku. Pořádají se zde každoročně závody, kolik druhů ptactva zaznamenají jednotlivé týmy za jeden den. Rekord je neuvěřitelných 200 druhů. Přijížděl jsem s velkým očekáváním a realita byla opět

jiná. Absolvujeme okruh okolo jezera Tarankijärve. Ze zajímavějších druhů jsem pozoroval **orla mořského** (*Haliaeetus albicilla*), **morčáka bílého** (*Mergellus albellus*), **hvízdáka euroasijského** (*Mareca penelope*), **labuť zpěvnou** (*Cygnus cygnus*). Posledně jmenovaný druh je poměrně běžný a mimochodem je to také národní pták Finska. Přesouváme se severněji pod krásný skalnatý vrch Konttainen. Ráno vyrážím na hřeben Valtavaara, který se vypíná nad okolní krajinu. Co mě potěšilo, bylo první pozorování **sojky zlověstné** (*Perisoreus infaustus*), vypadá trochu jako přerostlý rehek. Dalším zajímavým druhem byl **datlík tříprstý** (*Picoides tridactylus*) a dvojice pěvců, kteří jsou zde na severu běžní, a to **drozd cvrčala** (*Turdus viscivorus*) a **pěnkava jikavec** (*Fringilla montifringilla*). V oblasti hřebene Valtavaara je možné pozorovat modrušky tundrové. To bych tady však musel být v květnu, kdy zpívají samci. Les je však tichý, a tak z modrušky není nic.

Nacházíme se již v Laponsku a to je království sobů. Pozorujeme je zde každý den, popásají se okolo silnic, mají obojky okolo krku a každý prý někomu patří. K dopravním značkám pozor los se přidává další, pozor sob.

Překračujeme polární kruh a v krajině se střídají lesy a rašeliniště. Téměř bez lidských sídel. Krása, divočina.

Na skok se zastavujeme v neznámějším a nejnavštěvovanějším NP Oulanka. Žijí zde velké šelmy – medvěd, rys, vlk, rosomák. Návštěvníků je zde přiměřeně. Absolvujeme zde okruh okolo řeky Oulankajoki s vodopády a peřejemi. Pozorují zde **křivku velkou** (*Loxia pytyopsittacus*), která je specialista na borové šišky. Nacházíme se na území výskytu sýkory laponské, ale i přes značnou snahu se mi tento druh nepodařilo pozorovat.

Nedaleko Rovaniemi nám přes lesní cestu přejde rozvázně samec **tetřeva hlušce** (*Tetrao urogallus*). Krásný pohled. V této oblasti se příští den vydávám na turistický okruh s vyhlídkovou věží. Tento čas patřil ornitologicky k jednomu z nejlepších. Cesta >

Křivka velká

> přetíná řeku Randanjoki, prochází lesem, v kterém opět narážím na **tetřeva**, ale i na **datlíka**. Dále pokračuji povalovým chodníkem přes rozlehlé rašeliniště, kde pozoruji asi na 20 m losího býka. Třešničkou na dortu bylo pozorování **strnada rolního** (*Emberiza rustica*), již v prostém šatu, tedy velmi podobnému strnadu rákosnímu, ale narůžovělý zobák a světlá příušní skvrna jsou jasným rozpoznávacím znakem. Dalšími pozorovanými severskými druhy byla **křivka velká** (*Loxia pytyopsittacus*) a **brkoslav severní** (*Bombycilla garrulus*). A nakonec je doplnil **ostříž lesní** (*Falco subbuteo*). Krásná výprava měla však i stinnou hmyzí stránku. Komáři byli všude a bylo jich mnoho. Udržet dalekohled na očích vyžadovalo silnou vůli, ruce byly během zlomku vteřiny obsypány hmyzími predátory. Silný zážitek i v tomto směru. Příroda je ve Finsku krásná, ale v tomto období zamořená komáry, ovády a muchničkami. Měl jsem silný dojem, že čím severněji, tím hůře. Důležitou pomůckou je síťka na hlavu proti hmyzu. Pomáhá udržet psychiku v rovnováze. Je třeba dodat,

že jsme byli i na místech, kde komáři téměř nebyli, jako např. v NP Lauhanvuoren. Takových míst však moc nebylo.

Za městem na polárním kruhu – Ravaniemi se stáčíme k Oulu a podél Botnického zálivu klesáme na jih. Zde by stálo za zmínku písečné mořské pobřeží západně od města Kalajoki. Jedna z top lokalit na cestě Finskem. Pozorované druhy: **ústřičník velký** (*Hematopus ostralegus*), **vodouš rudonohý** (*Tringa totanus*), **vodouš bahenní** (*Tringa glareola*), **koliha velká** (*Numenius arquata*), **koliha malá** (*Numenius phaeopus*), **rybák velkozobý** (*Sterna caspia*), **morčák prostřední** (*Mergus serrator*), **vodouš šedý** (*Tringa nebularia*), **kulík písečný** (*Charadrius hiaticula*), **kulík bledý** (*Pluvialis squatarola*), **chaluha příživná** (*Stercorarius parasiticus*), **jespák šedý** (*Calidris temminckii*), **jespák písečný** (*Calidris alba*).

Finsko je krásná lesnatá země, 3/4 rozlohy připadá na lesy. Má obrovské množství jezer, cca 1/10 rozlohy. Žel mnoho příjezdových cest k jezerům končí soukromým

pozemkem s chatou. Finové jich mají asi 400 000. Není tedy vždy snadné se dostat na břeh jezera. Jih Finska je rovinnatý a tvoří ho zemědělská krajina, chvílemi jsem si připadal jako u nás. Čím více na sever, tím je příroda méně dotčená. Důležitým fenoménem finské přírody jsou rašeliniště. Je jich zde obrovské množství a zabírají velké rozlohy.

Ve Finsku jsme strávili 16 dní, za tu dobu jsem zaznamenal 122 druhů ptactva. Jestli bych se tam ještě podíval? Určitě, ale lákal by mě spíše sever a v době, kdy je v ptačí říši více aktivity a hmyzí predátoři jsou stále v larválním stavu.

Martin Horyna

Foto: M. Horyna

Literatura:

Svensson L., Mullarney K., Zetterstrom D. (2012): Ptáci Evropy, severní Afriky a Blízkého Východu.

Kolektiv (2020): European Breeding Bird Atlas 2.

BIEBRZAŃSKI PARK NARODOWY

Biebrzański Park Narodowy, rozkládající se v severovýchodní části Polska, je vůbec největším národním parkem země. Založen byl 9. dubna 1993 a dnes zaujímá plochu přibližně 592 km². Jeho hlavním posláním je ochrana rozsáhlých mokřadních ekosystémů, které byly dosud jen minimálně ovlivněny člověkem. Tyto mokřady vytvářejí unikátní mozaiku stanovišť, jakou jinde v Evropě již nenajdeme. Park nese jméno podle řeky Biebrzy, která jím protéká, a je zapsán na seznamu Ramsarské úmluvy jako mokřad mezinárodního významu.

Výpravy za poznáním přírody každoročně podnikám s trojicí přátel – ať už po České republice nebo do zahraničí. Naše expedice nejsou primárně zaměřeny ornitologicky, přesto často přinášejí zajímavá pozorování. Letos jsme se rozhodli navštívit Biebrzu s přáním spatřit losa evropského (*Alces alces*). Ačkoliv jsme tohoto savce nakonec nezahlédli, příjemně nás překvapila rozmanitost místní entomofauny i avifauny. Rozhodl jsem se proto podělit o několik ornitologických postřehů z našeho výjezdu.

Do Polska jsme vyrazili z Hradce Králové v neděli 6. července 2025 a v oblasti jsme strávili následujících sedm dní. Jako výchozí bod pro prozkoumávání parku jsem zvolil

město Tykocyn, které leží v blízkosti další chráněné oblasti – Narwianského národního parku – a univerzitního města Białystok.

Do Biebrzy se za ptactvem obvykle vyráží na jaře nebo na podzim, kdy zde probíhá migrace. Jako pedagog mám však k dispozici především letní týdny, takže jsme přijeli mimo hlavní sezónu. Park nabízí pestrou škálu biotopů: střídají se tu mokřady s kulturní krajinou, lužní lesy i sušší stanoviště s vyvinutými písečnými dunami. Parku se přezdívá „Evropská Amazonie“ – toto označení dokonale vystihuje jeho charakter, ať

už při procházení lužními lesy, prodírání se rákosinami či toulkách mezi vrbovými houštinami. Nebáli jsme se tedy, že by nebylo co obdivovat.

První lokalitou, kterou jsme navštívili hned po příjezdu, byl starý lom a někdejší skládka odpadu u města Tykocyn. Hnízdí zde **vlhy pestré** (*Merops apiaster*) a **břehule říční** (*Riparia riparia*), které jsme měli to štěstí z dálky pozorovat. Kromě nich nás potěšili také **bramborníčci černohlaví** (*Saxicola rubicola*), **tuhyk obecný** (*Lanius collurio*),

Pokračování na straně 72 >

bělořit šedý (*Oenanthe oenanthe*) a z okolních polí se ozývaly **koroptve polní** (*Perdix perdix*). Samotný Tykocyn hostí početnou populaci **kavek obecných** (*Coloeus monedula*).

Druhý den jsme navštívili lokality Bagno Ławki, Długa Luka a Pentowo. Zatímco první dvě nepřinesly ornitologicky významná pozorování, Pentowo nás zaujalo rozsáhlou kolonií **čápů bílých** (*Ciconia ciconia*) na soukromém statku. Návštěvníci mohou za drobný poplatek do areálu vstoupit a čápy sledovat z pozorovacích věží či laviček s výhledem na mokřady. Čápi zde hnízdí jak na mohutných stromech, tak na uměle připravených hnízdech umístěných na stožárech. V Pentowu je hustota čápích hnízd mimořádná, avšak čápi jsou v regionu všeobecně velmi hojní – v každé vesnici či městečku jsme pozorovali alespoň jedno hnízdo. Zvláště zajímavé bylo sledovat čápy lovící na louce při sečení trávy nebo sedící na osvětlení podél dálnice.

Třetí den jsme vyrazili na stezku „Ścieżka Wydmy“ vedoucí oblastí písčiny dun. Cesta tam vedla pestrou krajinou polí a mokřadů. V okolí jsme pozorovali **koromorány velké** a **konipasy luční** (*Motacilla flava*). Při návratu jsme u silnice zahlédli koroptve polní, které se nám podařilo i vyfotografovat.

Čtvrtý den nám nepřálo počasí – vydatně pršelo, a tak jsme vyrazili do univerzitního muzea v Białymstoku. Expozice sice není

rozsáhlá, ale je velmi kvalitně zpracovaná. Nabízí pohled na minerály, vývoj rostlin a živočichů i na faunu národního parku. Zaujala nás početná kolekce vycpanin **jespáků bojovných** (*Calidris pugnax*), symbolu parku, v pestrých svatebních šatech.

Pátý den jsme absolvovali náročnou trasu Gugny–Barwik, vedoucí mokřadní krajinou s rákosinami, porosty vrb a lužními lesy. Na jedné z vyhlídek jsme měli štěstí spatřit orla, avšak kvůli vzdálenosti jsme si netroufli určit druh.

Šestý den patřil návštěvě Narwianského národního parku, který je znám povalovými chodníky přes mokřady. Bohužel většina

z nich je dnes v havarijním stavu a vstup na ně je zakázán. Večer jsme se vydali po Carské drozde, dlouhé silnici procházející lužními lesy, kde často přecházejí losi. Stezka Bagno Ławki, která se u silnice nachází, zde nabízí přístup do mokřadů – právě zde jsme měli štěstí na **rákosníka ostřicového** (*Acrocephalus paludicola*), kterého se podařilo i fotograficky zdokumentovat. Po Carské drozde jsme ve večerních hodinách jezdili opakovaně již v předchozích dnech a při jedné z jízd nás mile překvapila **sluka lesní** (*Scolopax rusticola*) přecházející vozovku.

Poslední den jsme navštívili Osowiec, sídlo správy národního parku, a prohlédli si okolní krajinu s pozůstatky válečných bunkrů. Následující den jsme se vydali na cestu zpět do České republiky.

Biebrzański Park Narodowy lze jednoznačně doporučit k návštěvě. I když červencová doba není pro pozorování ptactva ideální, park nabízí mimořádné přírodní scenérie a bohatství života – od ptáků přes hmyz až po rostliny. Výhodou letní návštěvy je i minimum turistů. Na většině tras jsme nepotkali téměř nikoho – snad jen množství bzikavek, ovádů a komárů dávalo tušit proč. Repelent je proto nezbytnou součástí výbavy.

Lukáš Bartoň

Foto: L. Bartoň

Rákosník ostřicový

PUTOVÁNÍ PO SEVEROZÁPADNÍCH ČECHÁCH

Na sklonku srpna 2024 jsem se vydal do severozápadních Čech, kde jsem navštívil několik vyhlédnutých míst. Z hlediska ptačího to je mrtvá sezóna, ptáci jsou zticha, a tak co nevidíte, nemáte. Spousta druhů unikne naší pozornosti, protože žijí skrytě. V kostce bych popsal pár nejzajímavějších míst.

1) NPR Úhošť

Tato rezervace leží nedaleko Kadaně a je to SV okraj Doupovských hor. Vrchol připomíná stolovou horu a dosahuje výšky téměř 600 m n. m. Po části obvodu vrcholu jsou skalní partie. Vršek je zčásti bezlesý a připomínal mi krajinu Českého středohoří. Probíhá zde též pastva. Nic zajímavého jsem zde nepozoroval kromě strakapouda malého a luňáka červeného.

2) Doupovské hory

Toto pohoří je pro veřejnost nepřístupné, protože se jedná o vojenský prostor s názvem Hradiště, pojmenovaný podle nejvyššího vrcholu o nadmořské výšce 934 m. Žije zde populace tetřívka obecného a byl zde zaznamenán i výskyt kočky divoké. Já jsem navštívil okrajovou část u bývalé obce Zvoníčkov. Krásná, klidná krajina s loukami, remízky, stromořadími a listnatými

lesy. Zajímavé bylo pozorování 13kusového hejtnka skřivanů lesních. Vrcholem však bylo setkání s lellem lesním v nočních hodinách. Rozhodně to není druh, který by byl běžný a setkání s ním jsou jako šafránu.

3) Velký Rohozec

Tento 8ha rybník leží JV od Doupovských hor. Absolvoval jsem zde 4km okruh okolo rybníka a nebyl jsem zklamán. Některé pozorované druhy patřily k zajímavějším: potápka malá (14 ex.), šoupálek krátkoprstý, tuhýk šedý, čírka obecná (4 ex.), strakapoud malý.

4) Údrčské rybníky

Soustava několika větších rybníků u obce Údrč. Opět hezká, klidná krajina nedaleko spojnice Praha – Karlovy Vary. Zajímavá byla přírodní památka Za Údrčí. Ze zajímavějších druhů bych zmínil poláka chocho-

lačku, poláka velkého, ořešníka kropenatého, kopřivku obecnou, motáka pochopa a potápku roháče.

5) Slavkovský les

Do tohoto pohoří mě nalákal hnízdní výskyt orla křiklavého, který zde byl doložen v posledním hnízdním mapování. Nevím, jaký je aktuální stav tohoto dravce, ale nezastihl jsem ho zde. Pokud se v této oblasti stále vyskytuje, je možné, že již byl na tahu do Afriky. Návštěvy tohoto pohoří však nelituji. Zmínil bych dvě místa, která se mi výrazněji zapsala do paměti. První z nich bylo nedaleko Zaječího vrchu (839 m). Podmáčené smrčiny, lesní loučky, rašeliniště, letité smrky, pozorování jelena evropského na pár metrů. Takový malý kousek divočiny. A druhé bylo Krásenské rašeliniště, kde probíhala ještě před 30 lety velkoplošná těžba rašeliny. Od roku 2004 je tato lokalita o rozloze 52 ha zahrnuta do soustavy Natura 2000. Plocha je v podstatě bezlesá, značná část území pokrývá vřesoviště,

Pokračování na straně 74 >

místa je zem bez pokryvu po odtěžené rašelině. Území zdobí několik jezírek. Zvláštní, kouzelné místo tohoto pohoří. Celkově jsem ve Slavkovském lese častokrát narazil na ořešníka kropenatého a naši nejvzácnější sýkoru, sýkoru lužní. Překvapilo mě, že jsem ani jednou nezaznamenal přelet křivky. Smrkové lesy vyšších poloh jsou pro tento druh typické. Ještě bych zmínil pozorování asijského jelena siky. V západních Čechách se vyskytuje nejpočetnější populace v kontinentální části Evropy. Pozoroval jsem ho několikrát a překvapil mě jeho varovný hvizd, který je slyšet opravdu hodně daleko.

6) Františkovy lázně – soustavy rybníků

Navštívil jsem největší zdejší rybník s názvem Amerika, kdy větší část je chráněna jako přírodní rezervace. Na břehu rybníka se nachází i ptačí pozorovatelná. Poté jsem se vydal severním směrem, kde se nedaleko nachází několik rybníků (Ptačí, Malý otevřený a Velký otevřený). Tam mi na nahrávku okamžitě reagovali 4 chřástali vodní. Zajímavějších druhů jsem v této oblasti zaznamenal několik: husice nilská, volavka bílá, čejka chocholatá, ledňáček říční, husa velká, potápka malá, racek chechtavý, polák velký, polák chocholačka, kopřivka obecná.

Odtud se přesouvám poněkud západněji a mým cílem je soustava lesních rybníků okolo Plochého rybníka. Zde mě překvapilo množství labutí velkých, bylo jich zde několik desítek. Dalšími vrubozobými byla kopřivka

obecná, čírka obecná a polák chocholačka. V dálce se ozval jeřáb popelavý a přelétl dospělec orla mořského.

7) Hazlov

Důvodem návštěvy je malá populace bernešky bělolící, která vznikla z ptáků uměle vysazených. Hnízdí zde od roku 2014 max. do 3 párů. Jedná se o severský druh (Grónsko, Špicberky a sever Ruska). Koncem minulého století se začala šířit jižněji a v současnosti např. v Německu hnízdí několik set párů.

Zastávka na této lokalitě byla úspěšná a tento vzácný druh bernešky jsem pozoroval spolu s husami velkými.

Berneška bělolící

8) Medard

Nedaleko Sokolova se nachází největší napuštěné jezero v ČR o rozloze 4,9 km². Vzniklo zatopením důlního díla. Voda je zde čistá jako např. v Miladě. Z ptactva jsem v tuto roční dobu nic zajímavého nezaznamenal, kromě stovek lysek černých.

9) Krušné hory – okolí Přebuzí

Krásné místo s horskými loukami, rašeliništi a rozsáhlými lesy. V západní části Krušných hor se nachází stabilní populace tetřívka obecného, asi jedna z mála v ČR.

Absolvoval jsem zde několik okruhů a pokud nechodíte po turistických stezkách, je zde klid. Jinak je oblast hojně využívána hlavně cykloturisty. Ze zajímavějších pozorovaných druhů bych zmínil pouze kulíška nejmenšího a sluku lesní, také jsem zde zaznamenal křivku obecnou na rozdíl od dalšího navštíveného horského celku, Slavkovského lesa.

Při zpáteční cestě se ještě stavuji u vodní nádrže Újezd u Jirkova, kde bývají k zastavení zajímavé druhy. Zastávka se vyplatila, zaznamenávám konipase lučního a orlovce říčního.

Martin Horyna

Foto: M. Horyna

Literatura:

Šťastný K., Bejček V., Mikuláš I. Telenský T. (2021): Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2014-17. Aventinum.

Včelojed lesní (*Pernis apivorus*)
Foto: V. Šena